

HERRIELET

NEL VERSCHOOR- VAN DER VLIS

HERRIE-LET

Ric
Reinderhoff

HERRIE-LET

DOOR

NEL VERSCHOOR-VAN DER VLIS

Met tekeningen van Rie Reinderhoff

VIJFDE DRUK

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

HET NIEUWE MEISJE

Met een zwaai werd de deur van de 3e H.B.S.-klas opengedaan. Alle hoofden hieven zich met een ruk van de saaie grammaticaregels, die Doorenkamp aan 't behandelen was. In de deuropening stond mijnheer Van Bodegraven, naast hem een lang, blond meisje, dat verlegen het lokaal inkeek. Let Verhage draaide zich naar Door en Jo, twee banken achter haar.

„Een nieuwe, zeg!”

Door knikte.

Dan, aandachtig, kéken ze weer.

Een nieuw meisje, gezellig, dat was weer eens wat anders, misschien zou het wat voor de club zijn. . . .

De directeur praatte nu met Doorenkamp; het meisje stond er een beetje zielig bij.

De hele klas nam haar nauwkeurig op.

Henriët van Hameren, achter Let, stootte Jeltje de Boog aan: „Ik ken haar van de Mulo.”

Jeltje knikte alleen, práten durfde ze niet.

De jongens maakten gebaren tegen elkaar.

Koos van Kampen, het middelpunt van de jongensgroep, boog ver voorover: 't Leek geen vervelend gichelkind te zijn, een beetje verlegen wel; moest je Let Verhage zien kijken!

De directeur draaide zich om en ging het lokaal uit.

„Zo,” . . . kwam Doorenkamp. . . . „eh. . . . Roelie van Straaten, niet? Ga dáár maar zitten. We gaan verder.”

Jammer, betreurde Let in stilte, ze had naast míj moeten zitten. Ze keek even om. Nu wist ze toch hoe het meisje heette. Knap meisje en wat een prachtig blond haar, làng haar!

In gedachten streek Let over haar eigen korte pruik, keek dan om naar Door en Jo. Hoe zouden die haar vinden?

„Zou mejuffrouw Verhage zo goed willen zijn, hierheen te zien?” informeerde Doorenkamp sarcastisch.

Let knikte opgewekt, tuurde kwasi belangstellend naar Doorenkamps hoofd, een frons tussen haar grijze ogen, waarin een lachje spotte.

Doorenkamp negeerde dat en ging verder met zijn grammatica. Na dit uur, berekende Let, hebben we gelukkig pauze.

Ze luisterde verstrooid, zocht met de anderen mee de nieuwe thema op en hoopte op het einde van de vijftig minuten. Tòch nog gauwer dan ze dacht, trilde het schelle belletje boven de deur.

Doorenkamp gaf werk op voor de volgende keer en ging het lokaal uit.

Meteen stond Let al naast haar bank, haakte haar arm in die van Door Hoogeraad en stapte, met Jo achter zich aan, naar het nieuwe meisje.

Henriët van Hameren met Jeltje de Boog, die je nooit zonder elkaar zag, kwamen er ook bij staan. Henriët, een vinnig meisje, nam dadelijk het woord.

„Wij kennen elkaar nog van de Mulo, hè Roelie? Ga je met ons mee naar de lunchroom in de Prinsenstraat?”

„Pf,” deed Let verachtelijk.

Ze schoof genoeglijk in de bank voor het nieuwe meisje: „Hoe heet je ook weer precies, zeg? Roelie. . . ., maar met je achternaam?”

Het meisje keek met iets zachts in haar ogen naar Let: „Roelie van Straaten, en jullie?”

„Ga je met ons mee of niet?” kwam Henriët er vinnig tussen.

Roelie van Straaten keek aarzelend het kringetje rond.

„Je kan natuurlijk meegaan,” nam Let het woord, „je kan ook bij ons blijven in de meisjeskamer.”

„O, dan doe ik dat maar.”

Let genoot zichtbaar van haar overwinning; ze plantte haar ellebogen op de bank en keek naar Henriët, die, op de voet gevolgd door Jeltje, het lokaal uitstapte.

Let sprong uit de bank: „Laten we hiernaast gaan, jongens, dan zullen we onze nieuweling alles vertellen; hier is het zo ongezellig. Ik rammel trouwens.”

De meisjeskamer was klein en vierkant, met één breed raam, dat op de weg uitzag. In het midden stond een ronde, donkere tafel met wat stoelen er omheen, stijf, hoog, degelijk. Maar bij het raam was een lage, brede vensterbank. Jo en Door zochten er dadelijk een plaatsje, trokken Roelie van Straaten in het hoekje naast zich.

Let schudde haar hoofd:

„O, wacht, natuurlijk weer geen plaats voor Letje; nou, ook goed. Er is ten slotte geen tafel voor niks neergezet.”

Ze haalde hem met een ruk naar zich toe, ging er bovenop zitten, vlak voor het drietal in de vensterbank: „O kinderen, ik voel op eens een inspiratie, een bééld van een inspiratie voor een speech! Geachte aanwezigen, klaverbladeren, nieuweling. Laat ik mogen beginnen met u voor te stellen ons „Klaverblad”, bestaande uit Jo van Delden, ter rechterzijde van wie gij zit, bijgenaamd „de indruk”, Door Hoogeraad, „de artistieke Door” en mijn persoon. Het is ons een uitzinnig genoegen, onze club voor te stellen aan deze edele nieuweling. Ik herzeg, het is. . . .”

Achter Lets rug ging een deur open en Van Zwieten, de wiskundeleraar, stapte naar binnen. Let, door een gevoelige trap van Door gewaarschuwd, liet haar opgeheven hand zakken, draaide zich om. „O,” stotterde ze dan, „ik wou. . . .” en gleed van de tafel af.

„Hou je een beetje kalm, Verhage en neem een stoel in ’t vervolg; we hebben ’t hiernaast graag rustig.”

„Ja, mijnheer,” knikte Let en Van Zwieten, met een lach, trok de deur dicht.

„Kind,” wendde Let zich tot Roelie, „Van Zwieten is de enige leraar op school, die wat met me op heeft, dáárom stotterde ik van de schrik. Ik doe dat anders uit principe nooit, zie je.”

Door haalde een stoel bij het raam, pakte Let bij haar arm: „Ga zitten en begin alvast maar te eten, dan hou je tenminste je mond. Oók nog niet eens altijd. En dan zullen wij Roelie alles wel uitleggen. Wat moet het kind voor een indruk krijgen van onze club!”

Let zuchtte gelaten.

„Roelie,” lachte Door, „ze heeft Jo en mij wel voorgesteld, maar zichzelf gespaard. We noemen haar „Herrie-Let”. Ik weet niet meer, hoe we aan die naam gekomen zijn, ik geloof, dat haar broer die bedacht heeft. . . .”

„Leugens,” onderbrak Let, „je hebt het zelf gedaan.”

Ze kwam tegelijk alweer overeind: „Heb je die kin van Door gezien, Roelie? Dat is er eentje, hè? Köppig! Geen voorbeeld van! En dit. . . .”

Ze pakte Jo bij haar arm, trok haar overeind en draaide haar voor Roelie heen en weer: „Zie je die prachtige jurk en die schoenen? Handschoenen heeft ze ook! En overal, waar we komen, gaat zij voorop. Dat geeft een indruk, dat legt een stempel, nietwaar? Als Jo een kamer binnenkomt, gebéurt er iets.”

Jo had zich losgetrokken uit Lets sterke handen en zat alweer naast Roelie, die lachend luisterde.

„O, Door, o, Door, o, muzenoor!” zong Let.

Voor de tweede maal duwde Door haar neer op een stoel: „Hou je mond nou, Let. Je bent weer zo onmogelijk druk. Zeg, Roelie, we vinden het erg leuk, als je bij ons in de club komt, hoor, maar je moet kiezen tussen ons drieën en Henriët met Jeltje.”

„Waarom zijn die niet in de club? Het lijkt me juist zo leuk bij jullie.”

„Ze willen niet,” zei Door, met een snelle blik naar Let.

„Willen ze niet? Waarom niet?”

Heel even bleef het stil. Er was een gehinderd zwijgen. Door kleurde en Jo zocht een houding. Maar op hetzelfde moment vond Let de juiste toon. Ze hief haar hand op en zei: „Mijn kind, zij vindt mijn blouse,” – ze streek er met een roerend gebaar overheen, – „ze vindt mijn blouse te goedkoop, mijn rok te lelijk, mijn haar te verward en mijn ogen te grijs. Mijn kind, ik ben de hindernis op Henriëttes weg naar deze club, een hindernis, die niet te overkomen is en daarom, gij nieuwgekome, zijn deze deuren voor haar dichtgedaan! O, ik heb zo'n mateloze honger, kinderen, laten we nu alsjeblijft eens gaan beginnen.”

In de stilte, die volgde, baden ze zacht, zochten dan ieder hun pakje brood op en begonnen hun maaltijd.

Door praatte over allerlei, telkens door Let in de rede gevallen. Maar Roelie hoorde er de helft niet van; ze dacht nog aan Lets woorden. Had ze zich vergist, of had er toch iets spijtigs in geklonken, was er iets verdrietigs geweest in de ogen van dat geestige kind, of dacht ze het maar? Ze voelde opeens een grote bewondering voor Let. Vervelend, dat zij die Henriët van Hameren nu kende. Dit leek zo'n leuk stel meisjes. Door ook, met dat lange, smalle gezicht, die spitse kin en gebogen neus. Precies een kop van Toorop. Jo van Delden leek ook wel aardig, een

beetje nuffig misschien. Onder het vertellen en praten door keek Let Verhage met belangstelling naar het nieuwe meisje. Aardig kind, die Roelie; leuk, als ze in hun club kwam, had je weer es wat nieuws!

„Ga je mee een fijn eind om?” vroeg Door, toen ze klaar waren, „over tien minuten begint Van Helden pas.”

Buiten liepen ze met z'n vieren op een rij.

„Vreemd,” lachte Jo van Delden, „we zijn tot nu toe met z'n drieën geweest.”

„Ik wil dolgraag bij jullie komen,” zei Roelie en ze keek even naar Let, die naast haar liep, „als jullie het tenminste niet vervelend vinden, dat ik er als een vreemde bij kom.”

Let stak haar arm kameraadschappelijk door die van Roelie: „We vinden het reuze gezellig, een nieuwe er bij, nietwaar, jongens? Maar je moet goed bedenken, of je niet liever met de anderen wilt. Als je Henriët kent, verwacht ze misschien, dat jij. . . .”

„Dat kan me niets schelen, ik vond haar nooit zo aardig, ik kom duizendmaal liever bij jullie.”

„Top,” zei Let en sloeg haar lachend op de schouder, „we hebben je dan bij deze als nieuw clublid ingewijd. Het Klaverblad van vier is 't nu geworden, jij zal de brenger van 't geluk moeten zijn!”

Toen de derde tegen vijven het lokaal uitkwam en de gang inliep, kwam Henriët naast Roelie van Straaten: „We moeten zo'n beetje dezelfde kant uit, zeg, loop je mee zo ver?”

Het klaverblad kleepte zich zwijgend aan.

„Waar wonen jullie?” wendde Roelie zich tot Jo.

„Door en ik aan deze kant, maar Let moet jouw richting uit,” vertelde die.

Een paar jongens uit hun klas liepen langs, keken even, gingen dan de trap af.

„Nee,” zei Roelie toen, „dan ga ik maar met Let, ik ben lid geworden van hun club.”

Henriët draaide zich nijdig om, keek even minachtend langs Let en daalde met Jeltje de trap af.

Let hees zich in haar jas: „Roelie, je kan natuurlijk meegaan,

maar het is heus geen pretje, ik moet altijd massa's boodschappen doen en”

„Hindert niet, of mag ik er niet bij zijn?”

„Natúrlijk, kind, maar de lust zal je spoedig vergaan.”

„We zullen zien wie gelijk heeft; kom je mee, de anderen zijn al naar beneden.”

Buiten de schooldeur gingen Jo en Door de éne, Roelie en Let de andere kant.

„Wat moet je voor boodschappen doen, Let?”

„Spijkers halen en een bestelling doen, dan even langs een paar klanten lopen, en vragen, hoe laat vader komen moet. Mijn vader is timmerman, zie je. Er is altijd wel wat te doen, we hebben alleen maar een knechtje, als het erg druk is. En dat is het meestal níet. Vertel es wat van jouw thuis. Roelie van Strááten nee zeg O, Roelie, jóuw vader, dat is toch die mijnheer Van Straaten, het kamerlid, niet?”

„Ja,” lachte Roelie, „dat is hij wel. Wat zou dat?”

„Kind” Let stond stil midden op de weg, „dan ben je een ontaard deftig kind, dan hóór je eenvoudig niet bij mij, ik ben, ik wou”

Roelie trok aan haar arm: „Hè, Let, doe niet zo flauw. Of wou je me weg hebben?”

„Dat vast en zeker niet,” zei Let, „hier is mijn eerste winkel. Een kilo lange spijkers. Je hebt natuurlijk geen nótie van spijkers, Roel. Kom, Tweede-Kamerliddochter; wat een vreselijk lang woord.”

Toen ze hun boodschappen gedaan hadden en Let een zijstraat in moest naar haar eigen huis, ging Roelie alleen het laatste eind. Let had haar weg willen brengen, maar het was al laat geworden en daarom had ze zich maar laten overreden, door te gaan. Roelie van Straaten stopte haar handen diep in haar zakken en dacht na over deze eerste dag. En dan opeens hoorde ze haar naam noemen. Verwonderd stond ze stil. Een meter of tien van haar af kwam Henriët aanstappen.

Ze stak haar arm door die van Roelie: „Hoorde je me niet? Je kwam voorbij ons huis, ik tikte op het raam, maar je kéék niet eens.”

„Ik hoorde niets,” zei Roelie vriendelijker dan ze eigenlijk bedoelde.

Even liepen ze naast elkaar.

„Zeg,” vroeg Henriët, „hoe kon je zo dwaas zijn, je aan te sluiten bij die club? En waarom ging je niet met mij naar huis? We kenden elkaar toch van vroeger?”

Roelie gaf geen antwoord; ze dacht aan Let, die alléén naar huis had gewild, om de boodschappen.

„Kind,” begon Henriët weer, „ik begrijp het best, hoor. Je hebt natuurlijk niet geweten, wie Let is. Haar vader is timmerman, en Let is een echt volkskind, dat is toch niks voor jou.”

Roelie stond stil, midden op het trottoir. Ze zag Lets grijze ogen; ze hoorde Lets dwaze stem, waarin tòch iets verdrietigs had geklonken. . . .

Even nam ze Henriët van het hoofd tot de voeten op.

„Ik vind het gemeen, Henriët, echt gemeen, om zó over Let te praten. Ik ken haar maar één dag en toch weet ik zeker, dat ik van haar houden zal. Waarom kom jij niet in de club, als je 't vraágt aan Let. . . .”

„Kind. . . !”

Er klonk zo'n diepe minachting in dat éne woord, dat Roelie haar onthutst bleef aanstaren.

„Kind,” herhaalde ze, „ik aan Lèt? Aan Let Verhage?”

„Nou, dan niet,” kwam Roelie stug, „ik moet naar huis, 't is al laat.”

Ze liet Henriët staan, ging de hoek om tot haar huis. Bij het hek stond ze even stil. Wat was er veel gebeurd vandaag. Let, Door, Jo. . . . Henriët. . . .

Ze ging de tuin door, de gang in. In de kamer vond ze Liesbeth en haar vader.

Hij legde zijn boek neer en keerde zich lachend naar Roelie: „Zo, en hoe heb je 't gehad vandaag?”

„Nou,” zei Liesbeth, „je zal wel veel te vertellen hebben, zeg.”

„En of, 't was er reuze gezellig.”

Ze vertelde van de club, van Let Verhage, van Door en Jo.

„Er is toch ook een meisje van Van Hameren daar op school?”

„Ja, Vader, maar daar ga ik niet mee, die club is zo gezellig en. . . . Let Verhage. . . .”

„Verhage?”

„Ja, een heel gewoon meisje maar, haar vader is timmerman en ik. . . .”

Mijnheer Van Straaten schoof verder naar achteren: „Maar kind, dan kon je toch beter met die van Van Hameren, ik ken die mensen heel goed.”

Maar Roelie, moe van het gezeur met Henriët, de snelle opeenvolging van al die vreemde dingen, viel uit: „Ik wil niet, Vader, het is een vervelend, verwaand nest en Let Verhage is een reuze fijn kind, ik heb nog nooit zo'n aardig kind gezien en. . . .”

Mijnheer Van Straaten stond op: „Kalm aan een beetje, Roelie, niet zo overdreven doen; wat weet je nu van één dag. Kom, daar praten we nog wel eens over.”

Hij ging naar boven en Liesbeth riep het meisje om tafel te dekken.

Haar tas onder de arm, liep Roelie naar haar kamer. Ze zou haar boeken bijeenzoeken, dan kon ze dadelijk na tafel beginnen te leren. Maar voor het raam bleef ze staan en keek naar buiten. Natuurlijk had ze overdreven tegen vader. Nou ja. Maar kon je van één dag zo weinig zeggen? Soms toch niet. Let móest een fijn kind zijn. Een volkskind, wat gaf dat, ze was oneindig leuker dan Henriët van Hameren.

Als vader nu eens wilde, dat ze met haar om zou gaan. Onzin, je werd toch geen vriendin, omdat je vader haar kende. Dat zou vader toch niet eisen ook.

Ze draaide zich om en zocht haar boeken uit de kast. Zo, nu kon ze gauw beginnen straks.

Let Verhage. . . ., hoe zou het bij Let thuis zijn? Een flinkerd leek het met al die boodschappen, en zoals ze dat zei van die blouse en die rok.

De leraars leken níet zo leuk, maar och, dat viel misschien wel mee.

Haar boeken klaar op het tafeltje bij het raam, stapte Roelie de kamer uit naar beneden.

Bij de Verhage's gingen ze juist aan tafel, toen Let binnenstapte, de uitpuilende boekentas half weggezakt onder haar arm.

Moeder en Jannie droegen samen de dekschalen aan. En Harm, een lange jongen van zeventien, keek wenkbrauwfronsend naar Let: „Je bent zéér laat, Verhage, als dat nòg eens gebeurt. . . .” „Heb je soms een vermaning gekregen van een leraar, Harmpie?” lachte Let. Ze schoot snel het keukentje in om haar handen te wassen, kwam dan vlug zitten op haar vaste plaatsje naast moeder.

„We zullen bidden,” zei vader.

Let sloot haar ogen, vouwde met de anderen mee haar handen. Stil en donker ging vaders stem door de kamer. Na het „amen” deelde moeder de groente rond als iedere avond.

„Heb je om de boodschappen gedacht, Let?”

„Ja, Vader, mijnheer Donker wou graag, dat u na zevenen even langs kwam.”

„Goed, dat kan.”

„Wat was je laat, Let,” vond moeder, „zo lang les gehad?”

„Nee, maar er is vandaag een nieuw meisje gekomen; we hadden zoveel te praten, een aardig kind en ze is ook al lid van onze club geworden.”

„Onze club!” spotte Harm.

„„Ons Harm” moet zijn mond er buiten houden,” gaf Let terug, de Friese grootvader nadoende, die in zijn brieven altijd informeerde naar „ons Harm”.

„Kan ik ook lid worden van die club, Herrie-Let?”

„Apèn buiten de tent, branie.”

„Let,” vermaande moeder, „wat ben je weer druk, eet nu eerst eens rustig af, straks kan je nog genoeg vertellen.”

Let zweeg, keek even naar Jannie, die recht over haar zat. Wat was die weer stil.

Jannie, een lang, mager kind van dertien jaar, zat lusteloos achter haar bord.

„Toe, Jannie,” maande moeder, „je eet weer voor een kip, maak es voort.”

„Ik heb heus genoeg, Moeder.”

„Je bord leegeten, Jannie.” Vaders stem klonk streng.

Jannie at langzaam door.

Let, al klaar, wachtte ongeduldig en Harm zocht stilletjes een boek uit zijn tas, die tegen de tafelpoot stond.

Maar moeder verbood dat. Jannie, die alle ogen naar haar bord zag, begon zich nu te haasten, was dan eindelijk ook klaar.

Vader nam de Bijbel en las een psalm.

Vreemd, dacht Let daar even doorheen, nu zit je allemaal zo stil bij elkaar en straks is het weer haasten en draven.

Na het danken kwam ze vlug overeind.

„Was even af, Let, ik moet nog strijken vanavond.”

Let stapelde snel de borden.

„Vooruit,” gaf ze Jannie een por, „schiet es op, hier, breng jij dit even achter.”

Jannie, traag, bleef zitten op haar stoel.

„Toe, doe het nu maar even alleen,” maande moeder, „Jannie is moe.”

„Ja, onzin,” schouderchokte Let onwillig.

Gezanik altijd: Jannie te moe, Jannie hoofdpijn, Jannie naar bed.

Kon ze alles weer alleen doen. Net of zij geen hopen werk had vanavond. Nijdig kletste ze het water in de omwasteil.

Harm stak zijn hoofd om 't hoekje: „Zal ik even drogen, sister?”

Let lachte, stak de vatenkwast naar hem uit: „Welnee, slungel, schiet maar op, je hebt 't zelf druk met je repetitie, ik ben zo klaar.”

Goeierd, dacht ze, alleen in de keuken.

Ze werkte snel door, kreeg een kleur van het haasten.

Harm, bekende ze zichzelf, is toch duizendmaal beter dan ik; wanneer kom ik ook nog es zo ver, dat ik graag wat voor een ander doe?

Haar handen rustten even op de rand van de omwasteil. Waarom werd ze eigenlijk dadelijk zo kwaad?

Nou ja, ze wou immers graag aan 't werk!

Nee, onzin, alsof ze zo ijverig was. Dat moest je Doorenkamp eens vragen! Nou ja, maar als het er op aankwam, wèrkte ze toch wel. Vooral als het naar de overgang ging! Natuurlijk! Ze wou er immers komen! En liefst zo gauw mogelijk ook!

En dan later . . .

O, als ze eenmaal van school kwam en verder studeerde! Dòkter wou ze worden. Vader en moeder wisten het wel. Harm wist het ook en ze konden soms fijn praten samen. Harm, die dominee wou worden.

„Jullie hebben 't hoog in je hoofd,” zei vader wel eens, „jij vooral, Let!”

Nou, goed, dan maar hoog in je hoofd!

Maar vader vond het toch wàt fijn en moeder net zo goed, al zei ze er bijna nooit wat van. Moeder zei helemaal nooit veel. . . . dacht Let.

Ze was weer aan 't werk gegaan en droogde nu de borden. Treinstudent zou ze worden, kon gemakkelijk, 't was zo heel ver niet en natuurlijk het voordeligst. O, vader en moeder hadden er alles voor over, om hen te laten studeren. Een naarling ben ik, schold Let zichzelf, nog te vervelend om af te wassen, nog te miserabel om te helpen. Vooruit, Let, daar gáát ie weer.

Ze borg de borden in het keukenkastje, droogde het aanrecht.

Fijn, als ze sámen konden, later, Harm en zij, dan reisden ze mischien ook dikwijls gelijk.

Jannie . . .

Ja, Jannie zou wel thuiskomen bij moeder na de Mulo; Jannie was altijd dadelijk moe en niet sterk genoeg om te studeren.

Gelukkig ben ik sterker, bedacht ze dankbaar. Ziezo, ik ben hier klaar.

Ze kwam de huiskamer binnen: „Ik ga maar hoger op, Moedertje!”

„Goed, neem dit es mee, leg maar op het bed, ik zal 't straks wel vinden.”

Met drie treden tegelijk ging Let de trap op naar de zolder, vond er Harm al achter zijn boeken. Vlug schoof ze een stoel bij. Wat het eerst? Meetkunde maar . . .

Even steunde ze het hoofd in de handen, keek de zolder over. Wat zou Roelie doen, ook al aan 't werk zijn? Aardig meisje, leuk, dat er weer es een nieuwe bijgekomen was en zo midden in de cursus. Ze zag Roelie voor zich met het blonde haar op de smalle schouders. Knap meisje met die heel lichte, bruine ogen, dat zag

je niet veel: blond en bruin. Een zacht kind leek het ook wel; tòch had ze „nee” tegen Henriët gezegd, dat was wel flink geweest. Gek, dat je zo veel verschillende mensen had. Ze leek geen zier op Door of Jo, en op háár, Let, helemaal niet. Harm schoof zijn boek op zij: „Zeg, wèrk alsjeblijft, je houdt míj d'r af.”

„Ik? Ik zeg geen woord.”

„Nee, maar je zit te zeuren; als jij niet werkt, kan ik het ook niet.”

„Dà's nog eens verknocht,” vond Let voldaan; „ik zat er eigenlijk over te denken, of er wel iemand op de wereld is die op mij lijkt.”

„Laten we hopen van niet, één is genoeg, en wèrk nou, Let, als je werkt, ben je tenminste een gewoon mens.”

„Verbeeld jij je, dat ik er op sta, een gewoon mens te wezen?”

„Let, ik heb morgen een Engelse repetitie.”

Let knikte, haalde haar boeken naar zich toe, begon dan ook te werken. 't Werd stil op de zolder. Af en toe mompelden ze één van beiden hardop, de ander stopte dan, zonder er bij te denken, de vingers in de oren. Maar Let had vanavond al haar energie nodig om er bij te blijven. Zou Roelie knap zijn; zou ze hard werken vanavond? Ze zou toch niet gemerkt hebben, dat ze 't gezanik van Henriët eigenlijk ellendig vond? Nee. . . . néé, Let, dóórwerken. . . . Van Zwieten is niet mals. . . .

Wanneer twee lijnen door een derde gesneden worden. . . .

't Was bij Roelie natuurlijk reuze deftig. Hoe heette 't ook weer? Lelielaan, nota bene, Lelielaan! Daar is de „Smalle straat” niets bij.

Nòg eens pootte Let allebei haar ellebogen op tafel: léren, vermaande ze zichzelf. Meer dan een uur hield ze 't vol.

Dan, met een ruk, schoof ze haar stoel achteruit: „Harm, ik haal thee.”

„Graag, juffrouw Onrust.” Hij leerde alweer door.

„Harm, ik bedoel natuurlijk, dat jij aan moet bieden, het liever zelf te doen.”

„Geen tijd.”

Let zuchtte, daalde de zoldertrap af. Hoe ter wereld kon Harm zo kalm zijn altijd! Als ik de helft er van had, bedacht ze jaloers, was ik elke avond tweemaal zo gauw klaar met mijn werk.

In de achterkamer zaten ze gezellig bij elkaar. Vader, net terug van zijn laatste klant, leunde genoeglijk achterover, moeder schonk de thee in: „Ga jij maar vroeg vanavond, Jannie, morgen moet je weer op tijd er uit.”

Jannie knikte, duwde verveeld het boek op zij: „Drinken jullie boven thee, Let?”

„Ja, „ons Harm” heeft geen tijd. Er wordt gebeld, doe jij even open, Jan?”

Jannie stond op, kwam terug met tante Lize.

„Fijn!” zei Let spontaan, „ik vlieg naar boven en ben in een half uur weer beneden. Dan bènt u er toch nog?”

Tante Lize knikte en lachte, begroette de anderen. Let pakte de blauwe verpleegsterskap, paste die éérst, bracht hem dan in de gang.

„Mijn mantel nog, Let.”

„O ja, zó, prachtig, ik kom gauw beneden.”

Boven schoof ze een kop thee tot Harm zijn boek: „Daar, jongeman, in een half uur ben ik beneden, tante Lies is gearriveerd.”

„Ik kan je missen,” kwam Harm laconiek en dronk zijn thee. En Let, ijverig opeens, leerde zo hard ze kon. Een fijn uurtje straks nog. Tante Lies wegbrengen tot de helft, als ’t niet te laat werd. Niemand wist, wat een grote bewondering voor tante Lize Let in haar hart verborg.

Tante Lize, die schrééf. En niemand wist ook van het éne, dikke schrift, dat Let bezat, onder in de rommelige kast van het slaapkamertje, het dikke schrift, waarvan ze soms in één run bladzijden vol kon schrijven.

Tegen wie zou Let het zeggen, Herrie-Let, die alleen maar dwaas en opgewonden was voor anderen?

Maar diep in haar hart wist Let, dat ze ééns, wanneer kon ze niet begrijpen, of benaderen nog, maar dat ze ééns naar tante Lize toe zou gaan en die zou laten lezen in het schrift en die zou vragen of misschien . . .

Onzin, Let, leer je Franse woordjes, en je Aardrijkskunde heb je nog niet eens gezien. Krijg geen hoogmoedswaanzin, Herrie-Let, Smalle straat 27a. Zorg, dat je éérst je eindexamen haalt!

HET KLAVERBLAD

De volgende morgen stapte Roelie van Straaten opgewekt naar school. Ze keek nog, of ze Let niet zag, liep dan alléén door. In de verte gingen Henriët en Jeltje. Ze waren haar straks gepasseerd en hadden even uit de hoogte geknikt. 't Had haar tòch gehinderd; maar och, daar was ze dan meteen af. Wat had Let ook weer gezegd? Met Jeltje moet je eigenlijk meelij hebben, ze kan niet tegen Henriët op en knikt als een marionet van ja en nee op alles, wat ze zegt. We hebben wel eens geprobeerd, haar tòch nog in de club te krijgen en ik geloof, dat ze 't ook wel graag zou willen, maar ze durft het niet om Henriët. Roelie pakte haar tas in de andere hand over. Flink type, die Let, had je haar die boodschappen moeten zien doen. Dóór leek ook erg leuk. Als je zo'n bijzonder gezicht had, enig was dat. Jo was óók wel knap.

Roelie, onbevungen en kinderlijk, kende niet de fijnheid van haar eigen smalle gezichtje, de puurheid van de heel licht-bruine ogen en zag niets bijzonders in het matte blond van haar haar.

Let, lachte Roelie in zichzelf, Let was eigenlijk lelijk. Nee, lelijk niet, daar waren haar ogen te helder en te levendig voor, en de kleine wipneus te geestig. . . .

„Róel, Róeóeóell!”

Met een ruk stond ze stil. In de verte kwam Let aanhollen, haar mantel wapperend langs haar benen. Hijgend kwam ze naast Roelie.

„Kind, hoor je dan niets, ik gil me akelig en loop een beetje door, 't is zo onmogelijk laat.”

„Ik heb op je lopen wachten, maar ik zag je niet.”

„Ben je dwaas, doe dat alsjeblieft nóóit meer, Roel, ik moet altijd op een draf en Van Bodegraven is zo streng, als je te laat bent, mag je er absoluut niet meer in.”

„O, Let, wat vreselijk!”

Roelie zette het meteen op een lopen, met een kleur van schrik. Let draafde rumoerig naast haar voort.

„Zèg, dat we 't nog halen, Let!”

„Ik. . . .” pufte Let, „ik haal het immers. . . . immers iedere dag bijna.”

„En als we te laat zijn?”

„Mogen we er niet meer in, natuurlijk.”

Roelie pakte haar tas van zenuwachtigheid telkens over in de andere hand.

„En dan, Let?”

„Dan gaan we een eindje om.”

Roelie schoot even in de lach, ging dan nòg harder lopen. Let keek op de torenklok: „Kalm aan maar, hoor, het valt best mee, nog vier minuten en dáár is het al!”

Hijgend stonden ze even later in de grote, hoge gang.

Dijkers schudde zijn hoofd: „Dat is maar net.”

Hij kletste achter hun ruggen de deur dicht.

„Dijkers is een reuze kerel,” beweerde Let op de trap, „elke morgen kijkt hij eerst nog om het hoekje van de deur, of ik er aankom.”

In de bovengang deden ze vlug haar mantels uit en kwamen het lokaal in. Door en Jo zaten er al.

„O, gelukkig, zeg, we waren al bang, dat jullie te laat zouden zijn en vanmiddag moesten blijven; we wilden om vier uur afspreken voor morgen.”

Lets hand streek met een lange haal over Jo's donkere hoofd.

„O, Jootjelief, wat zie ik daar? Een permanent waaf? Een waaf met een permanent waaf! Dàg, Henriët, goed geslapen van nacht?”

Van Zwieten stapte het lokaal in en Let schoot naar haar eigen bank. Ze trok Roelie mee aan haar mouw: „Kom náást me, zeg! Dat vindt hij wel goed. Door mag nooit, maar jij kletst natuurlijk niet.”

Van Zwieten stapte op het podium. Hij was lang en mager. Zijn scherpe, kleine ogen keken even bezwerend naar Let: „Kalm, hè!”

Let knikte. Ze hield van Van Zwieten, die stipt de orde erin had. Onder zijn lessen gebeurde zelden iets ongehoords. En voor hem kende Let haar werk in de puntjes, en hoopte ze altijd op een beurt. Hij prees zelden, keek wel eens even goedkeurend, gaf duidelijk en prettig les, daar waren ze het allemaal over eens. Hij hield van korte, vlugge zinnen en kon je soms ongezouten de waarheid zeggen. Let wist, dat hij haar met enkele woorden voor gek kon laten staan, als ze iets deed, dat flauw of kindérechtig was. Ze wist ook: Van Zwieten mócht haar, hield van een grap, maar eiste, dat je werkte. Daar kwam nog bij, dat Van Zwieten ijselijk knap moest zijn; hij gaf Wis- en Natuurkunde en Nederlands.

Eens had hij Let bij zich in het leraarskamertje geroepen: „Wat wil je doen, als je eindexamen hebt?”

„Verder studeren,” had ze gezegd en ze zag nòg zijn goedkeurende knik.

„Nederlands natuurlijk?”

„Nee, mijnheer, ik wou dokter worden.” Snel had ze opgekeken; als hij nu làchte. . . . Maar dat had hij niet gedaan, heel even had hij haar recht in de ogen gezien: „Dokter? Zo; en. . . . enne. . . . kan dat allemaal maar bij jullie thuis?”

Ze had een kleur gekregen, 't was zo moeilijk, als je over zoiets praten moest; dan, eenvoudig, had ze gezegd: „Niet zo makkelijk, mijnheer, maar vader en moeder hebben er alles voor over.” Toen was hij opgestaan en had een ogenblik zijn hand op haar schouder gelegd: „Waardeer dat, kind, en maak nou dat je weg komt. Ik heb al tè veel tijd verpraat.”

Let, naast Roelie, keek naar hem: Fijne vent, jammer, dat er zo niet meer waren op school. Hij was wel eens heel streng, maar nooit sentimenteel of flauw.

Voor de klas staande, bad hij kort.

„Boeken op tafel,” gebod hij dan. En het werk begon. Let hielp Roelie even; als ze er soms zo gauw niet in kon komen, legde ze haar schrift van de vorige maal vlak naast Roelie, die dankbaar knikte. Praten durfde ze al lang niet meer. Gisteren ging het nog, maar dit leek een strenge; ze zou Let straks eens vragen.

Na Van Zwieten hadden ze Van Helden voor Aardrijkskunde, dan een korte pauze van tien minuten.

Jo en Door kwamen bij Lets bank staan. Henriët onderhield zich met Jeltje en in de rechtse hoek vergaderden de jongens. Let hoorde hen herrie maken over een voetbalmatch. Ze keek lachend naar Daaf Steffer, die er een beetje zielig bij stond; die wist natuurlijk amper wat een voetbal was; ze luisterde een ogenblik naar Koos van Kampen. „'t Was totaal oneerlijk verdeeld,” hoorde ze hem opgewonden redeneren, „De Lange zei ook. . . .”

„Let,” vroeg Door, „wat denk je ervan om vier uur tot de Sluis te lopen? Ik wou een plan voor morgenmiddag maken.”

Let knikte: „Ik kan wel even; jij ook, Jo, en jij, Roelie? Niet te lang dan, ik moet de stad nog in voor ik naar huis ga.”

De tien minuten waren alweer om en Van Dam, de Franse leraar, stapte binnen.

„Gezegend uur voor jou,” knikte Let naar Jo, die dweeptte met Van Dam en hem een „heerlijke leraar” noemde, en bij tijden uitbundig zijn donkere haar en ogen roemde.

„Houd je mond, hoor,” kwam Jo achter Lets rug.

Van Dam stond al op het podium.

Let zette haar elleboog op de bank: „Hoe donker zijn uw ogen,

hoe somber is uw haar," spotte ze, half omgedraaid naar Jo, die een vuurrode kleur kreeg.

„Stil nou, Let, als hij 't hoort."

„Mijn kind, hij zal je er te meer om minnen, mijn kind, hij zal je er . . ."

„We beginnen met de twintigste les," kwam Van Dams stem, hóóg en met een Frans accent, „begin jij eens te lezen, Dora Hoogeraad."

Door zocht de les op, had een snelle blik naar Jo: „Zeg voor," fluisterde ze nog. Jo knikte, maar 't viel wel mee. Na Door kwam Jo aan de beurt; ze gingen heel het lokaal door. Het uur verstreek langzaam. Roelie vond, dat ze zich nu al helemaal thuis voelde en was daar blij en tevreden om. Let dacht aan morgen, fijn een middag vrij! Maar misschien was het druk thuis.

Na het laatste uur gingen ze gevierden de meisjeskamer in. Er kwam ook nog een groepje van de hoogste en twee van de vierde. Het Klaverblad had de vensterbank nog net op tijd veroverd.

Roelie schoof in het hoekje en keek naar buiten: „Ik vind het erg gezellig hier," waardeerde ze, „ik heb er toch zo tegen opgezien, om hier naar toe te gaan."

Door vouwde de handen om de knieën. „Had je maar geweten, dat Let Verhage hier op school ging, dan had je er vast niet tegen opgezien, wat jij, Let?"

„Artistieke schat," zei Let.

„Waarom noemen jullie haar eigenlijk artistiek?" kwam Roelie nuchter.

„Kind," deed Let verheven, „ze kan spelen, spelen, daar val je van òm gewoonweg."

„O, pràchtig," vond Jo netjes.

„Nee, werkelijk," vertelde Let, ernstig opeens, „Door speelt prachtig piano en viool. Dat zal je wel eens horen."

Om vier uur liepen ze tot de Sluis en spraken voor de volgende middag af, te gaan fietsen.

„Als ik er om drie uur niet ben," zei Let, „kon of mocht ik niet mee."

„Goed, maar je zorgt, dat je meegaat," besliste Door, „we moe-

ten met z'n vieren zijn, als 't enigszins kan. En, zeg, we zijn hier vlak bij mijn huis, laten we even gaan theedrinken, dat vindt moeder wel gezellig."

„Top, dat 's een goed idee," prees Let, „kom, jonge mensen." Door woonde op één van de grachten; ze wees het Roelie, die knikte: „Leuk, es bij jou te zijn, Door, alles is nog zo vreemd." „k Heb eigenlijk geen tijd meer," beweerde Jo, „ik moest precies om halfzes thuis zijn."

„Wie weet, mag 't ook precies kwart vóór zijn," spotte Let. Ze kregen haar tòch mee. Ze zaten wat later in een gezellig kringetje bij de Hoogeraads. Er stond een prachtige piano, en boven in de kast wisten ze Doors viool geborgen, die ze nu alweer twee jaren had. Door, nog alleen thuis, had altijd dure muzieklessen gehad.

Let keek even naar mevrouw Hoogeraad, die de kopjes uitzette op de theetafel. „Tip top een dame" noemde Let haar. Ze kwam nu bij hen zitten: „Dat is aardig, Door, dat je ze allemaal meegebracht hebt, nu ken ik het nieuwe meisje tenminste ook, hè? Je vader kende ik wel en Liesbeth ook, maar jou toch niet. En bevalt 't je op de nieuwe school?"

„O ja, mevrouw, zo goed, en ze hebben me er dadelijk ingehaald. Echt aardig, het leek eerst allemaal zo vreemd."

Let zat Roelie in stilte te bewonderen om het rustige conversatietoontje.

„Zal ik thee inschenken, Moeder?"

„Nee, welnee, ik zal zelf wel. . . ."

Ze stond al op, schonk de kopjes in, gaf ze dan rond op een blaadje van gespoten hout. En weer dacht Let, als zoveel malen, dat alles bij Door toch zo anders was dan bij hen. Fijner? Gezelliger? Och nee, dat niet. Je zou het thuis toch zo niet kunnen doen, Harm zou haar aldoor uitlachen natuurlijk. Daar ging alles veel gewóner, nooit zo precies en netjes als bij Door. Bij Jo was het wéér anders. Daar had je steeds het gevoel, op visite te zijn, hier gelukkig nooit. En wat vreemd eigenlijk, soms vond je 't thuis wel eens naar, zo kaal en gewoontjes, en tòch, als je nadacht, zou je nooit met iemand willen ruilen. Je zou toch altijd wel het

liefste willen blijven, waar je was. Omdat je er hóorde natuurlijk.
„Hè, Door?” vroeg Roelie toen, „speel es wat.”

„Ja, toe,” hielpen Let en Jo en ook mevrouw Hoogeraad viel hen bij.

Door knikte.

Gelukkig, dacht Let, want als Door eenmaal „nee” zei, blééf het nee.

Door stond op en zette zich voor de piano. Even lachte Let om haar rechte, lange rug. Dàn, de kin in de hand gesteund, kéék ze naar haar gezicht. Let was niet muzikaal. Maar ze hield van Doors gezicht, als ze speelde. Zo strak en wit, de spitse kin sterk naar voren. Ze kende haar zo goed; Door, die het land had aan aanstellerij. Door, die de jongens op school trots en ongenaakbaar vonden. O, dat wàs ze immers niet. Let wist het veel te goed.

En zoals nu, zo zag Let haar het liefst; wèg in haar spel. Dan, dacht Let, dan wist ze opeens heel diep en vast, dat ze híeld van Door, dat ze haar nóóit verliezen kon, later ook niet, dat ze Door niet missen kon. Er was iets in Doors gezicht, dat je vasthield, dat je zei, dat Door „ècht” was. Je kon het niet anders zeggen: „wáár”, niet gemaakt. . . . Jo genoot ook.

Niet zoals Let, Jo genoot van het spèl. Ze hield van muziek en speelde zelf. Niet zo vlot en gevoelig als Door, maar góed toch ook. Als Jo luisterde naar Door, verloor haar houding en gezicht het àl te nette, het bijna nuffige, en was ze zichzelf, een eenvoudig, wel hartelijk kind, beschaafd en vriendelijk, met weinig bijzonders.

Roelie zat naast Jo. Heel even keek ze het kringetje rond. Wat leek het allemaal anders dan straks op straat. Ze hield van de stilte, die er nu was; van allemaal kon je houden op zulke ogenblikken. Doors gezicht zag ze niet, wèl Let, die tegenover haar zat. Let, die nu niet dwaas en opgewonden deed, maar zo stil was. Wat leek Lets gezicht nu anders opeens, zo kalm en veel. . . . ja. . . . veel ouder. Wàs het wel ouder. . . . ?

Door draaide zich om. Heel even bleef het stil.

„Mooi,” zei Jo dan.

Let stond op. Ze klapte Door op haar schouder: „Fíjn, Door!”

De andere twee stonden ook op. Ze gaven mevrouw Hoogeraad een hand en liepen met Door de gang in.

„Morgenmiddag,” zei Let, „ik hoop, dat ik kan.”

Met z'n drieën gingen ze. Al gauw moest Jo de ene kant en bleven Roelie en Let nog samen.

„Door is prachtig, als ze speelt,” zei Let, ongewoon ernstig, „heb je dat gemerkt?”

„Nee, ik heb haar gezicht niet gezien, ik heb alleen maar geluisterd.”

„Door is een fijn kind, Roel, dat zal je zien. Nou, ik moet hierheen; tot morgen, hè?”

„Ja, ik zal dan maar niet op je wachten?”

„Nee, niet doen, hoor, als ik te laat kom, wil ik er alleen de narigheid van hebben. Bonjour, tot morgen.”

„Tot morgen,” zwaaide Roelie en ging de andere kant.

De volgende middag, om drie uur, stonden Jo en Roelie en Door op de hoek van de Breeweg en wachtten tevergeefs op Let.

Drie uur, vijf over, tien over . . . kwart . . .

„Ze komt niet meer,” zei Door, „meer dan een kwartier is ze nooit te laat.”

„Dan maar met z'n drieën,” vond Jo.

„Vervelend,” kwam Door spijtig, „Let moet er bij zijn, anders heb je de hele middag 't gevoel, dat het niet àf is.”

Ze stonden elkander aarzelend aan te kijken.

„Laten we haar dan gaan halen; wie weet, kan ze toch nog mee,” bedacht Roelie.

Door sprong op haar fiets: „Ja, vooruit, dat doen we, schiet op, Jo.”

Ze reden met z'n drieën de straten door.

„Hier de hoek om,” wees Jo Roelie, die doorrijden wou, „daar op het hoekje van de volgende straat.”

Roelie zag twee ramen naast elkaar, twee deuren, een beneden- of bovenhuis moest het zijn. Leuk, als ze wist, waar Let woonde. Jo belde aan, Door redde de fietsen van een noodlottige val.

Het volgend ogenblik deed Let de deur open: „Wát . . . ?” kwam ze verbouwereerd, „wat is dát nou . . . !”

Ze droeg een mouwshort, zwart, met wilde rode en groene bloemen.

„Dear me, drie vrouwmensen tegelijk!”

„We komen je eenvoudig halen,” legde Door uit, „mogen we misschien nog binnenkomen?”

Let haalde wijd de deur open: „Treedt binnen, in deze vorstelijke gang.”

Ze stapten achter elkaar de huiskamer in, waar Lets moeder zat te naaien, en lachend opkeek, toen ze binnenkwamen:

„Zo, zo, drie jongedames tegelijk, dag, Jo, Door, en dat. . . . is het nieuwe meisje zeker?”

Roelie stak haar de hand toe: „Roelie van Straaten, mevrouw.”

Door zat al op een punt van de tafel: „We kwamen es kijken, of Let ook mee kon.”

„Mee kon, waar naar toe?”

„We zouden gaan fietsen, en Let kwam niet opdagen tot onze spijt.”

Verbaasd keek moeder naar Let: „En je hebt me niks gezegd vanmiddag.”

Let vouwde haar armen over elkaar en keek krijgshaftig van de één naar de ander: „Ik heb me opgeofferd; o Moeder, nu is het jammerlijk mislukt.”

„Fideel,” bewonderde Door vanaf de tafel.

Let knikte vergenoegd.

„Neem jullie haar maar mee, hoor! Wat niet klaar komt, kan ook morgen nog.”

Door was al van de tafel, trok aan het short met de wilde bloemen: „Schiet op, zeg, we wilden een héél eind.”

Let duwde haar op zij: „Wilt u werkelijk niet genieten van mijn opofferende geest, Mama; hebt u dat overwógen?”

„Gá nou maar, Herrie-Let.”

Tóen lag het short in een ogenblik op de grond. Jo bukte zich, vouwde het netjes op en legde 't op een stoel bij de tafel.

„Dàg!” riep Let al, de gang in lopend; de anderen volgden haar lachend; Jo het laatst. Let schoot een deur in naast de hunne:

„Een fiets lenen,” beduidde ze achterom. En na een kwartier reden ze weg, de grachten langs, de Sluis voorbij, naar het brede-

re water. En nog een úúr later legden ze hun fietsen in het gras en lagen achterover in een weiland, behalve Jo, die tegen een boom aanleunde.

„Jootje,” noodde Let, „vlij je neer, mijn kind.”

Ze trok haar aan één been, maar Jo schoot angstig een eind op zij:

„Hè nee, zeg, het lijkt me daar niets fris.”

Let lachte, liet zich achterovervallen, vouwde de handen onder het hoofd. O, het was heerlijk!

Heerlijk, om hier te liggen, nu het lente was en alle bomen feestten!

De aarde voelde koel en fris en jong.

Een zwerm vogels vloog hoog boven hun hoofden voorbij.

„O, mocht ik ze vò-òlgen in 't verre verschiet. . . .” zong Door.

Let deed haar ogen dicht; ze voelde de zon warm op haar gezicht.

Dat er zulke heerlijke dingen waren!

Een land, een lucht, zo hoog, zo blauw.

Bomen met jonge, nieuwe blaadjes. . . . Je voelde de lente, overal.

Op school vergat je het; nú wist je het weer. Alles wat terugkwam, àlles van de vòrige zomer weer!

Door zong zachtjes, het éne vers na het andere.

Tot ze, moe gezongen, zweeg.

Even kéék Let naar haar.

„Sister,” zei Door.

Let sloot haar ogen en glimlachte, zonder het te weten. Dóór, dacht ze. . . .

De voorjaarswind woei zachtjes om hun oren, langs hun jonge gezichten. Vier sterke mensen voelden ze zich, en tot alles in staat. Tot het moeiljkste, het àltermoeiljkste well

HET FEEST

Er waren heel wat dagen voorbijgegaan.

Roelie voelde zich nu helemaal thuis en ze kende nu ook alle leraars. Net als Let, hield ze van Van Zwieten het meest, al was ze dikwijls bang voor een beurt. En de leraars mochten dit nieuwe meisje wel.

Voor Roelie van Straaten vonden ze allemaal wel even tijd, wanneer zij zo gauw geen antwoord wist.

Zèlfs Van Zwieten, die gewend was, kort en zakelijk, de beurten af te handelen.

Er was ook zó iets zachts en onbevangens in Roelie's ogen, wanneer ze opkeek in Van Zwietens strenge gezicht, dat Let hem soms toegeeflijk glimlachen zag.

En Let besloot, dat het „de lui” vooral om háár te doen moest zijn.

Elke morgen keek Roelie op de hoek, of ze Let zag komen, maar bijna elke morgen stapte ze alleen naar school. Een enkele keer gebeurde het, dat Let haar op 't laatste ogenblik nog achterop kwam hollen. Bij school zochten ze dan Jo en Door, die meestal heen en weer drementelden voor het gebouw.

Maar op een morgen zochten Let en Roelie tevergeefs.

Verwonderd bleven ze tot het laatste ogenblik staan wachten, gingen eindelijk naar binnen.

„Ze zullen toch niet ziek zijn, Let?”

„Nee, allebei gelijk, dat zou al heel toevallig wezen, maar er móet wel iets bijzonders zijn.”

Ze hadden Doorenkamp het eerst. Hij las een stuk Engels proza voor. Let luisterde verstrooid, haar hoofd tegen de kastdeur geleund.

„Lèt! Lèt!”

Ze schoot met een schok recht, maar beheerste zich tegelijk.

„Lèt! Lèt!”

Nòg eens, tweemaal, vlak achter elkaar. Tóen begreep Let. Het was Door, die om de één of andere reden in de meisjeskamer zat en in de kast gekropen was. O, daar moest je nu toch Door voor

zijn, om zo iets prachtigs te bedenken! Zou Jo er ook bij zijn?
Ze spiedde naar Doorenkamp, boog dan zóver voorover, dat haar mond voor het sleutelgat kwam.

„Já?” waagde ze.

Roelie, met haar rug naar Let, draaide zich verbaasd om.

„Stt,” beduidde die, en zachtjes: „Door zit hier achter.”

Roelie's ogen werden groot van verwondering; verbaasd staarde ze Let aan.

„Recht zitten,” snauwde die, omdat Doorenkamp hun kant opkeek.

Roelie draaide zich gehoorzaam om, verwerkte in stilte het vreemde van een Door, „die er achter zat”. En Let, haar oor dicht bij het sleutelgat, hoorde duidelijk: „Haal de sleutel er uit, ik zal een briefje door het sleutelgat heen stoppen.”

Let genoot. Ze keek nog eens naar Roelie, die de zaak nu door had en onbeweeglijk zitten bleef. Voorzichtig haalde ze dan achter haar rug om de sleutel er uit, legde die naast zich neer, op de zitting van de bank.

Het bleef een tijdlang stil.

Maar dan opeens was er een zacht geritsel, en uit het sleutelgat kwam een lang, opgerold papiertje.

Let hoestte, twee-, driemaal.

O, als ze maar ophield, iedereen hoorde het natuurlijk.

Ze hoestte nòg eens, trok dan, onder haar rechteram door, het briefje er uit. Maar het duurde zeker drie minuten, voor ze het durfde openvouwen.

Achter Roelie's rug waagde ze 't eindelijk.

„Blijf zo zitten, Roel, straks geef ik het aan jou,” waarschuwde ze nog.

Maar tegelijk kwam Doorenkamps stem: „Boeken op de bank.”

O, gelukkig, nu ging het gemakkelijker. Het briefje achter haar boek verborgen, las Let:

„Clubgenoten,

Jo en ik zijn te laat gekomen. Toen Dijkers opendeed, zag de dirk ons en loodste ons dadelijk naar binnen. Maar 't was

Jo d'r schuld, die had groot nieuws. Er is een feest bij haar thuis en we mogen alle drie komen. Geef es door aan Roelie."

Aai, gnoof Let. Ze gaf Roelie een zet: „Léés es."

Dan, haar handen onder 't hoofd, dacht ze na.

Een feest, was dat even fijn!

Maar wat voor een feest eigenlijk? O ja, had Jo niet verteld, dat haar vader en moeder . . .

„Let Verhage, ga verder. Weet je 't niet? Dacht ik wel. Schrijf die thema over vanavond."

„Punt," zei Let onderdrukt.

Roelie schoot in de lach, frommelde tegelijk het briefje in elkaar, uit angst voor Doorenkamp, die opeens zo nijdig naar haar keek.

„Lèt, Lèt."

Weer de stem door het sleutelgat. . .

„Let, zeg dat Doorenkamp zijn „r" beter moet uitspreken, en laat hij niet zo verheven praten, ik heb er zo'n hinder van. Wil je 't even zeggen?"

Let beet haar lippen op elkaar en schoof een eindje op zij.

„Let, zeg dan, dat mijn muzikale gehoor zo beledigd wordt; hij zal toch wel gevoel voor kunst hebben? Zal je nu eens dadelijk gehoorzamen, Let?"

Het belletje trilde. Let zuchtte van verlichting.

Vlak voor de tweede les stapten Door en Jo het lokaal in, Door voorop, lang en recht als altijd.

„Als je nog es wat weet," lachte Let, „dat laat je voortaan uit je hoofd, hoor. Loop niet zo verwaand, Door! Zeg, Jo, vertel gauw op, wàt is er te doen?"

Maar er was geen tijd meer; Van Dam stapte het lokaal in. Toch had zelfs Jo vandaag geen lust, hem te beluisteren, zo was ze vervuld van het feest, waar vooral Let en Roelie de helft nog niet van wisten.

In de tien minuten pauze vertelde ze uitvoerig: „Mijn vader en moeder zijn vijf en twintig jaar getrouwd, er wordt een groot feest gegeven en jullie mogen alle drie komen."

Henriët en Jeltje, achter Let en Roelie, luisterden jaloers, kwamen er tòch niet bij staan.

Let zag het; zielig wel eigenlijk; nou ja, hun eigen schuld; wat hoefden ze altijd zo verwaand en nesterig te wezen.

„Fijn, hè? We doen natuurlijk een toneelstukje met zijn vieren,” maakte Door al plannen, „en zeg, o, Let. . . .”

„Luister eens,” praatte Roelie daardoorheen, „wat doen jullie aan? Ik heb nog een zijden van verleden jaar.”

„Ik krijg een nieuwe,” vertelde Jo, „paars of blauw, dat weet ik nog niet. Wat vind jij het mooiste, Roelie?”

„Neem een parse, ik heb blauw, anders zijn we zo eender.”

„Op je plaats,” gebood Van Helden, de kaart van Afrika onder de arm, „’t is meer dan tijd.”

Verstrooid zocht Let haar plaats weer op. Een jurk. . . ., die had ze immers niet. En ze kon onmogelijk een nieuwe vragen. Had ze nou meteen maar bedankt, nu liep het natuurlijk in de gaten. Nou, ze verzon er wel wat op. Gaan kon ze niet, sprak vanzelf, je ging niet met een oude, wollen jurk naar een feest, en dan nog wel bij de Van Deldens. . . .

’s Middags, na het laatste uur, gingen ze gevierden de hoge stoep af. Buiten praatten ze nog even na.

„Vragen jullie het dan thuis?” vroeg Jo, „en zeg je morgen, of het mag?”

„Afgesproken!” lachte Let, en ging met Roelie de andere kant.

„Vast en zeker,” zwaaide Roelie, opgewonden bij het denken aan het feest, een toneelstuk en allemaal heerlijke dingen.

Gearmd met Let, praatte ze druk en vrolijk over de komende avond.

„Fijn, hè? Ik ben nog nooit op een echt feest geweest en bij de Van Deldens, het wordt vast prachtig.”

Let praatte mee, zei maar niets van de jurk. Hoe kon Roelie het begrijpen, die maar krijgen kon wat ze wilde en niet van zuinigheid en geldzorg wist.

Maar toen ze alleen het laatste eind ging, tot de Smalle straat, kwam een verzet in haar. Een verzet tegen alle dingen, tegen de straat, waar ze woonde, die opeens zo heel erg smal en burgerlijk

leek, tegen de verveloze gang, die ze binnenstapte, tegen het versleten lopertje.

Ze kwam de kamer in, vond er alleen Jannie.

„Zeg, Let, geef mijn tas even aan, hij staat om het hoekje bij de deur.”

„Och, zeur niet, kind, haal hem zelf.”

„Nou zeg, als je nog es lollig thuiskomt.”

Let gaf geen antwoord, viel landerig neer op een stoel en staarde naar het vloerkleed. Jannie kwam alweer terug, de tas onder de arm. Ze keek verongelijkt naar Let en begon aan haar werk voor school.

Let keek naar haar. Gek, om zo lelijk tegen Jannie te doen, 't kind kon het ook niet helpen.

„Lèt?”

„Ja, Moeder?”

Ze stond op, stak haar hoofd om het hoekje van de deur.

„Haal es even een pond zout en een pakje boter en . . . ja, wacht es, suiker heb ik ook niet genoeg meer. Laat het geld maar opschrijven.”

In de gang gooide Let haar mantel om. Verdraaid nog toe, hier kòn ook nooit wat. Een fiets had je niet, een raket was te duur. Ze stond op straat. En dan die boodschappen altijd. Gezeur. Een ander behoefde toch ook niet altijd met boodschappen te sjouwen? In de winkel bestelde ze nors, wat ze nodig had, kwam met een volle arm naar buiten; natuurlijk had ze de tas vergeten. Hé, daar had je vader.

Mijnheer Verhage zag Let de winkel uitkomen; hij stapte wat sneller door: „Da's gelijk, Let. Alle mensen, wat kijk jij donker. Is er iets? Thuis toch niet? Waar dån? Op school?”

„O, welnee, wat zou er nou wezen . . .”

„Let, wat scheelt er aan? Geef mij wat van die pakjes. Nóu . . . ?”

„Och, niks, ze geven bij Van Delden een feest; we mochten er alle drie heen, maar ik kan natuurlijk weer niet, geen jurk. D'r kan geen nieuwe af, d'r kan bij ons nóóit wat af.”

Vader keek op zij, naar Lets gezicht: „Heb je er al met moeder over gepraat?”

Let schudde van nee. Praten kon ze niet.

Ze voelde de tranen naar haar ogen dringen. En ze vond opeens, dat zij 't toch wel héél erg moeilijk had, moeilijker dan al de anderen. Vader zou het nu ook eens begrijpen, hoe naar het was om altijd nee te zeggen, om nooit eens voluit mee te kunnen doen.

„Gelukkig, dat je niets gezegd hebt nog, en zeg, wees jij zo kinderachtig niet en onverstandig. Kan er nooit wat af? Denk jij er nooit eens aan, wat moeder doet, om jou te laten leren? Denk jij er nooit es aan, hoe het zou zijn voor moeder, als jij thuiskwam om te helpen? Dàt kan er allemaal af, Let. Maar dáár schijn jij niet aan te denken.”

Let klemde haar handen om de boodschappen, kneep heel even de ogen dicht. Door een mist van tranen zag ze de Smalle straat, nog een paar stappen, h́ier was het.

Vader stak de sleutel in het slot. Nog even draaide hij zich om naar Let: „Eigenlijk dacht ik, dat jij flinker was, je bent toch geen klein kind meer, Let.”

Achter vader kwam ze het gangetje in, bracht de boodschappen in de keuken. Dan ging ze haar mantel uitdoen in de gang.

„Dàt kan er allemaal af, Let, maar dáár schijn jij niet aan te denken.”

O, dat het zo wáár was, dat het zo waar was.

„Roep Let even, of ze komt eten,” hoorde ze moeders stem achter de kamerdeur. Ze deed die tegelijk open: „Ja, ik ben er al.”

„Waar zat je?” informeerde Harm, „we wachten al een uur.”

„Stil zijn,” maande vader, „we zullen beginnen.”

Even keek Let naar moeder, die de ogen al gesloten had.

Haar handen lagen gevouwen op de tafelrand.

Let moest daar opeens heel sterk naar kijken.

Rode handen had moeder, wèrkhanden.

Een vuurrode kleur kroop in haar hals omhoog; ze hoorde niet wat vader bad.

Wèrkhanden en nóóit wou moeder, dat ze thuiskwam.

O, dat je zo'n vreselijke egoïst kon zijn, dat je zo kinderachtig was en zo zelig.

„Amen,” zei vader.

Moeder stond dadelijk op en schepte hun borden vol.

De volgende morgen, toen Let het hoekje omkwam, stonden ze er alle drie. Door schoot op Let af: „We waren zo vroeg, we zijn jou tegemoet gelopen. Je mag natuurlijk?”

Jo en Roelie kwamen bij hen staan.

„Dóórlopen,” lachte Let, „zie je niet, dat het al zeven vóór is? Neen, lieve bladeren, ik mag níet, ik zal ulieden in mijn bed denken.”

„Hè?” kwam Jo teleurgesteld, „màg je niet? Waarom niet, Let?”

„Mijn moeder vindt de invloed van jullie deftige huis misschien verderfelijk, of mij te jong voor een festiviteit als deze, wie zal het zeggen, mijne bladeren! . . . O, Roelina, kijk niet zo diepzinnig, het is de wereld niet!” Ze pakte Door bij een arm: „Door, muzenoor, ren door!”

Ze draafden achter en naast elkaar.

Jammer, jammer, betreurde Roelie, waarom zou Let niet mogen; zou ze heus zo'n strenge moeder hebben? Ze leek toen toch wel aardig. Je kon best horen, dat Let 't ellendig vond, ze deed expres zo dwaas.

„Let,” hijgde Jo, „kun je . . . kun je het niet nòg eens vragen? Nog één keer, Let. Zeg dan, dat we 't allemaal zo heel graag willen. Doe je 't Let?”

„Vast en zeker, jongedame, zo gauw ik thuiskom, val ik op mijn knieën en omhels mijn moeders voeten, ik . . . o, ik kàn niet meer . . .”

Door, die de langste benen had, was hen alle drie vooruit. Er zat natuurlijk wat achter, begreep Door, dat kòn eenvoudig niet anders, en er móest wat aan gedaan. Let er niet bij. . . .!

Nog nèt op tijd stoven ze de gang binnen, toonden zich dadelijk in en stapten bedaard de trap op naar de derde.

Die avond belde Door bij Let.

Jannie deed de deur open.

„Dàg, Let thuis?”

„Ja, boven.”

„Alleen?”

„Nee, met Harm.”

„O ja . . .” Door stond even te denken: „Nou goed, ik loop maar naar boven, hè?”

„Ja, best hoor.”

Door ging de trap op. Jannie stond haar even na te kijken. Deftig meisje, die Door. Fijn spelen kon ze ook. Als je zulke vriendinnen had . . . goeie, zou ze ook wel willen hebben.

Door stak haar hoofd boven 't trapgat uit: „Hallo, Herrie-Let!”

Met een ruk schoof Lets stoel naar achter: „Jíj, Door, fijn!”

„Ja, ik. Bonjour, Harm.”

„Gegroet, al uitgestudeerd?”

„O, zo'n beetje.”

Ze kwam zitten op de rand van het tafeltje: „Ik had een boodschap hier in de buurt; ga je mee, Let? Of ben je niet klaar?”

„Bijna, ja, natuurlijk ga ik mee; even vragen of het goed is.”

Geen vijf minuten later liepen ze samen langs de gracht.

Door stak haar arm door die van Let: „Ik heb natuurlijk geen boodschap. Maar ik wou je even alléén hebben. Waarom mag je niet naar Jo, Let? Ik mag het toch wel weten?”

Eén ogenblik aarzelde Let.

O, maar het was Dóór immers.

„Ik heb geen jurk,” zei ze eerlijk, „en ik kan geen nieuwe vragen ook, snap je. Je weet wel, hoe het is bij ons, en je moet . . .”

Door zwaaide haar tas heen en weer: „Ik dacht het wel, dat dàcht ik wel. Luister nu eens. Ik heb een prachtige groene, die ik bijna nooit gedragen heb, ze hebben hem geen van tweeën nog gezien, Roelie vanzelf niet, maar Jo ook niet. Nee, stíl nou, Let, ik kan hem zelf niet aan, hij kleurt me niet en hij is me ook een beetje te nauw en te kort. Let, dènk nou even na. Schud je hoofd niet, hóór es, je hebt altijd gezegd, dat wij zussen hadden moeten zijn. We zijn toch kameraden, Let. Als het Jo nou was, of Roelie, maar ik . . . Herrie-Let, wat gééft het nou, als ik er één aan een zùs geef . . .”

Let stond stil:

„Je bènt! Een zùs! Maar gelijk heb je, hup, daar gaat iel!”

En met Doors muts in haar handen, danste Let in het rond: „En Doortje, die heeft jurken zààt, hi, ha, holl!”

Een mijnheer bleef stilstaan op het trottoir.

Let, uitdagend, knikte: „Dàg, mijnheer, hebt u al eens gehoord van Door, het muzen”

Maar Door redde haar muts, trok Let aan haar mouw: „O, kind, ik heb er zo'n spijt van, had ik het maar thuis gezegd. Ga mee, gauw dan, laten we gaan passen.”

Maar Let, niet te houden meer, schoot haar voorbij, een winkel in: „Daar tracteer ik op, Dorus.”

„Heb jij geld, ik heb niks bij me, hoor.”

„O, ik ook niet,” kwam Let geschrokken, deed een grote stap terug en haalde de winkel deur weer achter zich dicht, knikte tòch nog kwajongensachtig naar de winkeljuffrouw, stond op straat en rende Door al weer op een holletje vooruit.

„Lèt!” riep die achter haar, „het is een winkel, waar ze me kennen!”

„Vráág dan, of ze 't me, of ze 't me alsjeblijft vergeven willen.”

Maar in de buurt van Doors huis stond Let stil en streek de haren uit haar gezicht: „O, Door, zie ik er netjes genoeg uit voor je mama?”

„Nee, maar moeder is niet thuis.”

In de gang was het stil; ze gingen tegelijk de trap maar op naar boven.

Door maakte dadelijk de diepe kleerkast open en haalde de groene jurk er uit.

Toen ze zich omdraaide, stond Let al in haar onderjurk.

„Kom hier, Herrie-Let.”

De groene zij gleeed over haar hoofd. Door, zorgzaam, spelde de ceintuur in.

„'t Is zeker met geen pen te beschrijven?” informeerde Let boven haar hoofd, „en kun je nu niet opstaan, ik ben er niet aan gewend, dat ze voor me knielen!”

„O, Let, dat jýj dat bent, het is niet te geloven; kom es mee.”

Door zette haar op de grote slaapkamer voor de spiegelkast.

Aandachtig bekeek Let zichzelf, draaide zich dan om. „Het éنية is de wipneus nog.”

„Daar zetten we tegen die tijd een knijpertje op.”

Let zette allebei haar handen in de zij: „'t Jonge, jonge, hoeveel

Ric
Reinshoff

prinsen zullen er bezwijken; heb jij daar idee van, Door? Mag ik hem aanhouden?"

„Natuurlijk niet, je bent in staat, hem morgen aan te doen naar school.”

„O, vast, ik doe hem *nóóit* meer uit.”

„Het is tien uur,” waarschuwde Door.

Met een halve slag stond Let opeens vlak voor haar. „Kan

je dat niet eerder zeggen, domoor, pak áán, ik kom natuurlijk veel te laat, gauw dan, help nou toch. Mijn jurk is weg. O, net assepoes, hè?

Door, ik rên eenvoudig; nee, breng me niet weg, jij loopt zo verheven; ik hòl! Tot morgen, hoor.”

Door keek haar lachend na, toen ze de trap afstoof, de gang door. Dan maakte ze het gangraam open: „Lèt!”

„Já?”

„De groeten aan je wipneus!”

Let zwaaide met twee armen en vloog de hoek om naar huis.

Het was de avond van het feest.

„Dan ga ik maar,” zei Let.

Ze keek naar vader, die zo blij geweest was, dat ze toch nog gaan kon en geen woord meer over het andere had gezegd.

Jannie staarde met bewonderende ogen naar Let.

„Vertel je eerlijk alles, zeg? Vanavond nog?”

Ze kwam met moeder, achter Let, de gang in.

„O, vast en zeker, als ik wat lekkers voor je gappen kan, dan doe ik dat.”

„Let,” vermaande moeder.

Maar Let gaf haar een klinkende zoen op haar wang: „Wil ik voor u ook. . . .”

„Zal je kalm zijn, Let?”

„Ja, Moeder.”

„En netjes bedanken, als je weggaat?”

„Ja, Moeder.”

„Heb je die schone zakdoek nou?”

„Ja, Moeder.”

„Gá dan maar, portret.”

Jannie deed de deur open.

Let zwaaide een laatste groet, stak kwajongensachtig haar tong uit tegen Harm, die uit het zolderraam hing en stapte naar Doors huis.

Het meisje deed haar open.

„Boven,” wees ze, toen Let naar Door informeerde.

Ze vond haar bezig de jurken uit te leggen.

„O, ben je daar, gelukkig, we hebben nog een groot half uur. Ken jij je rol nog?”

Let begon al: „Ik zal u vertellen, dame, dat het momenteel de mode is in Parijs. . . .”

„Zó stáát het er niet.”

„Kind,” zei Let verachtelijk, „dat geeft geen steek, als je maar met bezieling speelt.”

Door kreeg het warm: „Let, je moet er bij denken, hoor.”

„Je zal eens zien,” beloofde die en trok haar jurk vast uit. Door begon aan haar eigen toilet.

Nou ja, het zou wel meevallen, als Let maar eerst de toeschouwers zag. „Het geheimzinnig costuum” zouden ze spelen en ze waren zo blij geweest, dat het voor vier dames was. Op alle repetities hadden ze zich moe gelachen om Lets dwaze houding en haar rare zinnen.

„Zit je in de war, Dorus?”

„Niet om uit te spreken.”

Iemand tikte op de deur.

„Já?”

„Hier is de auto, juffrouw.”

„Goed, Dien, laat hij even wachten.”

Door draaide zich om naar Let, die haar verbouwereerd stond aan te staren. Ze pakte haar lachend bij de schouders. „Dat dacht je niet, hè? Moeder heeft het verzonnen en hem zelf nog besteld, voor ze met vader wegging. Schiet op, Let, je háár nog.”

Geen tien minuten later stapte Let, achter haar vriendin, de gang door naar buiten, waar een grote, donkere auto wachtte.

Een chauffeur hield het portier open. En Let, Herrie-Let, zakte in de kussens.

„Jammer, o, Dorus, wat jammer, dat Harm ons niet ziet, om voor altijd geëerbiedigd te worden!”

Het was maar een klein eind. In de zaal pakte hen dadelijk het feestelijk gezicht van de hoge, heldere lampen en de vele bloemen. Jo en Roelie waren er al. Ze hadden tegelijk hun eigen groepje en Jo wees, waar hun tafeltje was.

Het werd een prachtige avond.

Met aandacht luisterden ze naar het toneelstuk „De Mondschein-

sonate". En helemaal wèg er in, leefden ze mee met de tableaux. Later op de avond speelden ze hun eigen stuk.

Het slaagde boven verwachting! Let, onder de indruk van al de ogen uit de zaal, deed haar best, als op geen repetitie was gebeurd.

Lang en lachend werd er geklapt om het dwaze slot.

Warm van inspanning kleedden ze zich weer in hun kleurige feestjurken en kwamen de zaal in, waar toen nog eens werd geklapt.

Let noemde het feest „in één woord onvergetelijk”.

Het was al tegen tweeën, toen dezelfde auto eerst Door, dan Let naar huis terugbracht.

Met het gebaar van iemand, die niet anders is gewend, stak Let de sleutel in het slot, stapte meteen naar boven.

Heel stil doen maar. Moeder had beloofd, om wakker te blijven, maar misschien sliep ze toch. Jànnie, die zou wakker zijn.

Op haar tenen ging ze de zolder over, kwam het kamertje in: „Jànniel! Je bent toch wakker? Wòrd het anders maar. Bewonder mijn groenzijden gewaad. Jànnie. . . .”

Jannie gooide zich om, knorde wat en sliep door.

Na een derde poging gaf Let het op en plaatste zich voor de kleine, ovale spiegel boven de wastafel: „Dàg, Herrie-Let,” knikte ze goedkeurend. Ze zette haar vinger op haar neus; duwde die omlaag.

„Wat dóe je, Let?”

Met een ruk draaide ze zich om: „O, Moeder, bent u wakker? Luister es, het was zo heerlijk, we hebben reuze goed gespeeld en er waren tableaux ook, als u dat gezien had, u had geen raad geweten, costuums, schitterend gewoonweg en moeder, er was een diner, met soep en kip en. . . .”

„Ja, ja, een béétje stil, Let, laat Jannie niet wakker worden. Je weet, dan slaapt ze de hele nacht niet meer. En ga nu gauw in bed, morgen horen we de rest wel, dan zijn ze er allemaal bij. Doe je gauw het licht uit?”

Let zuchtte, trok het gewaad uit, spreidde dat over een stoel: „Ik zal het dan wel zachtjes tegen mezelf gaan zeggen onder de dekens.”

„Ik denk, dat je zó wel slapen zal. Gauw nu maar en doe het licht vlug uit, 't is duur, als het zo lang blijft branden.”

Binnen drie minuten was Let in bed, knipte het licht uit en dook weg onder de dekens.

't Jonge, dat viel nog lang niet mee, om dadelijk na zo'n feest en zo'n auto maar weer aan zuinigheid te denken. O, de auto, dat had ze nog niet eens aan moeder verteld. Morgen dan maar, morgen àlles maar.

Ze deed haar ogen dicht. Wat wàs het fijn geweest, de Mond-scheinsonate, de tableaux, hun eigen stuk. Door, die zo fijn had gespeeld. Een goeie rol voor Door, zo'n trotse barones. Trouwens, Roelie en Jo hadden 't ook reusachtig goed gedaan.

En het diner. . . . om nooit te vergeten. . . .

O, als ze er níet was geweest!

Ze sliep al half. . . . Als Door es niet gekomen was met de jurk, als zij es. . . . als Door. . . .

Maar moe van al het genotene, moe van de pret en 't gefeest, sliep Let Verhage in.

DE NIEUWE LERAAR

Met een vaartje schoot Let de voordeur uit, rende de straat door, het hoekje om. Nergens Roel? Jammer. . . . Toch maar verder draven, ze had niet voor niets zo'n geweldig groot nieuws! Pardon! Let, in de haast tegen een juffrouw aangebottst, kalmeerde, was bij de volgende hoeken voorzichtiger. Daar, in de verte, o, daar ging ze, vlak bij school al.

„Róeóell”

Roelie van Straaten hoorde niets, stapte rustig verder en kwam naast Jo en Door, die pratend heen en weer liepen. In een ogenblik stond ook Let bij hen: „Kinderen, ik heb nieuws!”

„Nieuws?”

„Wat dan?”

Let knikte, genoot van de spanning op de gezichten, stak haar arm door die van Roelie: „We krijgen Pietertje.”

„Pietertje?”

„Wie ter wereld is Pietertje?”

Ze stonden in een kringetje.

„Pietertje is een leraar van 't gym. Van Helden gaat alléén Geschiedenis geven, Pietertje komt voor Aardrijkskunde. Harm wist het en hij komt vanmorgen al.”

Lets ogen schitterden; ze kende de verhalen van Pietertje, die geen orde kon houden, Pietertje, die helemaal geen Pietertje heette, maar H. M. de Ronde.

„Enig,” genoten ze bij voorbaat, „héét hij Pietertje?”

„Ja, zijn bijnaam tenminste.”

Door schudde Let bij haar schouder heen en weer: „Verzin wat, Herrie-Let, verzin vooral iets goeds.”

Let knikte: „Heb ik al lang gedaan natuurlijk. Luister, jongens, Door en Jo zeggen op alles, wat hij vraagt: „Nee, mijnheer”, Roelie en ik op alles: „Ja, mijnheer”.”

„Dat durf ik niet, hoor,” kwam Jo, haar kleine mondje angstvallig saamgeknepen.

„Als je 't niet doet, zeg ik hardop door de klas, dat je Van Dam „zo'n heerlijke leraar” vindt.”

„Lèt,” waarschuwde Jo.

„Dàn maar meedoen,” vond Let onbarmhartig, „of je bent geen klaverblad.”

Dijkers zette de deur open. Achter elkaar gingen de verschillende klassen de gang in. Binnen, in het lokaal, verkondigde Let:

„We krijgen een nieuwe leraar, jongens. Het tweede uur al.”

Koos van Kampen kwam bij haar staan: „Is 't waar? Wie dan?”

„De Ronde, bijgenaamd Pietertje.”

„Is dat zijn voornaam?”

„Nee, zomaar, ik weet ook niet waarom.”

Van Dam stapte het lokaal binnen. Het werd stil.

Het tweede uur werd met spanning afgewacht. Er ging een zucht van verlichting door het lokaal, toen Van Dam verdween en ze een ogenblik alleen bleven.

„Denk er om,” dreigde Let naar Jo.

Tóen stapte Koos van Kampen uit zijn bank, greep een krijtje en schreef op het bord: „Pieterchen ist ein liebes Kind”. Ging dan weer zitten.

Let rees omhoog in haar bank van geluk. O, dáár moest je Van Kampen voor wezen, om zo'n schitterende zet te verzinnen. Hoe dũrfde de vent. . . .

De deur ging open. Van Kampen, al lang weer in zijn bank, keek onschuldig het lokaal rond.

In de deuropening stond een kleine, magere man, een brilletje wat scheef op een lange, dunne neus, een lok zwart haar schuin over het voorhoofd.

Een ogenblik gingen zijn ogen door het lokaal, rustten dan op het bord. Een vuurrode kleur schoot langs zijn hals omhoog naar zijn gezicht. Met korte, driftige passen liep hij tot het podium; zijn vinger wéés: „Wie heeft dat gedaan?”

Tot aller verbazing stak Koos van Kampen zijn vinger op. Een onschuldige stem zei recht door het lokaal: „Ik, mijnheer.”

„En waarom, waarom. . . . kom hier jij. . . .”

Koos van Kampen kwam op het podium staan.

„Waarom, vraag ik je, waaròm, versta je me niet. . . .?”

„Waarom, mijnheer? Zomaar, voor de aardigheid. We schrijven wel es meer in de pauze op het bord, dat màg.”

„Ja, maar wat hoef je míj dan, wat hoef je míj dan uit te maken. . . .” hikkelde De Ronde, buiten zichzelf van woede.

Van Kampen trok zijn wenkbrauwen heel hoog op: „U, mijnheer, u heet toch geen. . . .”

„Zitten,” schreeuwde De Ronde; „schrijf twintig bladzij's voor me uit vanavond, en wacht op me, begrepen, begrépen?”

Van Kampen zat weer, als een verongelijkte, in zijn bank en Let Verhage bewonderde van uit de verte.

Mijnheer De Ronde vermande zich. „We zullen beginnen met de namen te noteren. Eerste bank?”

„Roelie van Straaten.”

„Daarnaast?”

„Letteretta Verhage, mijnheer.”

„U zegt?”

„Let-te-ret-ta Ver-ha-ge, mijnheer.”

Roelie draaide haar gezicht naar de andere kant. Door bestudeerde het plafond en Jo, zenuwachtig, kneep haar handen in elkaar.

De Ronde keek naar Lets gezicht, koos de wijste partij en ging verder.

„Daarachter?”

„Jo van Delden, mijnheer.”

„Er naast?”

„Doortje Hoogeraad.”

Let, die dit niet had verwacht, schoot in de lach, die ze in een hoest liet overgaan. 't Idee, die lange, rechte Door, „Doortje” en dat zoete stemmetje er bij.

Niet omkijken maar . . .

't Verliep rustig. De Ronde hing de kaart van Engeland voor.

„Kun je me de kustplaatsen van Engeland noemen . . . eh, jij maar . . .” Hij wees naar Door.

Door, gedachtig aan de afspraak, schudde haar hoofd:

„Nee, mijnheer.”

„Ken je je les dan niet?”

„Nee, mijnheer.”

Zijn stem sloeg over: „Ken je er dan totaal niets van?”

„Nee, mijnheer.”

Jo werd vuurrood van angst; ze dééd het niet, o, als hij 't háár vroeg, dééd ze 't niet.

De Ronde beheerste zich weer, je kòn die lui er de eerste keer niet uit gaan gooien, anders met plezier, maar 't was te gek natuurlijk.

Hij keek naar Let, die heel rechtop zat, de armen over elkaar, blijkbaar verlangend naar een beurt.

„Ken jij je les?”

„Já, mijnheer.”

„Kun je me de kustplaatsen noemen?”

„Ja, mijnheer.”

Doodse stilte. Roelie, haar ogen star op de bank, propte een halve zakdoek in haar mond.

„Je kent ze toch?”

„Ja, mijnheer”

Weer stilte. Let zocht radeloos naar een naam.

„Aberdeen,” zei Door achter haar.

Let herhaalde dat klakkeloos.

„Je spreekt het zelfs totaal verkeerd uit, begrepen?”

„Ja, mijnheer”

„Hou je mond met dat idiote „ja mijnheer” en zeg het beter; hoe heet je ook weer?”

„Letteretta”

Tóen, om Lets onbewogen gezicht, om Jo, die half onder de bank gekropen was uit angst voor een beurt, barstte Roelie in een niet te weerhouden schaterlach los. Let keerde haar gezicht op zij, wilde nog verwonderd doen, maar Roelie's rode gezicht, de zakdoek, die ze uit haar mond rukte, ontnamen ook háár het laatste beetje zelfbeheersing en allebei haar handen voor het gezicht, scháterde Let en in een ogenblik brak overal de spanning en de klas gierde, gierde

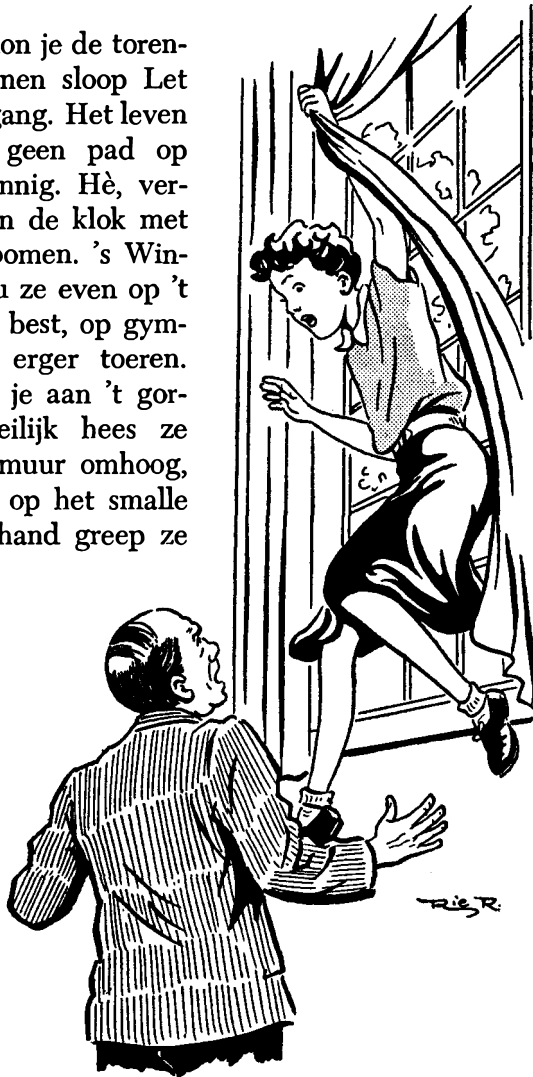
Maar De Ronde schoot naar Lets bank, rukte aan haar arm, dreef haar voor zich uit het pad door, gooide de deur open en smeed haar de gang op, waar ze krom van 't lachen zich vasthield aan de kapstok langs de wand. De deur sloeg achter haar dicht. En Let lachte, lachte, tot ze niet meer kon en de tranen langs haar gezicht liepen. Ze streek de haren uit haar gloeiend gezicht. O, wat een morgen, wat een juweel van een morgen! Roelie's gezicht met de zakdoekprop, kostelijk, en Door, nee, niet wéér lachen, het was te zot, hier alleen op die gang en je werd er zo naar van. Met een schok schoot Let recht. Verdraaid nog toe, ze moest natuurlijk naar de dirk. Een ogenblik stond ze onbeweeglijk, haar ogen strak op de directeurskamer, waar ze Van Bodegraven achter wist. Zou hij niets gehoord hebben? O, maar ze ging niet. De Ronde zou het vast niet zeggen, de eerste keer, veel te gek. Wat een geluk! Ze leunde verlicht tegen de kapstok. Ja maar, schrok ze dan weer, als hij de gang opkwam en haar hier zag staan, was 't nog veel erger. Hoe laat was 't nou? Zou 't nog lang duren?

Daar, door dat raam, kon je de torenklok zien. Op haar tenen sloop Let naar het eind van de gang. Het leven van een H.B.S.er is geen pad op rozen, vond ze diepzinnig. Hè, vervelend, je zag niks van de klok met die bladeren aan de bomen. 's Winters ging 't zo fijn. Zou ze even op 't kozijn klimmen, 't kon best, op gymnastiek deed je wel erger toeren. Wacht... zo, je kon je aan 't gordijn vasthouden. Moeilijk hees ze zich langs de gladde muur omhoog, zette haar voet dwars op het smalle kozijn, met haar éne hand greep ze stevig het gordijn, haar andere pakte het touw, dat loodrecht omlaag hing. Ja, daar had ze 'm, kijken, vijf over halfelf, nog tien minuten, nou, dat was te wagen.

En op datzelfde ogenblik hoorde Let Verhage achter zich een deur opengaan en zonder om te kijken, wist ze ontstellend zeker, dat het de deur van Van Bode-

graven moest zijn. Nooit begreep ze later, dat ze toen niet met een smak omlaag gevallen was. In een seconde had ze het enige gedaan, wat haar redden kon, het gordijn om zich heen getrokken en zich zo plat mogelijk tegen de muur gedrukt.

Door de lange gang kwamen voetstappen langzaam nader. Hij kan me niet gezien hebben, stelde Let haar bonzende hart ge-

rust, het kàn niet, het kàn niet. Als hij me gezien heeft, word ik van school gejaagd.

Even hielden de voetstappen op, dan, langzaam, kwamen ze dichterbij. Let voelde door het gordijn heen twee ogen, die kéken. Nòg dichterbij. Ik laat me vallen, bedacht ze radeloos, ik breek misschien een been, alles is beter, dan . . .

Tóen greep een vaste hand het gordijn. Haar hart stond stil. En dan . . . dan rolde Let Verhage met een sprong naar beneden, regelrecht in Dijkers' armen: „O, bent ú het, bent ú het . . . Ben je de dirk niet, ben je de dirk niet . . .???”

Dijkers' mond week open van stomme verbazing. Tegelijk werd de deur van de derde opengedaan. Henriët keek om de hoek, zag verwonderd en minachtend naar Lets amicale houding tegenover Dijkers.

„Je moet binnenkomen, voor mijnheer.”

Let knikte, kwam stralend het lokaal binnen, maar De Ronde, Lets uitbundige gezicht ontdekkend, wees haar de deur weer: „Als je nog niet anders binnenkomen kunt, verdwijn dan maar, ik kom direct wel bij je.”

„O ja, mijnheer,” knikte Let en maakte rechtsomkeert.

Nu gaf het niet meer, als Dijkers uit die kamer kwam om deze tijd, was Van Bodegraven beneden, zeker een les bijwonen. Geen gevaar meer! Ze gleed neer op de bovenste traptree en wachtte zielsvergenogd op het belletje, dat nu ieder ogenblik gaan kon.

Die middag van tien over drie tot vier hadden ze Van Zwieten. Let, uitgebuid, bereidde zich voor op een heerlijk, rustig uur; ze kende haar werk en rekende op een beurt. Een goed cijfer was in deze dagen vast niet overbodig; 't liep tegen de overgang.

Van Zwieten stapte het lokaal binnen. Het werd dadelijk rustig in de klas, de rust en de sfeer, die alleen Van Zwieten had.

„Boeken op tafel.”

Let, verwonderd, keek even naar hem op, maar Van Zwieten bladerde in zijn boek.

„Begin te lezen, Steffer.”

Steffe begon. Ze kenden allemaal de saai-trage stem van Daaf Steffer en luisterden verveeld. Gelukkig, nu een ander. Ze gingen

de hele klas door. Jo, Door, Henriët, Jeltje, Roelie en dan schoot hij opeens naar de andere rij, sloeg Let opzettelijk over. Let, beduusd, keek wéér naar Van Zwieten, die niet éénmaal haar kant uitzag. Ze kleurde. Van Zwieten negeerde haar, ze had het straks ook al gedacht. Wat kon er zijn; was haar opstel niet in orde geweest? Ja, toch wel, ze had het juist zo'n heerlijk onderwerp gevonden, over een boek, dat je mooi vond. Maar wat was er dan? Ze zat onbeweeglijk. Het was dit, waar Let vooral niet tegen kon: iets met Van Zwieten. Het was dan ook nog nooit gebeurd, dat zij bij hem er uit gelegen had.

Nog eens ging hij de klas rond, nu voor een leesbeurt, en weer sloeg Van Zwieten Let Verhage over. De anderen merkten het nu ook, kéken. En Let Verhage, Herrie-Let, wist in dit uur geen houding. Let Verhage, die altijd overal een gat in zag, voor elke moeilijkheid een uitweg, zat verslagen en beschaamd in haar bank en trachtte tevergeefs de vuurrode kleur te verbergen, die zich langzaam over haar gezicht verspreidde.

Het uur liep traag naar het eind. Had ooit een Van Zwietenuur zo lang geduurd?

Het belletje trilde.

„Is hier nog les?” vroeg Van Zwieten kort.

Ze schudden van nee.

„Goed, dan zullen we eindigen. Let Verhage kan een ogenblik nablijven.”

„Daar had je 't,” dacht Let.

„Wat is er?” fluisterde Roelie naast haar.

Ze haalde de schouders op, bleef na het danken wachten. Van Zwieten stond voor het raam en keek naar buiten.

Roelie, Door en Jo verdwenen het laatst, met een bemoedigende knik naar Let.

Toen de deur achter hen was dichtgevallen, draaide Van Zwieten zich om: „Wil ik jou es kort en goed wat zeggen? Dat je me gruwelijk tegenvalt. Weet je, waarom ik jou hier heb laten blijven? Om mijnheer De Ronde, die jij 't de eerste de beste dag hier al onmogelijk hebt gemaakt. Ik heb hem nauwkeurig gevraagd, hoe het gegaan is, wie de herrie veroorzaakt heeft; natuurlijk heb ik dat hiernaast gehoord. Jij bent het hardste bezig geweest. Een

lafaard ben je, begrijp je dat? Je moet bij mí proberen „ja mijnheer” te zeggen. Dat durf je niet, dat waag je niet, hè? Wel iemand, die hier voor het eerst komt en van wie je een heleboel weet. Ik had van jou wat anders verwacht. Een egoïst en een ijdelruit vind ik jou. Als de anderen maar om je lachen, als je maar alles durft, hè, „dúrvén” noemen jullie dat, en of je daar een ander zijn leven mee verknoeit, daar geef je maar geen zier om. „L'âge, sans pitié” noemen ze dat, welja, dat is wel erg gemakkelijk, hè? Maar ik zeg je dit: Alle liefdeloosheid is door God veroordeeld, en verdwijn nu alsjeblieft maar uit mijn ogen. Je bent ook al niet beter dan de rest.”

Met een paar driftige stappen ging hij langs haar heen, de deur uit, de gang op.

Secondenlang bleef Let Verhage zitten in haar bank. Woorden hamerden ná in haar hoofd.

Dan, langzaam, kwam ze overeind, liep het lokaal door naar de gang.

Daar staarde ze verwezen naar haar mantel, trok die langzaam aan.

Achter haar rug ging de deur van de leraarskamer open. Van Zwieten kwam de gang weer in, zijn jas aan, zijn tas onder de arm. Hij keek geen ogenblik haar kant uit, maar ging haar voorbij, de trap af.

De spanning in Let brak; haar ogen schoten vol tranen.

Ze kon toch zó niet weggaan, ze kon toch zó niet naar huis. Ze moest dan toch. . . . ja, wat moest ze nu. . . .

Ze liep de gang over, de trap af. O, maar buiten stonden de anderen natuurlijk. Ze ging er niet heen; ze wou niet praten erover, ze kòn het niet.

Wacht, door de zij-ingang, dat mocht wel niet, maar 't kon haar nu niet schelen.

Eenmaal buiten, schoot ze, zonder om te zien, de weg over, een zijstraat in.

Lafaard, egoïst en ijdelruit. . . .

Was het wáár? Was het waar?

Wat had hij nog meer gezegd: „Alle liefdeloosheid is door God veroordeeld.”

Daar dacht je niet aan, als je een leraar dreinde, je dacht alleen maar aan de pret.

„L'âge sans pitié. Dat is wel erg gemakkelijk, hê?”

Snijdend scherp was Van Zwieten geweest. Hoe kon het, dat ze tòch nog van hem hield. Omdat het zo waar was, wat hij had gezegd?

„Of je daar een ander zijn leven mee verknoeit, daar geef je maar geen zier om.”

O, wèl waar, wel waar, daar gaf ze wel om, ze had er niet aan gedacht, alléén maar aan haar eigen pret. . . .

IJdeltuit. . . . Alle liefdeloosheid. . . .

Liefdeloos, nee, néé, dat wilde ze immers niet zijn. Ze had nog pas geschreven in het schrift. . . .

Nou ja, geschréven, wat had je daaraan, als je 't dan niet dééd.... Ze stond stil. Wat nu verder? Naar De Ronde gaan en zeggen, dat ze er spijt van had? Ze hād er spijt van. Nú, nu ze wist, hoe ellendig ze 't gemaakt had voor hèm, nu, nu ze niet langer alleen aan zichzelf dacht.

Ja, naar hem toe gaan vanavond; het was wel vreselijk moeilijk, maar het móest.

Die avond belde Let bij het huis van mijnheer De Ronde aan. Het was boven, zag ze.

Haar hart bonsde. Hè, kinderachtig, nu flink zijn, zo erg was het toch niet.

De deur werd opengedaan.

„Wie is daar?” vroeg een stem bovenaan de trap.

„Ik. . . . ik wou es vragen, of ik mijnheer. . . .”

„Wie kan ik zeggen, dat er is?”

„Let Verhage, van mijnheer zijn school.”

„O, kom maar even boven dan.”

Let klom de trap op, langzamer dan ze dat gewend was te doen. Bovenaan stond een jonge vrouw.

Een meisje haast, dacht Let.

„Wil je hier maar binnengaan, dan zal ik mijn man even roepen.”

Ze weet van niets, begreep Let, zeker had De Ronde er thuis niet over gesproken.

Ze keek het kamertje rond. Wat gek, dat ze nu wist, waar hij woonde, dat zij in zijn kamer zat.

Achter haar ging de deur open.

Let kwam overeind en draaide zich om. In de deuropening stond mijnheer De Ronde, precies zó stond en keek hij als die morgen, toen hij voor het eerst hun lokaal was binnengestapt. Een beetje verlegen, een beetje onzeker.

En op dat ogenblik werd Let de oude, flinke Let.

Ze stak resoluut haar hand uit: „Ik kom zeggen, mijnheer, dat ik er spijt van heb, en . . . en dat ik voortaan anders zal zijn . . .”

Mijnheer De Ronde was gaan zitten: „Wie heeft je hier naar toe gestuurd?”

Zijn stem klonk achterdochtig en zijn ogen zagen scherp naar Let.

„Niemand, maar mijnheer Van Zwieten heeft met me gepraat vanmiddag en gezegd, dat ik een lafaard was. Ik . . . , ik heb er over nagedacht . . . en . . . en nu weet ik, dat het wáár is . . . , ik wou, ik”

Ze raakte in de war, omdat het was, of hij niet luisterde en zomaar recht voor zich uit zat te staren.

Even bleef het stil.

„Ik heb alleen maar aan mezelf gedacht,” kwam Let toen aarzelend, „ik wou alleen maar schik hebben en”

Mijnheer De Ronde keek het kamertje rond; hij zuchtte even:

„Och ja, jullie denken alleen maar aan pret maken, jullie denken nóóit aan een ander, dat is altijd al zo geweest.”

Het is niet waar, wilde Let zeggen, het is helemaal niet waar, ik kan toch ook wel anders zijn, ik kan toch ook wel Hij stond op: „Ik ben blij dat je geweest bent, ik hoop, dat je je morgen anders zult gedragen.”

Ze knikte, gaf hem een hand, stapte het kamertje uit, het portaal-tje over en ging de trap af.

Boven haar trok De Ronde de deur open.

„Dag mijnheer,” zei ze nog.

Buiten vouwde ze haar handen samen op de rug.

„Jullie denken nooit aan een ander, dat is altijd al zo geweest....”
Dieper dan die middag met Van Zwieten, schaamde Let Verhage zich.

Jullie denken nooit aan een ander.

Het stond in haar gegrift.

Maar, o, het was niet waar. Morgen, morgen zou ze laten zien, dat het ook anders kon. Dat ze toch niet liefdeloos had willen zijn.

Nu ze wist, hoe laf dit was geweest, nu wilde ze toch anders, nu wilde ze toch beter?

En je mocht toch altijd weer opnieuw beginnen.

Ze rechtte haar rug.

Morgen, dacht ze.

DE OVERGANG

De volgende morgen was Let gelijk met Roelie.

„Gezellig,” vond die hartelijk, en stak haar arm door die van Let.
„Kind, heb je zó lang moeten brommen? Bij de dirk? Ik zag Van Zwieten naar buiten komen. De anderen waren al eerder weggegaan, Door had om vijf uur pianoles.”

„En hoelang heb jij gewacht?”

„Een half uur, toen verveelde 't me zo, dat ik ook ben weggestapt. Vind je 't erg?”

„Nee, zeg, Roel, zal je niet kwaad worden, ik ben dadelijk na Van Zwieten weggegaan door de zijdeur. Maar ik wist natuurlijk niet, dat jij er alleen nog maar stond.”

„Was het dan zó naar bij Van Zwieten?”

Let keek recht voor zich uit. Goeierd toch, die Roel, niet eens kwaad er om.

„Lèt. . . . er is toch niets ergs?”

„Nee, erg, och. . . . Van Zwieten heeft me laten voelen, dat het gesar van De Ronde lafheid was. Dat wàs het ook, Roel.”

„Maar we hebben toch allemaal meegedaan?”

„Ja, maar ik was natuurlijk de aanvoerster weer, dat wist Van Zwieten wel.”

„O, ja. . . .”

„We doen het niet meer, Roel, het is gemeen; we durven natuurlijk alleen, omdat we weten, dat De Ronde de herrie dan niet meer aankan. Bij Van Zwieten dóen we 't niet.”

Roelie, die wel altijd goedvond, wat Let zei, knikte toestemmend: „Ja, 't is waar.”

Toen ze bij school kwamen, was de deur al open. Ze vonden Door en Jo in het lokaal. Het tweede uur die morgen hadden ze De Ronde weer. Let zocht langer naar haar boeken dan nodig was. Maar De Ronde liet niets merken en begon dadelijk te overhoren. Let voelde een por in haar rug. Door Hoogeraad had een briefje doorgegeven.

„Weet je niks? 't Gaat zo bitter saai,” las Let.

Even zat ze stil en keek naar De Ronde, die nog overhoorde, dan schreef ze achter op het papier: „We dreinen hem niet meer.”

Door las verwonderd, keek verbaasd naar Lets rug. Zou Van Zwieten gisteren. . . . O, vast en zeker. . . . Nee, dan niet meer natuurlijk.

't Werd een saai uur. Koos van Kampen probeerde 't nog wel, maar omdat Let geen belangstelling toonde, zakte dat af. Toen De Ronde wegging, was er een saaie rust in het lokaal.

„Wat was jij tam!” riep Koos van achter af.

Let lachte: „Je kan niet altijd even gek doen!”

„Zeker van Van Zwieten gehad,” viste Henriët, die de zaak zo'n beetje doorhad.

Er schoot een drift in Let omhoog:

„Ja, precies, Henriëtje, en 't wordt werkelijk tijd, dat jij ook eens krijgt.”

„Nou, nou,” suste Van Kampen, „twee vrouwen aan 't woord; jongens, dat zouden wij anders doen, wat jij, Zelpie?”

Jan van Zelm, een uit zijn kracht gegroeide jongen met grote, sterke handen, knikte krijgshaftig: „Nóu, jó, ik zou je es even rossen, als het nodig was.”

„Of ik jóu, vadertje.”

Van Helden stapte het lokaal binnen.

Let keek even om, naar Henriët.

Het was niet goed, dacht ze vaag, dit was ook niet goed, het altijd herriën met Henriët. Je dacht er niet aan, daar dacht je óók niet aan. Deed je dan alles verkeerd? Als je er over aan 't denken ging, werd je er moedeloos van. Moedeloos? Wel nee, natuurlijk niet, zo gauw toch niet? Ze zat opeens heel recht, Let Verhage. Roelie keek lachend op zij.

„Soldaat,” knikte ze.

Soldaat, dacht Let, goed, zó moest het ook! Vechten, elke dag, maar dan vechten tegen jezelf. Monter pakte ze haar boeken. Vooruit maar, Van Helden, daar gaat ie weer!

„We zullen vandaag een kleine, onverwachte repetitie houden,” bedacht Van Helden, „berg die boeken maar weg, liefst zo ver mogelijk. We zullen eens polsen, 't gaat weer tegen de overgang.”

Roelie van Straaten keek angstig op zij: „Lèt. . . .”

„'t Valt misschien wel mee,” troostte die.

Ze vond het zelf zo erg niet. Geschiedenis was haar beste vak. Gauw was 't al overgang! Heerlijk, en dan een lange vakantie, fijn!

Ze gingen aan 't werk, haastig, om de korte tijd, die Van Helden gaf.

De éne repetitie volgde nu op de andere. 't Werd hard werken in alle klassen. Je hoorde niet anders meer dan verzuchtingen en voorspellingen. En soms, als het al te benauwd werd in de meisjeskamer, pakte Let Dóór bij de arm en maande: „Kom mee naar buiten, zeg. Dáár is het beter!” Dan volgden Roelie en Jo vanzelf.

„Vreselijk zijn deze weken,” vond Jo op een middag.

Ze waren in de pauze ver gewandeld en haastten zich nu om nog op tijd terug te zijn.

Let lachte: „'t Schiet al op, hoor!”

Hè, 't was wel fijn, dat je nu es móest! Dan pakte je aan ook. Ze werkte soms uren achtereen, boven op zolder. En als dit dan voorbij was, vacantiel!

Er móest natuurlijk wat verzonnen, en wat goeds ook! Niet voor niets spaarde ze zo zuinig elke stuiver, en elke cent, die ze kreeg, of van haar kleine zakgeld overhield! Ze móesten er uit, de bossen in, met zijn vieren, als dat kon. Ze zou er vast wat op verzinnen. Maar eerst moest ze 't helemaal voor elkaar hebben.

Ze kneep Door in haar arm: „Al gauw vakantie, Dorus!”

„Nou, heerlijk!”

Door keek vèr voor zich uit. Heerlijk! Kon je weer es uren spelen, zonder angst voor de volgende dag.

„Ik moet minstens tien boeken lezen in de grote,” deelde Let mee, „en jij, Roel?”

„Ik weet niet. . . .”

„Wát, ik weet niet?” stond Let verwonderd stil.

„Wat kunnen mij die boeken schelen, als ik eerst maar overga.”

„Overga?”

„Hè?”

„Maar Roelie!”

Ze stonden opeens àlle vier stil.

„Ja, natuurlijk, ik heb Aardrijkskunde totaal verknoeid en ik weet nú al geen raad voor Geschiedenis.”

„Ben je màl,” vond Let optimistisch, „je komt er met twéé van zulke onvoldoenden nog wel.”

„Nou,” hielp Door, „wat betekent nou Aardrijkskunde, als het Nederlands of. . . .”

„Kind, ik heb óók niet meer dan vijf of vier voor Aardrijkskunde,” kwam Jo, „verleden jaar had ik drie vijven en ik ben er tòch gekomen.”

Roelie's gezicht klaarde op: „Echt waar?”

„O, nog twéé minuten,” ontdekte Let opeens, „hòllen, jongens!” Achter elkaar draafden ze naar school en kwamen nog net op het nippertje het lokaal instuiven, tot verontwaardiging van mijnheer Van Dam, die vóór alles „netjes” was.

Maar 's middags onder het naar huis gaan kreeg Roelie het weer te kwaad.

Let redeneerde als een advocaat, weerlegde en bewees, met het enige gevolg, dat Roelie op 't laatst geen woord meer zei. Let gooide haar tas over in haar andere arm: „Hè, Roel!”

„Och, Let, het is geen praatje, ik weet het veel te goed. Als het morgen gaat, zit ik toch weer in de war voor Wiskunde. Ik heb zo slecht gewerkt de laatste tijd.”

Let dacht na, een frons tussen de ogen.

„Je weet niet, Let, hoe naar het is, om 's avonds zo alleen te zijn. Ik klaag niet over thuis, dat moet je niet denken, je weet hoe ik van vader hou en van Liesbeth ook. Maar vader heeft het razend druk tegenwoordig en Liesbeth gaat zo dikwijls weg, nu ze verloofd is. Ze kan toch ook niet altijd om mij thuisblijven. Bij jou is alles zo anders. Daar is altijd wel iemand beneden. Maar bij mij. . . . als Liesbeth weg is en vader op zijn kamer, dan verlang ik soms zo, om net als jij. . . .”

„Ja, ja,” brak Let haar woorden af.

O, ze moest het niet gaan zeggen, niet hardop, ze begreep het immers wel, ze begreep het nu toch wel, al had ze er bijna nooit aan gedacht. . . .

„Dan neem ik dikwijls maar een boek. Als het heel mooi is, vergeet je 't wel, maar dan ben ik later te moe, om nog te werken. O, Let, ik wéét, dat het kinderachtig is. . . . maar. . . .”

Let legde haar hand op die van Roelie: „Stil nou, luister es. Als ik vanavond naar je toekom en we doen Geschiedenis, is dat goed? En ook met Algebra en al de vakken, waar je bang voor bent, afgesproken?”

„O, Let, wat heerlijk!!”

„Ga dan vliegenvlug naar huis, ik ren ook. Als ik niet zo vroeg ben, begin dan vast. Ik kom, zo gauw ik kan.”

Roelie knikte stralend, Let zwaaide en ging de andere kant. Je móeder, je moeder beneden in de kamer, dat vond je gewoon. Dat waardeerde je niet meer. Moeder, die de aardappels schildte of de groente vast schoonmaakte voor de volgende dag.

Moeder, die soms moe en zorgelijk keek, als je stoeiend met Harm de trap afkwam. Die je ook wel eens een standje maakte, als het al te bont toeging.

Een standje, waar je soms, brutaal, wat van zéi.

Het was misschien zo prachtig niet, als Roelie dacht. Je gaf zo vaak brutale antwoorden aan moeder of vader, je schold op Harm. En toch. . . ., toch. . . ., diep in je was het zékere weten,

dat je moeder en vader en de anderen niet missen kon. Dat je bij hen hoorde, elke dag weer. Dat zéi je niet, dat dàcht je niet altijd. Sòms maar, een heel enkele keer. En Roelie Ze moest haar helpen, allemaal moesten ze haar helpen, ze mòcht niet blijven zitten. Het ging niet, het zóu niet ook!

Maar aan het eind van de repetities zag het er, ondanks alles, voor Roelie niet rooskleurig uit. En op een warme avond, vlak voor de uitslag, zaten ze allemaal bij Door op de kamer.

De stemming was gedrukt. Jo, die helemáál nooit kans zag een ander op te monteren, zat met een angstig gezicht op het puntje van de divan. Let, die het laatste binnenkwam, schoot er om in de lach: „Trek niet zo'n benepen gezicht, Jo, toe nou, het stáát zo gek en het helpt geen zier. Laten we liever eerst es precies kijken, wat we weten. Toe, Roel, een beetje minder zwart, hoor!”

't Hielp haar niet veel, al probeerde Roelie nog wel mee te doen. Ze noemde weer de cijfers, die ze wist, veronderstelde de rest, landerig en een beetje verveeld, omdat ze 't al zo váák gedaan had.

Een drie voor Geschiedenis, 't was niet mis ook, dacht Let. Jammer toch, Roel kòn zo goed. Had natuurlijk net het laatste stuk gekregen, waar ze niet aan toe gekomen waren. Een vijf voor Aardrijkskunde, een vijf voor Algebra Hoe je 't ook schikte, 't blééf hachelijk.

Door draaide het blaadje om en om, schonk dan thee in en deelde die rond.

„'t Is hachelijk,” zei Let, „maar alle kans is toch nog niet verkeken.”

„Geloof je 't heus, Let?”

„Ja, werkelijk, je hebt natuurlijk mee, dat je goed kan, dat ze misschien zeggen: ze haalt het gemakkelijk in”

„Ja, of dat ze me van kwaadheid dàn juist laten zitten.”

„Och, kind, nee, van kwáádheid? Op jou? Als ik het nou was. Je weet, dat jý in een goed blaadje staat.”

Daar was niets tegen te zeggen. Door, neergezakt op een kussen, vlak bij het raam, tuurde naar buiten.

„Het kan best, dat ze je een her geven,” bedacht ze optimistisch.
„Ik heb zo'n moed eigenlijk, Roel!”

Roelie knapte gelukkig toch wel op, dacht Let. Als je heel lang en uitvoerig er over praatte, overtuigde je haar nog wel. Maar vanavond thuis zou ze weer gaan denken, dat het mis moest gaan.

Ze gingen die avond rustiger dan anders van elkaar. Let bracht Roelie tot dicht bij haar huis.

„Morgen nog naar school en dan vrijdag de uitslag. Luister, Roel, ik kom je halen, samen is toch altijd veel gezelliger.”

„Graag,” aanvaardde Roelie dankbaar. Ze duwde het tuinhek open, ging de gang door naar boven en borg haar boeken in de kast. Niks te doen vanavond, vervelend eigenlijk. Zat ze aldoor aan 'tzelfde te denken. Zou Door gelijk hebben? Door zei nooit zó maar wat. Misschien gaven ze een her. O, als ze nu al zitten bleef, ze was er nèt. Vader zou het vreselijk vinden. Een schande, zou vader zeggen. Dat was het toch ook wel, vooral als het je eigen schuld was. Waarom had ze ook zo dom gedaan? Och, onzin. Ze keerde zich af van het raam, nu hielp het niet meer, ze ging nu niet staan zeuren over wat voorbij was. Het zou wel geen her worden ook, 't zou vast wel verkeerd gaan. Was ze maar een beetje flinker geweest, een beetje meer als Let....

't Was de avond van de uitslag. Acht uur in het grote voorlokaal, had de directeur gezegd. 't Was nu hãlf....

Let stapte naar Roelie's huis.

Heden, schrok ze, vlakbij gekomen, als haar vader me maar niet ziet en gewetensvragen gaat doen. Dat zou vreselijk zijn. Een beetje angstig liep ze over het grint, belde aan, en vond tot haar blijdschap Roelie alleen.

„Het kãn niet goed komen, Let,” begon ze dadelijk, „ik heb nog es nagedacht, maar Nederlands is ook vast een vijf en....”

„Ja, en voor Engels en Duits en Frans misschien wel vieren....
Toe, Roel, wat helpt dat nou, als je jezelf zo bang gaat zitten maken. Kom nu maar gauw, we weten 't nu zó. Doe je geen jas aan?”

„Nee....”

„Is Liesbeth er niet?”

„Nee, met Joop mee. . . .”

„Je vader ook niet?”

„Die had om zeven uur vergadering.”

Het was vruchteloos, besloot Let, er was niets met Roelie te beginnen zo, ze moesten nu maar gaan.

Buiten was het snikheet. Hier en daar zagen ze groepjes van drie en vier dezelfde kant uitgaan, allemaal verlangend of bang om de uitslag te horen.

Let vocht tegen de neerslachtigheid, die van Roelie op haar oversloeg.

„Wat is het gloeiend, hè?” probeerde ze nog eens, maar toen Roelie geen antwoord gaf, zweeg ze verder maar.

Halverwegen kwamen Door en Jo hen tegemoet.

„Kom,” zei Door.

„’t Kan immers best meevallen,” vond Jo.

„Kletsen jullie toch niet,” viel Roelie opeens uit, „als je nou allemaal weet, dat ’t verkeerd gaat, hang dan geen praatjes op.”

Let keek bij die uitval even verwonderd op zij. Niks voor Roelie, die soms viel over een krachtig woord van haar. Maar ze had ten slotte gelijk. Ze moesten nu maar zien. Kwart voor acht, tien voor. Verdraaid, wat duurde dat. Vijf voor, vier, drie. . . . Roelie’s witte gezichtje zag al lang vuurrood. Ook Jo voelde zich onrustig, al had ze geen kwaad te wachten en Let begon, in een onberedeneerd ogenblik, opeens aan al haar cijfers te twijfelen. Alleen Door bleef kalm. Vijf óver achten. De deur werd opengezet; achter elkaar gingen ze de gang in.

„’t Is in de tuin, naast het tennisveld,” berichtte Dijkers, „om de warmte.”

Roelie greep Lets arm: „Je blijft vlak bij me, hoor.”

Let knikte. Er kwam een gevoel van vertedering in haar, om de angst in Roelie’s ogen, om haar hand, die zo vast de hare greep. Een kind was Roelie soms, een kind dat alleen niet durfde gaan. Heel even legde ze haar arm om Roelie’s schouder: „Natúúrlijk. . . . we gaan heel achteraan staan, dan kunnen we stilletjes weggaan, als ’t nodig is.”

Op het grasveld stond de lange tafel uit de bestuurskamer, alle

leraars er omheen, de directeur aan het hoofd. Wat zat Van Zwieten daar dwaas, zag Let nog. Dan stonden ze mee in de kring met de anderen en wachtten op wat de directeur ging zeggen. Hij begon al. Gelukkig noemden ze alleen je naam, als je er wàs. Werd je niet genoemd, dan wist je meteen, hoe de zaken stonden.

Ze begonnen met de vierde. Let luisterde verstrooid. Nog een kwartiertje, dan waren zij aan de beurt.

Door kwam vlak achter Roelie staan.

„Wat duurt het lang,” vond Jo zenuwachtig.

Let gaf geen antwoord, ze keek ook niet naar Roelie's gezicht, staarde strak voor zich naar het hoofd van de directeur.

Nu verdween de vierde.

„En de derde klas, dat is van 't jaar nogal goed geweest. Overgegaan naar vier: Jeltje de Boog, Jo van Delden, Henriët van Hameren, Dora Hoograad, Koos van Kampen, David Steffer... Letta Verhage...”

Roelie stond doodstil naast Let. Voorbij. Haar naam niet genoemd, ze waren de „S” gepasseerd. Niet over, niet over... 't Was afgelopen. Mijnheer Van Bodegraven vouwde zijn papier dubbel.

„'t Ja,” zei hij toen, en keek hun kant uit.

Het klaverblad stond onbeweeglijk. Zelfs Let verroerde zich niet en Roelie werd opeens heel wit. Door, die op zij keek, zag het.

„'t Ja, nu hebben we nog een twijfelgeval met Roelie van Straaten, die moet maar even blijven, de rest van de derde kan weggaan. Morgen de lijst komen halen.”

Let trok haar arm los en keek naar Roelie, die als een standbeeld staan bleef.

„Een hè natuurlijk, Roel, hou je goed, we wachten!”

Buiten op het trapje voor de deur zakte Let neer, trok Door naast zich en knikte tegen Jo: „Jij blijft zeker staan, vanwege de japon. O, kinderen, o, kinderen, dat komt nog schitterend voor elkaar! Ik heb het er zo heet van, Dorus!”

Door sprong overeind, wipte heen en weer: „Heerlijk, hè? Wat schrok ik, toen hij ophield, zeg.”

Achter Lets rug zwierde de deur open. Roelie rolde naar buiten.

Met een sprong was Let overeind, stond vlak vóór haar: „En?” „Een her voor Geschiedenis. Ik moest beloven, dat ik na de vacantie. . . .”

„Je hebt toch „ja” gejubeld op alles wat hij vroeg? O, Roel, o, Roel, zeg voel, zeg voel mijn hart van blijdschap blaken!” En Roelie om haar middel vastgrijpend, danste Let de weg op, Door en Jo er achteraan, Door lachend en te warm om hard te lopen, Jo met haar onveranderlijke, nette pasjes. Let kwam alweer terug, greep de heftig weerstrevende Jo vast en draaide haar driemaal in het rond. Toen, met een vaartje, schoot Roelie hen alle drie voorbij, vloog op een afgehakte boomstam af, sprong er overheen, terug en nog eens, bleef dan, hijgend, de anderen af staan wachten.

„Kind,” zei Let, die, uitgedanst, haar aan bleef staren, „als ik niet dacht, dat er aan jóu niks meer te doen zou zijn!”

In die dagen rijpte er een plan in Let Verhage's brein.

Op een avond haalde ze een kleine, nikkelen doos onder uit haar kast, schudde die léég op de bedsprei en telde: Het trof, dat ze in 't voorjaar jarig was geweest. Moeder had verwonderd gevraagd: „Waarom wil jij alleen maar geld hebben voor je verjaardag, je mag toch ieder jaar een cadeautje uitzoeken?”

„Voor de zomervacantie,” had ze gezegd, „om uit te gaan!” Een hele gift had vader gegeven, onder een tweemaal herhaalde belofte van Let, dat het bewaard zou blijven. Tante Lies had er wat bij gegeven, die had het dadelijk begrepen, goeierd die ze was. En de Friese grootvader ook. Zo langzaam aan had Let er wat van weten te maken. Nu wàs het zomervacantie, nu moest ze eens denken. Wáár kon je heengaan? Van 't jaar niet bij kennissen logeren, vast niet. Ze moesten met z'n vieren, afgelopen. Met een kamp mee? Was je nòg niet vrij, zat je nog te veel met een groep. Let zocht al dagen. Harm, die meeleeftde, bracht soms krantjes mee, die Let met een zucht terzijde legde: Véél te duur.

Maar op een avond, onder 't theedrinken, deed Let Verhage de grote vondst.

Voorovergebogen staarde ze naar de kleine advertentie, in het hoekje van de krant: „Vacantiehuis „De Boshut”; voor oudere dames en jonge meisjes. Heuveloord. Gelegen in bosrijke omgeving. Met meerderen b. c. Dames Verhoeve en Van 't Sand.” Let hief de krant. „Dit is het,” zei ze plechtig.

Niemand luisterde. Moeder, bij de theetafel, hoorde het niet. Jannie, de vingers in haar oren, las een spannend boek en Harm kafte vol toewijding zijn boeken.

Op dat ogenblik ging de deur open en stapte vader binnen: „Zo, luidjes.”

Let hief de krant voor de tweede maal: „Dit is het.”

„Wàt, puckie?” informeerde Harm neerbuigend.

„Dit is het, zowaar als ik hier zit.”

Moeder Verhage nam de theepot op, schonk nòg een kopje vol: „Iets bijzonders, Let?”

„O, bijzonders? Niet om uit te spreken.”

Ze kwamen nu allemaal over Lets schouder meekijken, en lazen de advertentie, die ze aanwees. Dan, vrágend, keken ze haar aan.

„Daar gaan we heen, Moeder, Vader, vindt u niet?”

„Wie „we” en waar wou je 't geld vandaan halen?”

Triomfantelijk haalde Let haar nikkelen zeepdoos te voorschijn, schudde die leeg, herinnerde de verbaasd kijkende toeschouwers aan haar verjaardag.

„Wat betekent b. c., Vader?”

„Billijker condities, als je met een groepje komt. Hoe heten die dames? Wacht es even, zeg. . . . Daar zijn de kinderen van Janna ook geweest, weet je wel, Moeder, een paar jaar geleden. 't Was er goed eten en drinken en het zijn nette mensen. Wel aardig, Let.”

„Mag het?” straalde Let al.

Vader en moeder zagen elkaar aan. Moeder lachte.

„Ze is wat jong,” vond Harm.

Let stelde zichzelf tevreden met een vernietigende blik en zweeg in spanning.

„Je kunt er op de fiets komen, Moeder,” pleitte ze, „en Door is zo voorzichtig en”

Vader was gaan zitten: „Zouden we 't maar wagen, Moeder?”
Moeder keek naar Lets gezicht, in haar lachende ogen.

„Ik weet van Janna, dat er toezicht is, vooral 's avonds; we kunnen het wel wagen, geloof ik.”

Met een sprongetje was Let achter haar moeders stoel, sloeg de armen om haar hoofd en gaf haar een klinkende zoen op haar wang, dan haar vader, schoot toen naar Harm, die nog net bijtijds opzij sprong.

„Geen familiariteiten, Verhage!”

Let kwam op Jannie af, die zich van haar stoel op de grond liet glijden en lachend onder de tafel dook. Toen vloog Let de gang in, trok de voordeur achter zich dicht en ging op een draf naar Jo van Deldens huis. Met een veel te harde ruk haalde ze de bel over. Jo deed zelf open: „Bel j'ij zo hard?”

„Wie anders! Luister eens, kan hier morgen clubavond zijn?”

„Clubavond? Ja, wat is er dan, 't was toch niet afgesproken? Is er iets bijzonders?”

„Zal je wel zien. Morgen om acht uur komen we alle drie en voortaan moet je iemand zoals ik netjes binnen vragen en niet in de gang laten staan. Dàg, Jopie!”

En voor Jo van de schrik bekomen was, schoot Let de deur weer uit, zonder ook maar éénmaal om te zien.

Een kwartier later belde ze bij Door.

Ze kwam maar heel even de kamer in: „Morgen clubavond, Door, bij Jo, om acht uur.”

„Hè?”

„Clubavond, vind je dat zo raar?”

„Maar waarom dan?”

„Zal je wel zien. Wel te rusten, muzenoor.”

Maar Door kwam haar achterna in de gang.

„Waar ga je heen?”

„Naar Roelie en dan naar huis.”

„Ik ga mee.”

„Best, als je maar niet denkt, wat los te kunnen krijgen.” Ge-armd trokken ze weg.

„Let, vertel op.”

„Nee, Dorus, ik kan zwijgen en jij bent een echte vrouw; alle vrouwen zijn nieuwsgierig. Wat lopen we hier fijn, hè?”

„Let, is er iets bijzonders?”

„Ja, mijn dochter.”

„Wat dan?”

„Zal je wel zien. Hier zijn we gelukkig bij Roelie.”

Liesbeth deed open.

„Zó, gezellig, kwamen jullie om Roelie, ik zal haar roepen. O, daar is ze al.”

Roelie, die de stemmen herkend had, kwam de gang in.

„Morgen clubavond bij Jo,” begon Let weer, „om acht uur.”

„Waarom?”

„Zal je wel zien en nu ga ik er gelijk vandoor, anders beginnen jullie alle twee.”

„Nee, Let, hoor es, zeg nou, wat er is, ik slaap de hele nacht niet.”

„Schitterend, denk dan de hele nacht aan mij.”

Door schudde haar hoofd: „Wil je geloven, dat er karakter in dat kind zit? Ik ben ook al bezig geweest.”

Let trok de deur open, sprong de tuin in: „Ik rên weg, kinderen; ze weten thuis niet eens, waar ik heen ben!”

En voor Roelie en Doors verwonderde ogen holde Let op een drafje de Lelielaan door, en was in een ogenblik tijd om de hoek verdwenen.

VACANTIEPLANNEN

Het was club.

Let, die voor deze keer al vroeg aanwezig was, strekte haar benen ver voor zich uit en keek gewichtig door het raam naar buiten.

Jo trippelde gracieus door de kamer, lichtte het platelen theepotje op, keek keurend, of alles in orde was.

Door Hoogeraad, op de divan, de benen onder zich gekruist, keek naar Let.

„Geef je er niets om, Let, dat ik overal pijn krijg van nieuwsgierigheid?”

„Niets.”

Let vouwde haar armen over elkaar, trachtte als een koningin te leunen tegen haar stoel, wat haar niet gelukte.

„Als Roelie nou maar kwam,” verlangde Jo, die nieuwsgierigheid eigenlijk iets burgerlijks vond.

Ze kwam tegenover Let zitten in het lage, bruin-leren fauteuiltje.

Tóen werd de deur met een zwaai opengedaan, en Roelie stond hijgend en lachend in de deuropening.

„O, zeg,” deed Let misprijzend, „wat zie jij er uit!”

Roelie lachte: „Ik heb me náár gelopen, zeg, de klok stond stil.”

„Ja, ja,” spotte Let, „of jouw benen stonden stil. Ga nu maar zitten; nee, op de divan kan niet meer; je ziet, dat onze Door die nodig heeft.”

Roelie pakte een kussen: „O, gauw, Let, ik weet geen raad van nieuwsgierigheid.”

Ze schoven dichterbij elkaar en vormden een kringetje.

„Nou,” begon Let.

Roelie plantte haar beide ellebogen op haar knieën, haar grote, lichtbruine ogen zagen verlangend in die van Let.

„Ik heb een plan,” zei die langzaam, „een góed plan.”

„Schiet op,” gaf Door haar een por, „dat jouw plannen altijd de moeite waard zijn, weten we al sinds jaar en dag.”

Let wuifde om stilte: „Ik had gedacht, kinderen, dat wij, met onze vijftien jaren, nu wel oud genoeg geworden zijn om. . . ., om deze vakantie met z'n vieren uit te gaan!”

Let zweeg en wachtte op de uitwerking van haar woorden. Die bleek gewèldig!

Doors schoen, heen en weer zwaaiend aan haar voet, rolde met een plof omlaag. Jo stond, zichzelf op dit moment vergetend, plotseling náást de divan, haar mond, zeer onbevallig, ópen.

Alleen Roelie was blijven zitten en keek nog altijd, met iets verlangends in haar ogen, naar Let: Leuk verzonnen van haar. Als die iets wou, gebeurde het wel ook, maar zij kon toch niet mee. Dat her voor Geschiedenis. Vader was boos geweest; ze

moest nu elke morgen werken. Ze durfde het niet eens te vragen. . . .

„Als dat eens ging,” sprong Door overeind, mikte haar schoen in de hoogte, ving hem handig weer op. „Dènk es even!!!”

Ze trok aan Lets korte haar en viel dan weer neer op de divan. „Laat mijn haar met rust,” gebod Let, haar korte pruik glad strijkend, „en luister, ik ben nog lang niet uitgepraat.”

„Heerlijk zou het zijn,” vond Jo keurigjes, en ging weer zitten. Door zat alweer met gekruiste benen, waarnaar Jo éven afkeurend keek.

Let was, van 't louter gewichtig voelen, nu zelf gaan staan en begon alweer:

„Dagen, weken, nachten, maanden heb ik gezocht naar iets, dat goed was, kinderen; ik vond maar aldoor niets. Totdat de grote dag ging komen en mijn oog gevallen is op deze advertentie!”

Zes handen strekten zich, maar Let redde het stukje krant boven hun hoofden.

„Uit de weg jullie, ik zal 't wel voorlezen, luister maar: Vacantiehuis voor ouwe en jonge vrouwen. Heu. . . .”

„Let, dat stáát er niet.”

Ze stonden nu allemaal om Let heen, die het groezelige papier-tje op tafel legde en lachend opnieuw begon te lezen.

„Nou, Roeltje, zeg ook es wat?”

„Enig,” leefde Roelie mee, een gevoel van spijt verduwend.

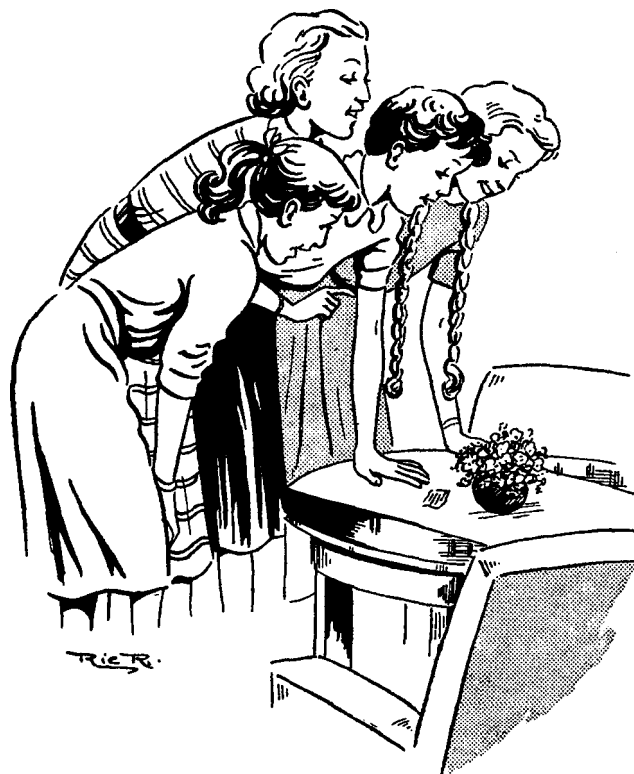
„Deze advertentie heb ik mijn ouders voorgelegd. Die kenden tot mijn onuitsprekelijke blijdschap het huis al van anderen en wisten, dat het er onzegbaar degelijk is, zodoende heeft ondergetekende toestemming verkregen en is het wachten nog maar op jullie.”

„Hè, hè,” vond Door, „laten we daar eerst es een kop thee op nemen, dan praten we gezelliger.”

„Zeg, Door, het was jouw beurt vandaag, je hebt er toch wel wat behoorlijks bij?”

„Niet véél, 't is vrijdag toch!”

Let streek over haar maag: „Zo'n knal-advertentie en dan geen lekkers. Nou, kinderen, spreek gerust je ronde hart maar uit!”

Ze zaten in een gezellig kringetje en dronken thee.
Wat heeft Roelie, zocht Let, ze doet zo stil en daarstraks heeft ze mijn plan helemaal niet toegejuicht.
„O, kinderen,” verzond Door, „als we gaan, neem ik mijn viool mee; denk es, 's avonds, als we op de hei zijn. . . .”
Let knikte en Jo genoot nog méér, nu Door van muziek sprak.
„Weet je wat,” besloot Let, „we vragen het allemaal thuis en komen morgenavond bij elkaar met de uitslag. Afgesproken?”
„Best,” beaamden ze.
„Kan het morgen bij jou, Door?”
„Gemakkelijk. Acht uur maar, hè?”
Met z'n drieën verdwenen ze, terwijl Jo de kopjes op ging ruimen.

Samen brachten ze Door tot de helft, dan ging Let met Roelie terug.

Het was stil buiten, ze liepen langs de grachten.

„Wat is er, Roel? Je hebt de hele avond bijna niets gezegd, je vindt het toch wel fijn om mee te gaan, of . . .”

„Och, 'k mag natuurlijk niet, ik heb immers dat her en vader was er zo kwaad om; ik werk nu elke morgen bij hem op de kamer.”

„Kind,” schrok Let, „daar heb ik helemaal niet aan gedacht. Kan dat niet meevallen?”

Roelie schokte even met de schouders: „'k Durf het eigenlijk niet eens goed vragen, maar dat moet natuurlijk; ik zeg het jou dan wel. Als 'k niet mag, vertel jij het dan de anderen maar.”

Ze waren bij de bekende hoek en stonden stil.

„Vraag het nu meteen,” drong Let, „morgen durf je nog veel minder.”

„Ja, tot morgen dan.”

Ze gingen elk een kant.

Let gooidde haar hoofd vastbesloten achterover. Dàt gebeurde niet, Roel niet mee! Kome wat kome, ze moest mee; hoe zouden ze Roelie nou ooit kunnen missen.

„Lèt!! Lèèèè!!”

Let Verhage stond met een ruk stil.

Over de brug kwam Roelie aanhollen, het blonde haar dansend op haar rug en vuurrood van het harde lopen en roepen.

„Kind,” hijgde ze, „wacht toch even, 'k roep je al tien keer. Ik ben bij je thuis geweest, maar ze zeiden, dat je om een boodschap was. 'k Kwam zeggen, dat ik niet kom vanavond; ik mag niet mee van vader, dat wist ik van tevoren wel. Jij verzint wel wat, hè, Let? Ik ga weg, hoor, ik moet nog werken.”

„Roel!!” gilde Let haar na, „hoor nou es, wàcht even, ik . . .”

Maar Roelie zwaaide achterom: „'k Heb geen tijd . . .; mòrgen,” en holde door, tot ze uit het gezicht verdwenen was. Dan ging ze, langzamer, het laatste eind, kwam de tuin door, de gang in. Maar terwijl ze haar mantel ophing, duwde ze opeens haar hoofd er tegenaan.

O, nee, nee, ik wil er niet om huilen, ik wil zo kinderachtig niet zijn, ik huil er tòch niet om. . . .

Nu maar naar boven gaan. Liesbeth hoefde niet te weten, dat ze. . . ., nu maar werken, hard werken en er niet meer aan denken.

Maar op haar kamer zat ze achter haar boek, las twee-, drie-maal dezelfde zin, dreunde hem hardop, prevelde hem zachtjes over. Het hielp niets, het was aldoor hetzelfde: Tèrgend, of het op haar boek getekend was, zag ze de verre hei, zàg ze de fietsen achter elkaar op het smalle pad, drie, géén vier. . . ., geen vier. . . .

O, niet zo kinderachtig doen, niet zo flauw doen; ze ging toch ook nog wel met Liesbeth uit. . . .

Ja, o, maar dit. . . . met z'n vieren. . . . buiten, ver. . . . met z'n vieren, 's avonds. . . . nieuwe dingen, wandelen, fietsen, dol doen. . . .

Let Verhage was een ogenblik besluiteloos blijven staan. Dan, met een beslist gebaar van haar hoofd, stapte ze vastbesloten verder naar het huis van Door.

Die deed zelf de deur open: „O, gelukkig, Jo is er al een kwartier, kom gauw, zeg.”

Ze schoven hun stoelen bij het raam, het éne, brede raam, dat Doors kamer had en dat uitzag op de tuinen.

„Mogen jullie?”

„Allebei,” straalde Jo, „en Roelie? Waarom zijn jullie niet gelijk gekomen?”

„Roel kon vanavond onmogelijk. Vertel es gauw, ging het gemakkelijk? Kreeg je dadelijk toestemmng?”

„O ja,” lachte Door, „maar zeg, Roelie gaat toch mee naar 't maagdenhuis?”

„O, nee maar, schitterend!” prees Let, „máágdenhuis! Natuurlijk gaat Roel mee naar 't maagdenhuis, wat dacht je dan? Ik ben zo in mijn schik, ik heb van louter vreugde zuurtjes meegebracht. Geef dan toch eens thee, Door, of wat anders, als je iets beters hebt. Alles is ter ere, alles is ter ere van het maagdenhuis!”

Door gaf de kopjes rond, haalde tegelijk een blad papier te voorschijn.

„Hèlpen jullie?”

Let, over Doors schouder heen, dicteerde:

„Waarde maagd,

Hebt u voor vier maagden . . . ?”

„Ga maar zitten,” verzocht Door, „ik kan het beter met Jo.”

Ze maakten nu samen de brief op, lazen hem Let voor, die al maar bewonderend knikte: „Prachtig, om zó in de krant te zetten, je hebt aanleg, wèrkelijk.”

„We brengen hem meteen op de post,” vond precieze Jo.

Door stak hem in haar tas: „Best, ik breng jullie een eind weg.”

Met z'n drieën gingen ze een half uur later door de straten. Met Door bracht Let eerst Jo naar huis. Dan liepen ze samen verder.

Let stak haar arm door die van haar vriendin: „Laten we de brief nog niet posten, zeg, Roelie mag niet mee, om dat her.”

„Ben je nou,” schrok Door.

„Ze is me vanavond achterop gelopen. Maar natuurlijk ga ik naar haar vader.”

„Doe je 't heus, Let?”

„Ja, vast; morgenavond, als Roelie naar cat is. We kunnen toch niet zonder Roelie gaan?”

„Nee . . . , o zeg, reuze, dat je 't doet. Ik kom morgenavond vragen, hoe het afgelopen is.”

„Ja, afgesproken. Geef mij de brief dan, als het morgen in orde is, zal ik hem meteen wel posten.”

„Vergeet je 't niet?”

„Natúúrlijk niet!”

De volgende avond stond Let in het kamertje voor de spiegel en bekeek zich nauwkeurig. Zag ze er een beetje toonbaar uit?

Waar was haar bruine tas? In de kast misschien?

Ze zat al op de grond, haalde alles overhoop. Harm stak zijn hoofd om het hoekje.

„Alle moppen, Let, wat dóe je?”

„O, niks; weet je mijn tas niet?”

„Hèb jij die?”

„Wees mòrgen lollig, jô, die bruine bedoel ik. Zóek nou es.”

„Waar moet je die voor hebben?”

„Gaaf je niet aan.”

„Is het dat vodje soms?”

„Ja! O, geef op. En hoor es, ruim jij die kast even in, 't is ineens zo laat.”

„Já, zeker.”

„O, vooruit nou, Harmpie, 't is voor een goed doel, héus, ik zal het je wel eens vertellen, nu is 't te laat. Doe je 't, Harm, mijn Harm?”

„Schiet nou maar op.”

Hij begon al, duwde, zo goed en zo kwaad het ging, de spullen uit de opengevallen dozen er weer in en Let was in een ogenblik de deur uit.

Ze liep de straat in, o, even kijken, ze had toch geen gat in haar sok? Nee, gelukkig. Zo, nou, nu moest het maar, niet te hard lopen, ze kon niet vuurrood aankomen. Ze liep langs het water. Als Roelie nog maar een moeder had, dacht ze, dan was alles wel anders gegaan.

Bij het begin van de Lelielaan stond ze even stil.

't Jonge, het viel toch niet mee, naar Roelie's vader te gaan. Hoe zou ze ook weer beginnen?

„Neemt u me niet kwalijk, meneer. . . .”

Nee, dat klonk te stijf, hoewel mijnheer Van Straaten was stellig wel aan prachtzinnen gewoon. Was ze Jo maar, die zou vast veel meer bereiken met haar elegante verschijning. Ik zal toch meer mijn best gaan doen, als Jo te worden, nam Let zich degelijk voor, het is met een heleboel dingen véél gemakkelijker.

Stel je voor, schrok ze dan opeens, dat Roel vanavond niet naar cat is en heel gewoon in de kamer zit!

Ze stapte van schrik zo vlug ze kon de Lelielaan door, en kwam bij het hoge, statige huis der Van Straatens.

Vooruit, niet kinderachtig zijn. Recht en fier, Doors houding imiterend, stapte ze de tuin in, trok zonder aarzelen aan de bel. Het dienstmeisje deed open.

„Kan ik mijnheer even spreken?”

Ze hoorde zelf, dat haar stem te deftig, te gemaakt moest klinken.

Het dienstmeisje keek haar verwonderd aan: „Mijnhéér?”

Let knikte en stapte resoluut de gang in. Het leek opeens een andere gang dan van de kerren, dat ze met Roelie was meegegaan.

„Wil je vragen, of 't gelegen komt?”

Hm, dat was toch wel een koningszin. Het dienstmeisje ging de trap op, kwam al gauw terug: „Of je maar boven komt.”

Halverwege de trap, draaide Let zich om, keek naar het meisje: „Zeg, eh, Roelie is toch zeker niet thuis, hè?”

„De jongeuffrouw is naar catechisatie,” antwoordde het meisje nuffig.

„Wat een nèt,” schold Let in stilte en stond dan al boven aan de trap.

Daar was de deur. Roelie had haar die wel eens gewezen. Ze hoestte even, klopte aan.

„Binnen,” zei een kalme stem en Let stond al in de deuropening. Vol ontzag bleef haar blik rusten op het grote bureau ministre, waarachter mijnheer Van Straaten zat.

„Dag, mijnheer.”

’k Weet geen raad, dacht ze daar doorheen, wat bèn ik begonnen.

„Zo. . . . eh, hoe heet je ook weer; ik heb je es met Roelie gezien, als ik me niet vergis.”

Ze knikte: „Letta Verhage, mijnheer.”

O, het was gek, waarom moest ze nu opeens aan dat dwaze „Letteretta” denken? Ze was al haar bedachte zinnen plotseling vergeten en nu meteen maar met de deur in huis vallend, begon Let: „Ik kwam vragen of Roelie. . . ., of Roelie tòch mee mocht naar – o, nu had ze bijna „maagdenhuis” gezegd – naar Heuveloord,” voltooide ze degelijk.

„Zo, zo,” kwam langgerekt Roels vader, „ga even zitten, Letta, ik begreep wel zo iets.”

Let, wegzinkend in de onpeilbare diepte van een clubfauteuil, wenste zich veilig op straat.

Toen was 't of mijnheer Van Straatens stem recht op haar afkwam:

„Heeft Roelie je gestúúrd?”

„Néé, mijnheer.”

Lets grijze ogen keken open en eerlijk in die van Roelie's vader.

„Ik wou het zo graag, voor Roelie en voor ons alle drie.”

Mijnheer Van Straaten legde zijn hand vlak neer op het grote bureau.

Let keek er naar. Smal en wit was die hand, als van Roelie.

„'t Gaat niet, Letta, het gáát niet, Roelie heeft niet gewerkt, ze kàn best, als ze wil. Dat is nog het ergste, dat ze zo goed kàn.”

Zijn voorhoofd rimpelde zich; er kwam iets donkers in zijn ogen.

„Nee, Letta, het is haar eigen schuld, dat zullen jullie wel weten ook; ze gaat níet mee. Dat verdient Roelie niet.”

't Was opeens doodstil in de kamer. Het leek, of die woorden hangen bleven: „ze gaat níet mee”, als een vònnis bijna.

Met een energieke beweging stond Let opeens vlak naast het bureau: „O, maar, mijnheer, ik zou het toch zo héél graag willen, om Roelie zèlf vooral. 't Is waar, het is haar eigen schuld, dat weet ik, dat weten we alle drie en Roelie zelf misschien het beste. Ze heeft zo dikwijls zitten lezen 's avonds en haar werk vergeten. Maar ze was ook aldoor alleen, ze. . . ., ze had nooit een moeder, die voor haar zorgde, zoals wij alle drie, dan pakte ze maar een boek. . . .”

Let zweeg en slikte even.

Ze zag opeens heel duidelijk, hoe Roelie moest gezeten hebben, met dat stille verlangen in haar ogen, zoals ze op school soms zitten kon, wanneer ze dacht, dat niemand naar haar keek. Dat stille, verdrietige, dat je pijn kon doen, dat je maar gauw probeerde weg te lachen uit haar, met wat pret, met wat dwaasheid. „Hoe. . . ., hoe weet je dat allemaal?”

Let schrok van de trilling in zijn stem. Haar grijze ogen werden donkerder: „Ik kèn haar toch, mijnheer, ik weet toch, hoe ze is.” Hij keek in Lets open gezicht en in die enkele ogenblikken begreep mijnheer Van Straaten, hoe Let Verhage Roelie's uitverkoren vriendin had kunnen worden.

Er kwam iets zachts en vriendelijks op zijn gezicht.

„Zo, zo,” zei hij langzaam.

Let stond heel stil. O, hij vond het goed, hij vond het vast goed! Mijnheer Van Straaten schoof zijn stoel naar achteren: „Nu, góed. . . ., laat ze dan maar meegaan en later werken; voor déze keer dan, Letta.”

Een kleur van blijdschap vloog naar Lets gezicht. Ze stak spontaan haar hand uit: „O, mijnheer, wat heerlijk; dânk u wel, dânk u well”

Hij lachte even om haar gelukkige gezicht: „Ja, 't is goed, hoor, wacht jij beneden maar op Roelie, dan kun je 't zelf vertellen.” Let knikte stralend. Ze stond al bij de deur.

„Letta?”

„Ja, mijnheer.”

Ze keek naar hem, de deurknop in de hand, verlangend naar beneden te gaan.

„Ik ben blij, dat jij Roelie's vriendinnetje geworden bent, je moet dat maar blijven ook, en haar een beetje troosten, als ze.... zich wat eenzaam voelt.”

Let knikte en stond op de gang. O, dat hij het zó zei, zo zacht en zo anders dan in het begin. Daar kon ze niet tegen. Daar kon ze immers niet tegen. . . .

Ze veegde snel langs haar ogen. Och, niet doen...., niet doen.... Achter het grote bureau zat mijnheer Van Straaten en steunde het hoofd in de handen. Zijn drukke leven scheen een ogenblik stil te staan. Zijn dochtertje. . . . en dit vriendinnetje, dat kwam pleiten voor haar. . . .

Roelie. . . . zijn dochtertje toch. . . .

Hoe had dat meisje het gezegd?

Ze had nooit een moeder, die voor haar zorgde, zoals wij alle drie. . . .

Hij zuchtte even; zijn hand schoof de papieren op het bureau naast elkaar. Kom, hij moest voortmaken, er was tegenwoordig geen half uur te verliezen meer. . . .

Inmiddels liep Let beneden ongeduldig heen en weer in de kamer. Kwàm Roelie nu maar, je zou haar zo wel tegemoet willen hollen. Dóen? Maar op hetzelfde ogenblik, dat ze de gang

in wilde gaan, sloeg het tuinhek dicht. Ze hield zich stil achter de kamerdeur, tot Roelie binnenstapte:

„Nee maar, jij hier?”

Let trok aan haar haar: „Moet je luisteren, wat er gebeurd is. Ik kom hier deftig langs gewandeld, en daar hoor ik je vader op het raam tikken; hij steekt zijn hoofd naar buiten en gilt over de weg, dat je mee móet naar 't maagdenhuis!”

„O nee, doe niet zo dwaas, wat is er, zeg?”

Let liep de serre in. Met haar rug naar Roelie, praatte ze vlug:

„Ik ben bij je vader geweest; je mag mee naar Heuveloord.”

Toen er niet gauw een juichkreet volgde, draaide Let zich om:

„O nee, Roel, wat doe je nou?”

„Niks, ik . . . , ik ben zo blij” Ze duwde haar hoofd tegen Lets schouder. „Je weet niet, hoe vreselijk het was. Ik zag mezelf al zitten, elke avond alleen en jullie dáár O, Let, dat jij nou toch

„Stil zeg, luister eens, ga jij gauw naar je vader, daar wacht hij natuurlijk op. En ik vlieg naar huis. Ze weten niet, waar ik heen ben. Morgen kom ik nog es langs.”

Roelie kwam haar ná, de gang in: „Zal je tegen niemand zeggen, dat ik er om gehuild heb, Let?”

„Och maagd, dat heb ik immers niet gezien! Ga nou gauw naar boven. Tot morgen, hoor.”

Eenmaal uit het gezicht verdwenen, vouwde Let haar handen samen op de rug. Ze keek ver voor zich uit, een rimpel in haar voorhoofd. Ze zag Roelie's dankbare ogen, ze voelde haar hoofd tegen haar schouder. Waarom was Roelie zo anders dan zij? Zelf zou ze immers nooit zó kunnen zijn. Waaróm kon ze het niet, waarom kon Dóór het niet? Hoe kwam het, dat je bang was voor elke zachtheid, voor elk lief woord?

Ze had het toch die eerste morgen al geweten, dat Roelie anders was. Die eerste morgen, toen ze het lokaal was binnengekomen met die zachte, verlegen ogen. Zelf deed ze dwaas en opgewonden, als ze verlegen was en Door werd trots en ongenaakbaar. Alleen Jo bleef altijd dezelfde.

Let liep de grachten langs, de oude, bekende weg.

Roelie's hoofd tegen je schouder, Roelie's zachte, verlangende ogen zo dankbaar in je éigen ogen. . . .

Was het geen gebrek, dat je dàn niets zeggen kon?

Was het geen tekort?

Ze wist het niet, ze wist het nóóit. Maar dit wist ze wèl: dat ze nooit veranderen zou.

Ze hield van Roelie, maar ze hóorde toch bij Door.

„DE BOSHUT”

Op een donderdagmorgen reden ze met z'n vieren het maagdenhuis tegemoet. Lets moeder had hen weggebracht, onder veel dwaasheid en pretwoorden van het klaverblad.

„Zal je daarginds niet te dwaas doen, Let?”

„Nee, Moeder, liefste aller moeders, geef me nog gauw een zoen. Uw dochter Let is al vijftien en bijna een dame. Uw dochter Let wéét, hoe 't hoort!”

„Zal jij op haar passen,” lachte haar moeder naar Jo, die in het uiterste hoekje zat, haar grijze zomermantel keurig netjes aan een haakje boven haar hoofd.

De trein zette zich in beweging. Acht handen fladderden uit het raam, vier verschillende groeten tuimelden over het perron. Nog enkele seconden, dan waren ze uit het gezicht verdwenen en schoven ze gezellig bij elkaar, behalve Let.

„Zou je niet es gaan zitten?” stelde Door voor aan Let, „je loopt knap in de weg.”

Let viel neer: „Jammer, dat we niet met de fiets mochten. Nou ja, een treinreis is ook niet te versmaden. 'k Heb zo'n idee, Roel, dat jij wat lekkers in die tas zal hebben.”

Roelie begon bonbons te delen. Jo vond het nog wat vroeg, maar Door informeerde genietend, of dat geen dúre waren. Roelie's gezicht straalde en zelfs Jo scheen het àl te nette voor een tijdje

opgeborgen te hebben en praatte druk en opgewonden mee over de tochten, die ze maken zouden.

„Nou is het 't beste maar, dat jij het woord doet bij onze aankomst,” stelde Door praktisch voor, „dat geeft een goeie indruk.”

„Moet ik. . . .” schrok Jo.

„Ja, natuurlijk, jį, wat zou 't voor een indruk geven, als Let met haar uitbundige gezicht voorop liep?”

„Hé, zeg,” verontwaardigde die zich, „een beetje meer eerbied, hè?”

Eindelijk begonnen ze Heuveloord te naderen.

Jo overpeinsde, wat ze zeggen zou.

„Ben je treinziek, indruk?” spotte Let.

„Ik weet niet, wat ik zeggen moet,” kwam Jo benauwd.

„Nou,” rekte Door, „je begint. . . . eh. . . . Dag, mevrouw, hier zijn we met z'n vieren.”

Tot Doors verontwaardiging schoot Let in een uitbundige lach:

„O nee,, hier zijn we nu. . . ., zoiets, of je op zicht komt. . . .”

Roelie klopte haar vriendschappelijk op de schouder: „Verslik je niet maagd, ik weet wat beters. We bellen aan, de deur gaat open. . . .”

„Hoe weet je dat?”

„Hou je mond, Let. De deur gaat open en je zegt: Dag, mevrouw. . . . of wie er dan voorkomt, wį zijn de gasten, die u verwacht.”

„Móói,” knikte Let bewonderend, „beslist indrukwekkend, je kan toch zien, dat jij thuis bent in de grote wereld. Daar houden we 't maar op, afgesproken? Wil ik 't opschrijven, Jo?”

„Nee, ik zal het wel onthouden en anders zegt Roelie het dadelijk nóg maar eens, als we er zijn.”

Geen tien minuten later stonden ze met nieuwsgierige gezichten rond te kijken op een klein, onbekend perron.

„Nou, alla,” gaf Let hun een duwtje, „daar gaat ie dan.”

Buiten vroegen ze de weg aan een agent, die langzaam voort-slenterde. Maar midden op de door hem aangegeven weg bleef Door plotseling staan: „O nee, kinderen, kijk nou toch eens, kijk nou toch es!”

Drie paar ogen volgden haar uitgestrekte hand, en een ogenblik

later stonden vier koffers verlaten midden op de weg, tot grote hilariteit van een slagersjongen, die een buiteling maakte, en een chauffeur, die genoodzaakt was te stoppen.

Intussen stonden ze gevierend voor een winkelraam, en las Let, met luide stem, wat er op het grote, witte papier, tegen de ruit geplakt, te lezen stond: „Buitengewoon mooie avond. Voorzitting en zang! Donderdag 14 augustus. Hotel in 't Bos. Aanvang acht uur.”

De mijnheer uit de winkel keek even verbaasd om het hoekje, trok zich dan bescheiden terug.

„Daar gaan we natuurlijk heen,” besliste Door. Laten we meteen maar kaarten kopen.”

Ze gingen de winkel in, maar Jo schoot de weg over met een kleur als vuur en bracht de koffers één voor één in veiligheid.

In de winkel bestelde Door gewichtig de kaarten: „En kunt u me ook zeggen, mijnheer, hoe we daar het vlugste komen, in Hotel in 't Bos?”

„Zeker, dame, zeker. . . .”

Let zag Door langer en rechter worden.

„U gaat met de blauwe bus, zal 'k maar zeggen, tot de vierde halte, dan gaat u. . . . eh. . . . linksom, zal 'k maar zeggen, het bos door, tot zo'n kleine wegwijzer, zal 'k maar zeggen. . . .”

„Oóó,” kreunde Let.

Roelie snoot langdurig haar neus en Door zocht wanhopig in haar tasje naar een onvindbaar iets. Alleen Jo stond nog recht.

„Als u maar steeds het bospad houdt, het slingert nogal, zal 'k maar zeggen. . . .”

„Wel ja, zeg jij het maar,” fluisterde Let achter Doors rug. Tóen, met een gierende uithaal, barstte Door los en schoot met een vaartje de winkel uit. Let rende haar na. Roelie probeerde nog „dank u wel” te mompelen, blies dan ook de aftocht, achter Jo's onberispelijk-rechte rug.

Met een nijdig gezicht sloot de mijnheer de winkeldeur en schold op stadsjuffen, die het dorp onveilig kwamen maken.

Buiten brachten ze Door bij.

„Als 't nu maar uit is, zal 'k maar zeggen,” schaterde Let. „O, Door, hou nou toch op.”

„O nee, hoor, nee, 't was vreselijk,” zei Jo, maar niemand hoorde dat.

Let trok Door aan haar arm: „Kom mee, mensen, volgende emotie!”

Het was niet ver. Na tien minuten vonden ze „De Boshut”, een gezellig huis, met een laag, strooien dak, weggedoken tussen de kronen van hoge dennen.

„Heerlijk,” genoot Roelie en Door improviseerde een indianendans.

Let belde opgewonden aan.

Jo gaf haar een duw: „k Weet niet meer, wat ik zeggen moet.” De deur ging al open.

„Wij zijn de gasten . . .” fluisterde Let achter Jo's rug.

In de deuropening stond een forse gestalte, het donkerblonde haar in een fiere knot achter op het hoofd. Twee koel-grijze ogen monsterden het troepje van vier. En Let had plotseling het gevoel, of ze haar intrede deed in een kostschool, een lach zat al klaar achter in haar keel.

„Wij zijn de gasten,” begon Jo, van haar stuk gebracht door die onbeweeglijke gestalte, „die u . . . verwacht . . .”

Let boog haar hoofd, en Door probeerde van haar scheefgetrokken mond een glimlach te maken.

„O,” zei de gestalte met de fiere knot, „wij verwachten zovéél gasten. Als jullie de meisjes uit Vechtendam bent, ga dan maar door de zij-ingang, daar is de garderobe en daar kun je de koffers bergen.”

Met een majestueuze zwaai viel de deur in 't slot.

Let zonk neer op het blauwe bordes en staarde naar Door: „Nee maar, dat is nou toch verschrikkelijk, zal 'k maar zeggen. Wat een vorstin, een gróótvorstin!”

Door liet zich naast haar neerzakken en zette allebei haar armen op de koffers: „Een koningin!”

Let schudde haar hoofd: „Daar ben jij nog niks bij, Door!”

Jo was de tuin ingelopen en had de zijdeur ontdekt. Vlug kwam ze terug om de anderen te halen. Ze trok Roelie, die nog sullig door de voorruit stond te turen, aan haar arm: „Kom mee, zeg,

dáár is de deur. Hè toe, Let en Door, staan jullie op, je zit daar zo raar.”

„’t Jonge, jonge,” mompelde Let, achter de anderen aanlopend, „als ik óók eens zo’n houding kon veroveren.”

Ze gingen de zijdeur binnen en kwamen in de garderobe, waar een dienstmeisje behulpzaam toeschoot.

„Vertel es, Mina,” praaide Let, „is ’t hier verschrikkelijk degelijk, ’s avonds zeker tien uur binnen zijn?”

„O nee, dames beneden de achttien mogen ’s avonds na negen niet meer weg, alleen met de hele groep. En er komen ook nooit heren in huis.”

„Aai, wat een pan, aai, wat een pan, in ’t maagdenhuis daar komt geen man,” zong Let onderdrukt.

„Wat een oord,” zuchtte ze dan en ging op haar koffer zitten, „en verder, Mina? Je héét toch Mina?”

„Nee, juffrouw, Trientje.”

„O nou, ik noem je „Mina”; luister eens, als iemand me nou es op komt zoeken en ’t is per ongeluk een man? Wat gaat er dan gebeuren?”

„Ja, die mag er niet in; het is de regel van het huis, ziet u.”

„Dus, als mijn aanstaande naar mijn welstand komt vragen, dan moet ik hem die door de voorruit mededelen?”

„Hèbt u dan al een aanstaande?” informeerde Trientje verrukt.

„Màssa’s,” wuifde Let, en hees zich aan Doors rok omhoog. „Zo, dan weten we ’t wel, wijs ons nu de kamer maar.”

„Hoe zeg ik hem dat?” glorieerde ze naar Door.

„Volleerd,” prees die.

Achter Trientje bestegen ze de donkerbruin geverfde, houten trap, zonder looper, die recht en steil naar boven voerde. Heel achteraan de gang deed Trientje een deur open: „Als ’t u blijft, het is er één voor vier personen.”

Het was een grote, ruime kamer, met uitzicht op het bos achter ’t huis. De vloer was als de trap, donkerbruin geverfd en zonder mat of kleedjes. De vier ledikanten waren eenvoudig, fris en helder.

Ze kozen elk een bed met een kastje en begonnen hun koffers uit te pakken.

Let, die het eerst klaar was, zat zich op de rand van haar bed te vermaken met de anderen. Door kwam al gauw naast haar.

Het ledikant stond vlak bij het wijdopen raam.

Ze keken naar buiten en lachten tegen elkaar, om al het heerlijke, dat ze deze dagen verwachtten.

Toen trokken ze naar beneden op onderzoek uit.

Een bordje op één der deuren in de lange benedengang vertelde hun, dat daar de conversatiezaal moest zijn. Jo voorop, stapten ze naar binnen.

Het was een grote, vierkante kamer met brede erker en veel open ramen, alles donkerbruin, de lage bank langs de erker, de vloer, de kleine vierkante tafels. Jo stelde voor, rustig, netjes, zoals alleen Jó dat kon.

Dan vormden ze een groepje in een lege hoek bij het raam. En Lets besluit stond onmiddellijk vast: „Wij blijven met z'n vieren; de jongste hier is minstens tien jaar ouder dan wij.”

Kort daarop kwam de grootvorstin binnen. Let kreeg al weer een lacherig gevoel, maar de grootvorstin kwam recht op hen af en stapte zó verheven door de kamer en gedroeg zich zó vorstelijk, dat Let in bewondering eindigde. De handen om de knieën geslagen, bestudeerde ze in stilte der grootvorstinne houding, in de hoop, die nog eens goed te kunnen nadoen.

Wat later trokken ze met de anderen mee naar de achterkant van het huis, waar de eetzaal bleek te zijn.

Hun plaatsen waren benauwend dicht bij de grootvorstin uitgevallen, en Door hield zich maar met moeite goed, bij al Lets bedekte toespelingen.

Na tafel verdwenen ze om de omtrek te verkennen.

„Wat heerlijk, wat heerlijk,” genoot Roelie dankbaar, terwijl ze op goed geluk een richting kozen, „maar die directrice, daar ben ik gewoonweg bang van.”

„Ik krijg een rilling, als ze me aankijkt,” beweerde Jo.

„Ze heeft gezien, dat ik van de komkommers morste,” vertelde Let dramatisch, „ze heeft me met afgrijzen aangestaard, jý zag het, hè Door? Ik voel me nu verplicht, het vanavond tweemaal zo erg te doen.”

„Nee, hoor, als ze er hardop wat van zegt,” schrok Jo, „ik zou me wegschamen.”

„O, kijk toch eens,” wees Door.

Ze waren aan 't eind van het bos gekomen en de hei lag ver en oneindig voor hen uitgestrekt. Boven hun hoofden stond de zon hoog en hel te branden.

„Hier een poosje liggen,” verlangde Roelie en viel neer in de hei. Nette Jo leunde haar rug tegen een boomstam, maar Door en Let strekten zich naast Roelie languit in de hei.

Door zei nog wat en Roelie gaf nog traag een antwoord. Dan verstilde hun gepraat.

Let vouwde de handen achter haar hoofd en tuurde naar de hoge, blinkend witte wolken, die langs de zon schoven.

Nog eens was er zo'n middag geweest. . . . wanneer? Dat ze ook zo met z'n vieren lagen. . . . Voorjaar was het, de grond voelde droog en warm. Och ja, die middag in het weiland. . . .

Ze sloot slaperig haar ogen, keerde haar gezicht op zij tot op de rulle, droge hei. Een tijdlang lag ze zo. . . .

O, heerlijk was het leven, heerlijk werd iedere dag. . . . , dagen vol zon en zomer. . . . , dagen, dat je intens gelukkig was. Nergens dacht je meer aan, aan moeilijkheden niet, aan verdriet en kwaad niet. Je was alleen maar innig dankbaar, onzegbaar dankbaar voor dit, wat je nú had. . . .

's Avonds, tegen halfnegen, dronken ze met de anderen thee in de tuin. De grootvorstin, achter een reusachtig theeblad, leidde het gesprek.

Een hele tijd zaten ze rustig met de anderen mee te praten, maar toen de grootvorstin begon over een „diepgevoeld boek”, kreeg Let het benauwd en wenkte de anderen om op te staan.

Gevieren wilden ze verdwijnen, maar een stem, achter hun rug, zei strak en correct: „Om negen uur binnen, dames.” Jo keerde zich om: „Ja, mevrouw,” liep dan met de anderen mee.

„Kinderen,” begon Let, eenmaal uit het gezicht, „ik heb een diepgevoelde winkel ontdekt met diepgevoelde taartjes, we moeten deze avond toch vieren, onze eerste!”

Maar toen ze bij de winkel waren aangekomen, bleek die al lang dicht te zijn.

„Aai,” verzuchtte Let en duwde haar neus tegen het glas, „kijk es, Door, ik zou die genomen hebben.”

De winkeldeur werd opengedaan en een lachend gezicht keek om het hoekje: „Zal ik de jongedames nog even helpen?”

„O, graag,” lachte Door, „kan het nog?”

„Jawel, op een dorp kijken ze zo nauw niet.”

Tegen negen uur waren ze terug met de buit in Lets verdacht uitpuilende blouse. En al gauw trokken ze naar boven. Let trok haar ledikant nog dichtër naar het raam en betitelde het met „divan”.

„Stap op, dames en heren, ik ga aan ’t uitdelen. En ik dank onze Dorus uit aller naam voor deze uitgelezen tractatie.”

„Zoet, hè?” genoot ze, ook op het bed klimmend. „Haal jij es een glas water voor me, Jopie. O, heden nee, mijn kan is leeg.”

„Ik weet een kraantje op de gang,” beweerde Jo, „zal ik hem even vullen?”

„Graag, gediensstigste aller mensen. Geef me nog een taartje, Door, er waren er toch voor ieder twee?”

Jo verdween in de gang, waar ’t al donker werd. Even luisterden ze naar het neerspetteren van het water in de kan, dan praatten ze weer verder.

Maar dan was er onverwacht het geluid van struikelende voeten, de deur smakte open en Jo, keurige, nette, damesachtige, elegante Jo, rolde naar binnen, de kan in haar armen, een straal water wegvloeiend achter haar.

„O, help, Roelie. Door, hèlp dan toch, ik. . . ., oo, oo, ik viel, Lèt d’r schoen. . . . Hou tegen, het water vliegt de trap af.” Door sprong van het bed: „Stil toch, maak niet zo’n lawaai, als ze het horen. . . .”

Ze schoot op haar tenen de gang in, kletste een handdoek neer en hield het water tegen: „Roelie, schiet es op, nõg een handdoek.”

„O,” kreunde Jo weer, „ik kon er niets aan doen, Let d’r schoen. . . .”

Let, nog bovenop het bed, knikte zielsvergenoegd en propte een half taartje naar binnen: „Wel ja, Let d’r schuld natuurlijk, als Let ’t niet gedaan had. . . .”

Ze kwam van het bed, trok Roelie de handdoek uit haar handen. Maar die gaf haar een gevoelige por, want beneden in de gang klonken voetstappen en een kalme, hoogst verbaasde stem zei: „Riep daar iemand?”

In de schemerdonkere gang doken ze neer en Door stopte een stuk van de handdoek in haar mond om een zenuwachtige lach de uittocht te belemmeren.

„In diepgevoelde uren
Verlang ik steeds naar u,”

dichtte Let in Roelie's oor, die haar lippen op elkaar beet. En Jo bedacht wanhopig een houding, als de grootvorstin naar boven komen zou.

Tóen, langzaam, verwijderden de voetstappen zich in de gang, een deur werd opengedaan, stilte . . .

Let loodste ze één voor één naar binnen, installeerde ze allemaal weer op de divan en legde in alle stilte de laatste hand aan de ontredderde gang.

Lachend zaten ze nog een uur lang bij het open raam en verwerkten de indrukken van deze eerste dag. Toen haalde Let een kaart te voorschijn en zochten ze een fietstocht uit voor de volgende morgen.

„En nu naar bed,” besloot Door plotseling, „het is al over elven.” In minder dan een kwartier waren ze uitgekleet en in de ledikanten gekropen.

Let stopte haar warrige hoofd diep in het kussen: „Hè, ik ben zo heerlijk moe. Jongens, pit ze!”

„Pit ze! Pit ze!” seinden Roelie en Door.

„Wel te rusten,” kwam keurigjes de nachtgroet van Jo.

De volgende morgen waren ze alweer vroeg bij de hand en kwamen vóór de anderen de eetzaal binnen.

Het ontbijt verliep rustig en gezellig tot grote vreugde van Jo, tot opeens de grootvorstin, met een blik in de wijde verte, opmerkte, dat het de vorige avond zo rumoerig had geleken op de bovengang. Jo kreeg een kleur, maar Let trok haar wenkbrauwen

van verbazing zó hoog op, dat Door zich in haar thee verslikte en door Roelie moest worden bijgeklopt.

Die dag maakten ze hun eerste tocht door bossen en langs heidevelden en fietsten uren lang met de hoge, warme zon op hun hoofden. Tegen twaalfen zaten ze op de hei, ver verwijderd van „De Boshut” en al haar bewoners, en maakten hun lunchpakket open.

En pas tegen het avondeten kwamen ze weer in „De Boshut” terug.

„Vijf dagen,” rekende Let die avond, toen ze lui nog wat te praten lagen in hun bedden, „we zullen elke dag zo goed besteden als het kan. Wát een weer treffen we, jongens!”

Het raam stond wijd open, van buiten kwam geen gerucht.

„Als het Zondag ook zulk weer is,” stelde Roelie voor, „dan gaan we met een boek de hei op, vind je niet?”

„Ja, en dan neem ik mijn viool mee,” bedacht Door. „Nu zijn we veel te moe van het fietsen.”

„Fijn,” genoot Jo.

Let duwde haar wang op haar hand en keek het raam uit. Het was nòg licht buiten. Wat een gouden dag en morgen was het vast wel weer mooi weer!

Zonder meer te praten, sliepen ze de een na de ander in.

De volgende dag was het werkelijk het stralendste weer van de wereld en trokken ze voor de tweede maal een dag lang erop uit, om ’s avonds, verbrand, gebruind, terug te keren. Zelfs Roelie verloor haar stadse kleur in de lange, zonnige uren op de hei. Tegen zessen naderden ze „De Boshut” weer.

„Ik kan niet meer,” lachte Roelie, met stijve benen van de fiets springend.

Let schoot gedienschtig toe: „Geef maar hier, maagd, dan zal ik ’m wel even wegzetten, gelijk met mijn eigen peddelaar.”

„O, graag.”

Roelie veegde met een zakdoek langs haar gezicht en keek de tuin in.

De anderen borgen de fietsen in de grote schuur aan het eind van de oprijlaan.

Ze leunde even haar hoofd tegen de begroeide muur. O, als ze toch eens níet was meegegaan. Als Let eens níet bij vader was geweest. . . .

De anderen kwamen alweer terug. Door stapte hen vooruit naar de garderobe, maar toen ze de deur opende, week ze ontzet terug, regelrecht in Lets armen.

Zwijgend, haar ogen ééns zo groot, wees ze naar de kapstok. Daar hing een lichte, grijze herenhoed, er onder bungelde, werelds-vrijmoedig, een wandelstok met sierlijk gebogen knop.

„Een man in `t maagdenhuis,” kreet Let.

„Een man,” zong Door, „een èchte!”

Let haalde de hoed van de kapstok, bekeek hem nauwkeurig, haalde dan snel een stuk papier uit haar tas, schreef er wat op, stopte het dan tussen de klem in de hoed.

„O nee, Let,” weerde Jo angstig, „wat doe je nou, ik vind het zo onfatsoenlijk.”

„Zwijg, Johanna, ik ga door het sleutelgat kijken. O, jongens, kom óók eens.”

In de hal zat een lange, magere heer, met een bruine snor, aan de andere kant van het kleine tafeltje de grootvorstin, beminlijk lachend.

„O, nee maar,” fluisterde Let, „zo kijkt ze naar míj nooit.”

„Nee, natuurlijk niet,” praatte Jo zenuwachtig achter haar rug.

„Wat geeft dat nou, Let, kom nou, als ze. . . .”

„We gaan alle vier achter elkaar de hal in,” verzon Let. „Bij het tafeltje buigen, hoor, je doet míj maar na!”

„O nee, nee,” streefde Jo nog tegen. Maar Let deed de deur al open.

Statig rechtop stapten ze achter elkaar naar binnen, alleen Jo kwam er kleintjes achteraan. Bij het tafeltje boog Let lang en vorstelijk, nadrukkelijk in de richting van de mijnheer. Door en Roelie volgden haar voorbeeld, Jo, zenuwachtig, hoestte en knikte dwaas.

De mijnheer, van zijn stuk gebracht, wist niet welk gezicht hij trekken zou en keek hulpzoekend naar de grootvorstin, die inwendig woedde.

Achter elkaar gingen ze de trap op, die uit de hal naar boven

leidde, statig, recht, zonder eenmaal om te zien. Pas in hun kamer keken ze elkaar in de lachende ogen. Let zette de deur open: „Opletten, wanneer hij weggaat, hoor!” Het duurde een goed kwartier. Dan hoorden ze stoelen verschuiven, voetstappen, die dichterbij kwamen, de trap voorbijgingen.

Gevieren hingen ze over de trapleuning. Let boog zich zó ver voorover, dat Roelie een zachte kreet gaf van schrik en haar toen maar vasthield aan de zoom van haar jurk. De mijnheer zette zijn hoed op; Let zag, hoe hij die dieper drukte. Toen stond Door opeens recht. En heen en weer stappend over de gang, zong ze met argeloze stem: „Die hoed is je te klein, mijnheer, die hoed is je te klein.”

De deur werd opengedaan. Let onderscheidde niets meer. Met de anderen achter zich aan, schoot ze naar het raam op de gang en keek hem na.

Buiten het hek zette de mijnheer zijn hoed af, bekeek die nauwkeurig, haalde het papier er uit en las:

„Hulde aan de man
Die 't wagen durft en kan
In 't maagdenhuis te dringen!”

Achter het gangraam doken vier hoofden snel omlaag, toen hij naar boven keek, om te zien, of de dader soms te ontdekken viel. Toen hij uit het gezicht verdwenen was, gingen ze hun kamer weer binnen en maakten zich klaar om aan tafel te gaan.

Lachend imiteerde Let de grootvorstin. Door, dadelijk er in, boog voor haar: „Mag ik me even voorstellen, mijnheer de magere.”

En dan opeens zag Let Jo staan, klein en bang, in het hoekje bij het raam.

„O, doe niet zo gek, Jo.”

„Ik durf niet naar beneden,” kwam Jo angstig, „ze zegt er vast wat van.”

„Wel nee,” wist Let met volle zekerheid, „en als ze 't doet, zal ik wel antwoord geven.”

Roelie lachte. Die Let toch, zo'n dwaas.

„O, zeg,” bedacht Door toen, „vanavond zou ik toestemming gaan vragen voor de voordracht-avond.”

„Vanavond maar niet doen,” vond Roelie, „dan zegt ze natuurlijk nee, maandagmorgen pas.”

„Noem het woord maandag niet. O, bedenk es, dat het de laatste dag zal zijn.”

„Het vliegt hier om,” vond Door. Ze stond voor het raam en keek naar het bos. „Hè, je zou wel weken willen blijven hier.”

„Te veel van het goeie is verkeerd, zegt mijn moeder,” onderwees Let.

Jo vergat haar angst, kwam dichterbij de anderen. Let ruimde haar wastafel nog op.

„Wat gaan jullie doen, als je thuiskomt? Ga jij nog uit, Roelie?” vroeg Jo.

„Ja,” vertelde Roelie, „ik mag met Liesbeth mee. Jij gaat naar Bergen, hè Door?”

„Ja, fijn. Wat ga jij uitspoken, Let?”

„O, moeder gaat wel honderd weckflessen vol stoppen, daar ga ik bij helpen en dan zijn er nog zoveel andere dingen te doen. Jannie mag een week uit logeren, dan help ik moeder natuurlijk.”

„Hè, bah,” rilde Jo, „ook lekker in je vacantie.”

Eén ogenblik was het stil. Let zag opeens het warme straatje, de kleine achterkamer, àl de groente, zoals dat elke zomer was. . . .

„Zeg, Jo, doe niet zo nesterig.”

Het was Door, die het zei, de armen over elkaar gekruist, haar ogen naar buiten.

Let lachte. Ze hervond op dit ogenblik zichzelf. Ze wist opeens ook, dat het wáár was, het wàs nesterig. En het was natuurlijk Door, die het dadelijk had geweten.

„Maagden, de gong gaat al, we begeven ons in optocht naar beneden.”

Jo, nooit gauw beledigd, liep achter hen aan, herinnerde hen angstig aan de mijnheer en kwam het allerlaatst de eetzaal binnen. Maar de grootvorstin zei niets, kék niet eens, negeerde hen de hele maaltijd volkomen.

Die avond gingen ze maar vroeger dan anders naar boven en lazen op hun kamer nog meer dan een uur. Toen, slaperig, zochten ze hun bedden op.

De volgende dag maakten ze een wandeltocht.

Dan was het Zondag.

Met z'n vieren trokken ze een half uur van tevoren naar het kleine kerkje, dat helemaal vol stoelen bleek te staan. Een klein orgel speelde rustig en zacht boven hun hoofden. En Let vond, dat een zondag in dit kleine dorp geen verlies was, zoals ze eerst gedacht hadden.

De uren vlogen om. 's Avonds om halfzes zaten ze er weer en Let begon al thuis te raken in het kleine, intieme gebouwtje, dat zo weinig op hun grote, drukke stadskerk leek.

Na het avondeten zocht Door haar viool op en trokken ze naar de hei.

Het was er heel stil.

Een tijdlang zaten ze naast elkaar zonder praten.

Let dacht aan het simpele kerkje, aan de dominee.

„Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken. . . .”

Hij had gesproken over de moeilijke tijd.

Ze ging rechtop zitten, vouwde haar handen om de knieën. O, hier buiten dacht je er niet aan. Maar je wist het toch wel. Van thuis wist je het toch ook wel, dat het almaar moeilijker werd, voor hen ook. Moeders gezicht dat zorgelijker werd. Waarom? Was het alleen omdat alles zo duur was? Was het ook nog om iets anders? Ze dacht plotseling aan vaders gezicht. Was het verbeelding dat vader er slecht begon uit te zien?

Hoe had die dominee het precies gezegd?

„Als het moeilijker wordt voor ons, almaar moeilijker, help ons dan te blijven geloven, dat tòch Uw goedertierenheid van ons niet wijken zal.”

Let keek om zich heen naar de verre, paarsbruine hei, naar de grote, rode zon, naar de groene dennengroepen. Het was geen preek geweest voor déze zonnigheid.

Door stond op en nam haar viool. Ze stemde zachtjes en begon te spelen.

Let keek naar haar gezicht. Heerlijk was het, als Door speelde, goéd en stil.

Na een poos legde ze de viool voorzichtig neer en kwam bij Let zitten.

„Wat wil jij later worden, Door?”

Het was Roelie, die het vroeg, de smalle kin gesteund in haar hand.

„Ik ga naar het conservatorium,” zei Door langzaam, „na het eindexamen. En later wil ik natuurlijk muzieklessen geven.”

Later, dacht Let.

Ze keek naar Roelie: „En jij, Roel?”

Roelie's ogen zagen in die van Let, en weer was er dat zachte, verlangende, dat Let zo goed van haar kende: „Ik kom thuis na de H.B.S. bij Liesbeth, die zal dan wel gauw gaan trouwen. Dan kan ik bij vader blijven.”

Let knikte, lief kind was Roelie, je wist er geen ander woord voor.

„Daar heb ik nog nooit over gedacht,” kwam Jo van Deldens stem. „Als ik eenmaal geslaagd ben, zal vader wel zeggen, wat er verder moet.”

Let tuurde ver voor zich uit.

„Hè, fijn,” genoot ze al vooruit, „kláár zijn; ik wil medicijnen studeren. Treinstudent, anders wordt het te duur, maar ik heb er met vader over gepraat, verleden jaar al.”

Roelie keek bewonderend naar Let: Wat die niet aandurfde! O, niks voor haar, al dat geleer en gezwoeg, liever bleef ze thuis en zorgde voor vader, zoals Liesbeth nu deed.

Let klopte Door op haar schouder. „Dórus,” zei ze.

Door en ik, dacht ze dan, we willen verder, we hebben idealen, we willen proberen wat te bereiken.

Ze liet zich achterover vallen op de hei.

Toen, even, trok er een schaduw over Lets gezicht. Als vader....

Als . . .

Och nee, daaraan niet denken nu. Het kon toch allemaal wel weer goed komen.

„Als het moeilijker wordt voor ons, almaar moeilijker . . .”

Niet doen nu, niet zulke nare dingen denken, hier midden op die heerlijke hei.

Roelie sprong op: „We moeten terug, zeg!”

Ze stonden even naast elkaar.

„Nog één zo'n avond,” zei Door.

Toen trokken ze gearmd terug naar „De Boshut”.

Het was hun laatste, gave dag en het werd hun laatste avond.

De uitgaansavond!

Een waardig besluit, vond Let.

's Middags ging Door naar het grootvorstinnevertrek, klopte aan, en vroeg die avond laat naar huis te mogen komen.

Boven op de slaapkamer wachtten de andere drie. Let trok Door met een ruk naar binnen, toen ze de trap opkwam.

„Wat zei ze, Muus?”

„'t Is best, maar halfelf moeten we binnen zijn. Om tien uur vertrekt de laatste bus. Ze moest alles weten, ook waar we de kaarten gekocht hadden.”

„Als ze maar niet bij „zal 'k maar zeggen” naar ons gaat vragen,” lachte Let. „Vooruit, we kunnen nog een poos naar buiten; bedenkt, dat dit de laatste middag is.”

Ze bezochten nog eens alle plekje, liepen door alle laantjes, lagen voor het laatst op de hei, stoeiden rond de jonge den-netjes en kwamen warm en moe weer thuis. Voor het eten kleedden ze zich voor de zangavond en tegen achten stapten ze op de bus. Ze waren er, volgens Jo, burgerlijk vroeg. Maar Door vond, dat je nu de kans had, goede plaatsen uit te zoeken.

Bij de derde rij vonden ze nog vier lege stoelen naast elkaar.

„Nee maar,” kwam Door toen, „daar heb je nota bene Van Dam.”

Jo kreeg een kleur van plezier en Let stevende er op af. De anderen belegden hun stoelen met tasjes en kwamen haar achterna.

Vriendelijk begroette hij hen: „Zo, zo, de jongedames hier ook gelogeed? Even voorstellen, mijn zoon, Wim, vier meisjes van school, jongen.”

Ze praatten nog een poosje, maar toen het voller werd, zochten ze hun plaatsen weer op.

„Prachtig haar, hè?” dweepte Jo, toen ze weer zaten, „nog mooier dan zijn vader.”

„Nou,” beaamde Let, „ik dacht al, net een man voor Jo.”

„Kind,” was alles wat Jo zei.

't Werd een gezellige avond. Maar tegen tien werd Jo onrustig; ze stootte Door aan: „We moeten weg, anders halen we de laatste bus niet meer.”

„Zeker net onder deze voordracht,” bromde die, „hou je mond nou toch.”

Om vijf over tien was het afgelopen.

„Gauw,” haastte Jo, die van agitatie vergat, nog een blik op de man met het prachtige haar te werpen, „opschieten, zeg. Nog drie minuten.”

Maar toen ze buiten het bos kwamen, reed de laatste bus triomfantelijk weg.

Verslagen bleven ze elkander aan staan kijken.

„k Weet geen raad,” klaagde Jo, „hoe komen we nu thuis? Waren we maar eerder weggegaan!”

„Terug naar het hotel,” besliste Let, „misschien zien we Van Dam nog wel en weet die er wat op.”

Jo knapte zichtbaar op van dit vooruitzicht, en gevierden liepen ze het stille bospad terug. In de hal vonden ze nog een heleboel mensen. Let stapte regelrecht op mijnheer Van Dam af en vertelde hem het geval.

„Zou u misschien een taxi kunnen bellen voor ons, mijnheer?”

Ze stonden nu alle vier om hem heen.

„Hebben jullie zoveel geld bij je?” plaagde hij.

„Nee,” kleurde Let, „maar we kunnen ons eerst laten brengen en dan in „De Boshut” het geld halen.”

„Handig verzonnen,” prees hij lachend, „maar ik weet wat beters. We zijn hier met een wagen; mijn zoon chauffeert zelf. We zullen jullie wel even thuisbrengen.”

Jo's stemming — bij de geldkwestie beneden nul gedaald — klaarde helemaal op. En Let bereidde zich voor op een triomfantelijke thuiskomst.

Er konden er drie achterin. Roelie, die de lichtste was, zat op

Doors knieën. Toen stoven ze door de stille avond, langs de maanverlichte bossen.

Jo bestudeerde de achterkant van Wim, die ze in stilte een „gentleman” noemde.

Het was maar een kort eind, véél te kort, vond Let. Met een scherp claxongeluid reed de wagen tot voor het bordes van „De Boshut”. Boven hun hoofden werd hier en daar een gordijn op zij geschoven om te kijken naar dit gebeuren in de late avond.

Wim, de gentleman, sprong het eerst er uit en reikte hun één voor één de hand.

Alle vier bedankten ze, gaven dan ook mijnheer Van Dam een hand tot afscheid.

Let werd stil van het deftig gedoe.

Toen stapte ze het bordes op. De deur week open. De grootvorstin zag nog net, hoe de „gentleman” met een zwaai van zijn hoed in de auto verdween. Een scherp signaal, de auto reed de weg op.

Nooit van haar leven zou Let het gezicht van de grootvorstin vergeten, toen ze achter elkaar de gang inwandelden.

„We ontmoetten een kennis,” vertelde Door, met een luchtig handgebaar, „die heeft ons even thuisgebracht.”

Recht en statig ging ze dan de andere drie vooruit, de trap op. Boven beweerde Let, dat dit het grootste moment van haar leven was geweest.

Jo, meelachend met de anderen, peinsde na over de sympathieke handdruk van de gentleman.

Maar de grootvorstin, met een gezicht van „aan deze kinderen is niets meer te bederven”, ging de hal door naar haar kamer.

De volgende dag namen ze afscheid van al de maagden in „De Boshut”, gaven ook de grootvorstin een hand.

Trientje, dankbaar met het footje, dat Door haar, op aandringen van Jo, met een vorstelijk gebaar, geschonken had, geleidde hen tot de zijdeur, hield die voor hen open. Dan gingen ze het stukje tuin, de voordeur langs, tot het hek.

Door het ruitje van de voordeur spiedden twee koel-grijze ogen,

verlicht, het viertal na. Maar Let, die 't vermoedde, draaide zich onverwacht om en zwaaide.

Lachend gingen ze het eind tot het station en bereikten na een gezellige reis hun eigen stad.

Met z'n vieren op een rij liepen ze door de vreemd-drukke straten tot het punt, waar ze twee kanten moesten.

Daar stonden ze stil.

„Tot september,” zei Let, „op de schoolbanken, eerder zullen we elkaar wel niet zien. Denk om rissen ansichten, Dorus!”

„Elke dag twee, Herrie-Let; bonjour, hoor, tot kijk.”

Met Roelie samen ging Let het laatste eind.

Bij de bekende hoek, waar zij elk een kant moesten, stonden ze weer even.

Roelie legde haar hand op Lets arm. „Kind,” zei ze dankbaar, „wat een dagen zijn dat geweest. Denk toch es even, Let, als jij toen niet. . . .”

„Kòm,” zei Let en greep haar koffer, „dáár nou niet meer over, hoor, tot ziens hè, Roel. De groeten aan je vader.”

En met een zwaai van haar arm was Let om de hoek verdwenen.

MOEILIKHEDEN

Ze gingen weer elke dag naar school, onwennig eerst, na de vele zomerse weken, maar al gauw weer gewend aan de ge-regelde gang van de uren.

's Avonds zat Let weer op de zolder met Harm, die harder dan ooit aan 't werk was. Harm, vóór de vakantie overgegaan naar de zesde, had nog één jaar voor de boeg en besteedde zijn uren zo goed hij kon.

„Heb jij nooit es het land aan dat geblok?” informeerde Let op een avond.

't Was achter in september, maar nog warm buiten en op de zolder, onder het lage, schuine dak, benauwend heet.

Over zijn boeken heen, keek Harm naar Let: „Als het zo heet is als nu, ja, dan wel, maar je begrijpt toch, dat ik zo gauw mogelijk klaar wil zijn.”

„Over een jaar al naar Amsterdam, zeg! Wat gaat dat hard! Als jij later in een pastorie zit, reken dan, dat ik je op kom zoeken.”

„Niet te dikwijls, Herrie-Let.”

Let keek neer op haar boeken. Ze zaten stil, ieder met hun eigen gedachten.

Harm schoof zijn stoel naar achteren: „Je hebt me er uit gewurmd, Let, ga je mee een eind om?”

Let stond al: „Ja, fijn, zeg! Kom je dan klaar?”

„Wel ja.”

Beneden stak Harm zijn hoofd om het hoekje: „We gaan een eindje om!”

Buiten liepen ze naast elkaar, héél ver in de warme avond. Langs de grachten gingen ze, de Sluis voorbij. In de verte kwam een kleine zeilboot aan.

Let stond stil: „Dat kon Koos van Kampen wel eens zijn, die zit met dit prachtige weer elke dag op het water.”

Het bootje kwam dichterbij, een arm zwaaide achter het blanke zeil vandaan.

„Ja, zie je well” lachte Let.

„Gaan jullie mee een eind?” riep een vrolijke stem over het water.

Lets ogen schitterden: „Zou dat even fijn zijn?”

Harm zette zijn handen tot een koker voor zijn mond: „Jááá!!!”

Koos manoeuvreerde handig naar de kant en hielp hen instappen; toen zeilden ze weg. Let voelde zich een prinses; ze liet de jongens bij het zeil en zat voorin op het plechtje. O, heerlijk was het hier, zo warm en stil. . . .

Koos van Kampen keek naar haar: „Ben jij al klaar voor morgen?”

„Bijna. Jij?”

„Nog geen klap gedaan; morgenochtend maar.”

Let lachte voor zich heen: Daar kwam natuurlijk niks van.

Meer dan een uur zeilden ze met hem mee, stapten dan weer aan de kant en wuifden hem na, tot hij in de verte verdwenen was. Samen gingen ze de weg naar huis terug.

„Hij doet haast nooit wat,” vertelde Let, „en hij krijgt op school ieder ogenblik van de dirk. Dat wordt ook vast geen studiekop.”

„Zèg?” vroeg Harm.

„Ja?”

„Is 't jòu werkelijk ernst met de studie, later ook, bedoel ik.”

„Ja, dat weet je toch wel....”

„Ja, ja, maar ik bedoel, doe je 't om de studie, of om wat je worden wilt?”

„Om wat ik worden wil,” zei Let rad, „in de eerste plaats tenminste. Jij niet?”

„Ja, ik ook.”

Zwijgend liepen ze tot huis.

Waarom vertrouwde je op sommige mensen? dacht Let. Op tante Lize vertrouwde je, op Harm vertrouwde je óók. En op Door....

Thuis vonden ze de anderen aan het thee drinken. Ze pakten allebei een stoel en schoven er even gezellig bij.

Dan wipte Let, achter Harm aan, als een haas naar boven.

De volgende morgen verzon Van Helden, de Geschiedenisles schriftelijk te overhoren.

Hij stuurde Let naar een andere bank, om Roelie beter te kunnen polsen.

Roelie kleurde even. Van Helden vergat maar nooit het her, dat ze voor zijn vak gekregen had. Maar ze troostte zich gauw; ze kende het nú immers best!

Let, vreemd achteraan, was vóór Koos van Kampen terechtgekomen.

„Nog afgekregen?” informeerde ze.

„Op geen stukken na.”

Van Helden gaf de vragen op.

Let ging al aan 't werk, schreef veel achtereen, tot een onderdrukt noemen van haar naam haar aandacht trok.

Het was Koos van Kampen. Voorovergebogen, schoof hij voorzichtig een briefje naar Let toe: „Vier en vijf?”

Let tuurde naar de vierde vraag, schreef wat op het briefje, dan van de vijfde. Voorzichtig spiedde ze achterom, of Van Helden het niet zag. Nee, alles veilig. Langzaam schoof haar hand, onder haar arm door, naar de bank er achter. Op hetzelfde moment stond Van Helden recht naast zijn tafeltje. Twee, drie stappen. Te laat; zijn hand greep Lets blaadje, scheurde dat driftig in twee stukken.

„Wat drommel, nu zet ik Roelie alleen, moet jij nu beginnen? Ga de gang op.”

Eén ogenblik aarzelde Let, dan stond ze op, ging zonder om te zien de deur uit, de gang in.

Naar de dirk gaan? Nee, onzin, ze kon Koos niet verraden. Ze liep naar het gangraam. Als hij langs kwam, zou ze 't wel zeggen; als hij niet kwam, hield ze de onvoldoende, wat scheelde 't haar? Ze had toch rissen goeie cijfers voor dit vak en die lollige Koos had een massa slechte voor Geschiedenis. En zo fijn als

hij hen gisteren meegenomen had. Gekke vent, om niks uit te voeren.

Ze zou wel moeten blijven straks, het was het laatste uur.

Kort daarop trilde het belletje.

Vijf minuten later kwam de vierde naar buiten.

„Binnenkomen,” waarschuwde Door, „Koos heeft gezegd, dat het zijn schuld was.”

„Hè, sufferd,” zei Let en ging het lokaal in.

„Ga zitten,” wees Van Helden kort.

Zelf zat hij achter het tafeltje: „Van Kampen, kom hier.”

Koos van Kampen liep naar het podium. Let keek een andere kant op, om niet te lachen. Hij stond daar zo gek, zo lang en zo kinderachtig, vlak voor Van Helden.

„Waarom kende jij je les niet?”

„k Ben wezen zeilen, mijnheer.”

Let trok haar wangen in, omdat het zo degelijk en berouwvol klonk.

Van Helden keek haar kant uit: „Maak je werk over, jij.”

Ze pakte het blaadje aan en ging aan de gang, blij met de afleiding.

Van Helden dacht even na: Zéilen! . . . Hij keek naar de jongen voor hem. Potige vent, die Van Kampen. Een éérlijke vent ook wel.

„Morgen kun je 't overmaken voor deze keer, maar geen fratsen in 't vervolg, begrepen? En schrijf deze bladzij's voor me uit vanavond; verdwijn nu maar.”

Langs Lets bank stapte Koos het lokaal uit, trok nog een dwaas gezicht tegen haar, zodat ze zich met moeite goed hield. In het nu stille lokaal schreef Let haastig verder, was in een groot kwartier met al haar vragen klaar.

„Breng het even hier!”

Van Helden las het door, knikte goedkeurend: „Laat het voortaan uit je hoofd, op die manier te helpen, begrepen? De heler is niet beter dan de steler. Verdwijn.”

Toen Let de voordeur opendeed, stond Koos op de stoep.

„Bèn je d'r nog? Is Roelie al weg?”

„Die heb ik naar huis gestuurd. Ik wou jou even zeggen, dat ik 't een fidele zet vond van je, Let! Dat je niks zéil!”

„Och, jô.”

Ze liepen naast elkaar. Hij pakte haar tas: „Geef op, die kan ik voor je dragen.”

„Keizerlijk,” lachte ze.

„Je bent er toch één, Herrie-Let, je had gewoon een onvoldoende kunnen krijgen!”

„Och, wat gaf één onvoldoende. Je had je mond moeten houden, domoor.”

„Nou zeg, waar zie je me voor aan?”

Hij lachte: „Eén ding is in elk geval jammer: vanavond kom ik niet in mijn boot. Of zou ik het morgenochtend klaar kunnen spelen?”

„Doe nou zo stom niet,” zei Let, „Van Helden is dierbaar goed geweest op je, zeg zelf; léér nou maar vanavond en ga morgen varen. En zeg, ik ben er hier zowat, de groeten aan je Geschiedenisboek.”

Hij bleef haar even na staan kijken.

Aardig meisje, die Let, helemaal niet flauw of gichelachtig. Wie zou het in zijn kop halen, de gang op te gaan, als je niks gedaan had? Hij ging de andere kant. Verdraaid, vanavond de hele tijd in huis zitten; nou alla, beter dan al weer een één, die had hij er de laatste dagen al genoeg gekregen.

Let was doorgelopen tot haar huis en kwam opgewekt de gang in. Maar al dadelijk merkte ze, dat de stemming gedrukt was. In de kamer zat Jannie verveeld bij de tafel, het hoofd koppig in de handen. Vader, streng, keek naar haar en moeder groette kort en afwezig.

„Wat is er?” informeerde Let.

Moeder kwam aan tafel zitten; uit het keukentje stapte Harm de kamer binnen en greep een stoel.

„Och,” deed hij luchtig, „Jannie moet die lange, ijzeren staaf wegbrengen, maar ze wil niet.”

„Hè, tóe, Jannie, wat geeft dat nou,” pleitte Let. Vervelend, als er herrie kwam, 't was juist zo'n fijne dag geweest.

„Hou jij je mond er buiten,” snibde Jannie.

Let keek naar haar. Als Jannie zo kattig deed, leek ze op Henriët.
„Zwijgen,” gebood vader, „we zullen beginnen.”

Na het bidden van vader bleef de stemming gedrukt.

„Kan Harm het niet even doen?” probeerde Let weer.

Harm, liever bezig met zijn boeken, gaf geen antwoord, at
zwijgend door.

„Of wil ik. . . .”

„Nee, Jannie gaat; die verwaande kuren heeft ze af te leren.”

Het was moeder, die het zei, streng en vastbesloten, zoals moeder soms de dingen zeggen kon. Je wist dan heel zeker, dat er niets meer aan te doen zou zijn.

Let keek naar vaders gezicht. Stond dat zo donker om Jannie alleen? Dat kòn toch niet? Heel even gingen haar gedachten terug: Koos van Kampen, die praatte over zijn boot. Lang leek dat opeens geleden.

Ze waren gauwer van tafel dan andere avonden. Let ruimde de borden weg.

„En nu ga je allereerst dat ding wegbrengen,” gebood vader. Langzaam kwam Jannie overeind, ging de deur uit.

Let, in de keuken, waste af. Gezanik eigenlijk, om niks. Jannie was wel meer zo lastig de laatste tijd.

In een half uur was ze klaar, ze treuzelde nog even in de kamer, ging dan naar boven.

Hè, ongezellig, vanavond alleen. Harm was samenwerken met een vriend.

Beneden hoorde ze af en toe het dof gebrom van stemmen. Was er wat? zocht ze weer; het kon toch niet om Jannie alleen zijn, dat 't zo stil en saai geweest was aan tafel?

Ze kwam overeind, liep tot de trap en luisterde. Eigenlijk niet goed, . . . nou ja, het was geen nieuwsgierigheid. . . .

Dan onderscheidde ze moeders stem: „Je moet om jezelf denken, je weet wat die dokter gezegd heeft.”

Let zakte neer op de bovenste traptree. Was het verkeerd, te luisteren? Moest ze niet weten, wat er gebeurde? Hoorde ze er ook niet bij? En zie je wel, dat het niet alleen om Jannie ging? Het bleef een tijdlang stil. Dan hoorde ze moeder weer: „Al

dat geleer kost ook massa's geld. Harm kon al verdienen en Let eigenlijk ook.

„Dat hebben we toch zelf gewild?”

„Dat hebben we; maar als het niet meer kan om jou. . . .”

Nog lang zat Let te luisteren, maar ze verstond hierna niets meer dan wat onbeduidende zinnen.

Na een tijd stond ze op en ging naar het tafeltje. Haar werk voor morgen nog. . . .

Maar starend zagen haar ogen over de boeken heen. En langzaam, maar zeker, groeide het verzet in haar. Verzet, dat 't bij hen zoveel moeilijker ging dan bij de anderen. Verzet, omdat Door en Jo en Roelie van geen moeilijkheden wisten en maar verder leefden. Ze leerde toch hard, ze deed toch haar best, verdraaid nog toe. En ieder ogenblik zat je in angst, dat het niet goed zou gaan. Waarom precies hier, waarom juist bij hen?

Om halftien, toen Harm naar boven kwam, had Let nog niets gedaan.

„Hoe is 't beneden?” vroeg ze dadelijk, „is er iets met vader?”

Ja, hij is naar de dokter geweest, het hart is niet goed. Hij moet zo weinig mogelijk werken. Ellendig voor vader, dat 't zo gaat.”

„Voor ons zeker niet?”

„Ja, voor ons ook, natuurlijk. Kijk zo lelijk niet, wie kan er wat aan doen?”

„Och, een ander heeft het altijd makkelijk.”

„Een ander?”

„Nou ja, Door toch en Jo en Roelie. . . .”

Harm gooide zijn boeken op het tafeltje: „Zeg, Let, je bent toch geen elf of twaalf meer? Reken jij met je vriendinnen alleen? Als ik nu maar eenmaal klaar ben op 't gym, dan kan ik misschien jongens bijwerken 's avonds. 't Wordt wel een drukke boel, maar wat hindert dat ten slotte. 'k Zou liever op een kamer gaan daarginds, dan praat je tenminste nog es met anderen, maar ja, als het niet kan. . . .”

Let zat maar stil achter haar boeken. Zoals Harm, kwam je verder; die verzong er wat op. Maar met een nijdig gezicht kwam je er niet. . . .

De dagen, die volgden, zag Let de school, de lessen en haar vriendinnen anders. In één ding voelde ze zich ouder worden, ouder en anders, anders dan Roelie en Jo, maar dan Dóór toch ook.

Er was iets, dat de anderen niet kenden: geldzorg. De ongewisheid van hun schoolleven, dat van Harm en haar.

Er was iets, dat je alleen zèlf maar wist, waar je met niemand over praten kon: Het wachten, op wat vader zeggen zou.

Na een paar weken zakte die ongerustheid weer wat weg. Er werd weinig over gesproken thuis. Op school liep het weer naar het eerste rapport. De avonden waren druk en bezet. Roelie werkte vol ijver aan haar Geschiedenis en Door borg haar viool zo ver mogelijk weg. Het gebeurde nog wel, dat ze gevierden een lange wandeling maakten, maar meestal stelden ze 't uit tot de kerstvacantie.

Diep winter was het nu, koud en guur.

Nog enkele dagen. Je kon ze gaan tellen. En op een middag, toen de sneeuw in grote, volle vlokken naar beneden viel, deelde mijnheer Van Bodegraven de rapporten rond met een tevreden blik naar Roelie, om haar zeven voor Geschiedenis. Buiten stoeiden ze lachend rond in de sneeuw, gooiden elkaar de losse ballen om de oren, zwaaiden elkander een „tot ziens” toe en gingen twee aan twee een kant.

Het werd een heerlijk kerstfeest! 's Morgens gingen ze allemaal naar de kerk.

Met z'n vijven op een rij zaten ze.

En ze zongen! Zoals ze zongen met hun vijven: „Lof zij de God van Israël”.

Let keek opzij naar hun gezichten. Naar Jannie, die aan 't eind van dit schooljaar thuis zou komen. Naar Harm, met z'n vele plannen, met z'n moed om aan te pakken, zo gauw de jaren op het gym achter de rug zouden zijn.

Naar vader en moeder. Blij en tevreden waren hun gezichten.

Let zag haar moeders handen samengevouwen op haar schoot. Vader, die recht zat en stil, een beetje moe, maar dankbaar.

Hoe hoorden ze bij elkaar, vandaag voorall

„En toen kwam Jezus uit de Hemel, om voor eeuwig gelukkig te maken, wie in Hem gelooft.”

Let luisterde weer. Hoe kon het toch, dat je zó vaak ontevreden was. Er daalde een diepe stilte in Lets hart. . . . Met elkaar liepen ze terug naar huis.

En Let had het gevoel of dit blije, gelukkige nu wel nooit meer uit haar leven weg zou kunnen gaan.

Ze stak haar arm door die van haar moeder: „Nu een gezellige dag, hè Moeder?”

„En of, kom maar gauw, ik heb nog wat heerlijks in de kast bij de koffie.”

Thuis ging bedrijvige Let al gauw aan de gang, maalde de koffie, waste dan de kopjes af. Hu, 't was koud in de keuken. Ze kwam de kamer weer in.

„Hè, bah,” viel ze uit tegen Jannie, die lui was blijven zitten, „doe es wat.”

„Kind, commandeer niet zo.”

„Laat jij liever een ander niet alles alleen doen.”

„Lèt,” zei moeder.

Let ging de keuken alweer in; ze stond er een ogenblik met de schoongewassen kopjes in de handen.

„En toen kwam Jezus uit de Hemel. . . .”

De kerk, het licht, het orgel, zij vijven, hoe ze gezongen hadden. En nu opeens weer geherrie. Het was er zó maar, onverwacht, je had er geen erg in, en je begon alweer. En juist nu, nu ze gedacht had, dat het blije, gelukkige gevoel haast niet verdwijnen kòn.

Haar handen vol, kwam Let de kamer in. Ze zette de kopjes neer.

„Komen jullie zitten?”

Er was iets zachts in haar stem.

Moeder hoorde het. Ze kwam naast Let: „Dat heb jij handig gedaan, meisje. . . .”

En Let wist niet, waarom haar ogen toen opeens vol tranen sprongen. . . .

De kerstdagen leken in een ogenblik voorbijgegaan. Nog enkele dagen, nog één dag.

Oudejaar.

Het vroom, dat het kraakte, en 's avonds was er niemand meer te zien, die 't waagde, zijn hoofd om het hoekje van de deur te steken.

Oude jaar, tien uur, elf uur, halftwaalf.

Kwart voor twaalf.

Vader stond op: „We zullen lezen, kinderen, en danken....

En dan wachten op 't slaan van de klok.”

Ze zaten in een kleine kring rond de kachel en luisterden naar vaders altijd wat donkere stem: „Ik zal Psalm 90 lezen: Een gebed van Mozes, de man Gods....”

Na het lezen dankte vader....

Vijf voor twaalf, twaalf uur. Met een lach wensten ze elkander veel geluk voor het nieuwe jaar.

„Het is van 't jaar tòch goed geweest,” zei vader dankbaar, „ik hoop, dat we 't wéér zo mogen hebben, kinderen. Jouw eind-examen, jongen! Geef ons een glas wijn, Moeder, voor déze keer. We zullen er op drinken!”

Lachend klonken ze met elkaar en trokken dan naar boven, naar bed.

Diep weggedoken onder de dekens lag Let nog na te denken. Een nieuw jaar, een nieuw begin. Harm, die klaar hoopte te komen, zichzelf naar de laatste klas. Jannie, die thuiskwam. Wat een veranderingen!

Een nieuw jaar. Of het beter zijn zou? Het kon haast niet. Je was wel eens ondankbaar, maar je wist toch óók wel, hoeveel goeds je had gekregen.

Een paar dagen later trok Let de deur achter zich dicht en stapte vlug de straat uit. Vroeg nog, ze kon best Roelie oppikken. Ze tuurde naar de torenklok; half pas. Hier was de hoek; ja, hoor, daar had je d'r.

„Hallo,” zwaaide Let, „ook zo weinig zin?”

„Nou zeg, wat ben jij vroeg!”

„Ook alleen maar de eerste dag, morgen hoef je 'r niet meer op te rekenen.”

Gearmd gingen ze de bekende weg. Bij de schooldeur vonden ze Jo en Door.

„Nee maar,” lachte Let, „wat kijken jullie sip.”

„Haar schuld,” wees Jo.

Door lachte: „O, jô, 'k heb zo 't land om te beginnen, ik heb nog nooit zo'n fijne vakantie gehad als deze.”

„Behalve van de zomer dan toch zeker?”

„Ja, vanzelf, maar voor een wintervacantie bedoel ik.”

Let stak haar arm door die van Door Hoogeraad: „Vertel es op, child, je brandt toch van verlangen, dat hebben we al gezien!”

Ze liepen heen en weer voor de school.

„Er is een nichtje bij ons wezen logeren. . . . ze is een jaar ouder dan ik en ze speelt zo fijn, niet te geloven, zeg. Elke middag hebben we gestudeerd samen. Gisteren is ze weer teruggegaan. Vervelend, je mist het zo.”

Let keek voor zich uit.

Het stak haar. Door, die zulke vacaties had. Door, verwend, die maar doen kon, wat ze wou.

„We gaan later samen naar 't conservatorium, leuk, hè? Ik heb haar van jullie verteld. Schitterend vond ze 't, dat jij studeren ging, Let. Ze wou je zo graag es zien.”

„Voor een kwartje. Heb ik net nodig ook. De deur is open, opschieten, maagden.”

Het ging alles weer als voor de kerst. Van Helden, Van Dam, Van Zwieten. Fijne uren, saaie uren.

Later, dacht Let, starend naar de Ronde's donkere hoofd, later, dan verdeelde je je uren zelf, honderdmaal heerlijker dan zo. Een rimpel trok tussen haar ogen. Vader? Vader, die steeds minder doen kon, moeder, die zorgelijker en stiller werd. Nee, niet aan denken.

De eerste dag was zo voorbij. Ook Door raakte weer gauw gewend, snoepte 's avonds wel eens een uur er af, wat ze met verschillende angstmomenten moest bekopen.

De januarimaand ging zonder iets bijzonders voorbij.

Op een middag in 't begin van februari liepen Roelie en Let als gewoonlijk samen naar huis.

„Wat hebben we weinig clubavonden tegenwoordig,” vond Roelie, „het is toch altijd zo gezellig.”

„We krijgen het zo druk nu,” lachte Let, „maar 't moet toch weer es zijn. We konden ook wel eens een lange wandeltocht gaan maken op een vrije middag. Het is zo zacht vandaag, alsof het vóórjaar is.”

Bij de hoek verdween Roelie en ging Let alleen de andere kant. Maar ze had nog geen tien meter gelopen, toen ze haar naam hoorde noemen. Verbaasd bleef ze staan. Achter haar kwam Daaf Steffer aan.

„Wat kom jij doen?” informeerde ze verwonderd.

Ze stond stil op het trottoir en keek naar de jongen, die een hoofd boven haar uitstak en een beetje braniechtig probeerde te doen.

„Ik mag toch wel een eindje met je meelopen?”

„Waarom?” kwam Let weer even nuchter.

„Zeg, Let, doe niet naïef, je hebt toch wel gemerkt. . . . , ik wou. . . . , zeg.”

Hij raakte in de war door Lets grote, spottende ogen recht in de zijne.

„Als je wat zeggen wou, joggie, dóe het dan en stotter niet zo.” Even trok een nijdige trek langs Daaf Steffers gezicht, dan kwam hij vlak naast Let: „Tóe nou, zeg, je begrijpt het toch wel. Kom je. . . . Kun je vanavond niet op de Singel komen? Toe, doe nou maar zo heilig niet, ik heb je zelf wel eens met Koos van Kampen zien lopen. En je hebt wel in zijn boot gezeten ook.”

„Hoe weet jij dat allemaal?” kwam Let stom-verbaasd. „Trouwens, wat heb jij daar eigenlijk mee te maken? Het is toch zeker heel wat anders, of ik met Koos naar huis loop, of vanavond naar jou.”

„Zo, en waarom dan?”

Lets ogen schoten vonken. Vlak vóór hem stond ze nu: „Omdat ik zoiets niet doe, ik zou, ik zou je niet eens vertrouwen ook, nou weet je 't.”

„Niet vertrouwen, niet vertrouwen? Zeg dat nòg eens, als je durft.”

„Stel je niet aan; wou je soms vechten met me?”

Ze lachte minachtend, maar haar stem trilde van woede om die jongen, die dít had durven verwachten.

„En waarom niet vertrouwen?” herhaalde hij nog eens, in zijn ijdelheid gekrenkt. „Dat laat ik me zó maar niet zeggen.”

„Kom dan niet naar me toe, lummel, die je bent. Denk je soms, dat ik niet weet, hoe jullie 's avonds langs de Singel en door het plantsoentje lopen? Jij en nog een heleboel anderen? Waar zie je me eigenlijk voor aan, hè? Dan moet je bij een ander wezen, begrijp je dat?”

Tranen van woede sprongen haar naar de ogen, om deze jongen, die haar op één lijn durfde stellen met die anderen, die je minachtte, om het geloop met jongens langs de straat.

Daaf Steffer had onthutst geluisterd naar Lets woedende, trillende stem.

„En Koos van Kampen dan?”

Wéér stond Let vlàk voor hem: „Zal je nou je mond eens houden over Van Kampen? Denk je, dat ik niet naast een jongen naar huis kan lopen soms, of meevaren in zijn boot? Maar dat van jullie, dat is geméén, dat is afschuwelijk gedoe, voel je dat niet? En als je nòg es 't hart hebt, Van Kampen te noemen, dan haal ik hem erbij, versta je dat?”

„Geméén, geméén?” mokte Daaf, geschrokken om Van Kampen, die hem áánkon, „iedereen doet het toch. . . .”

„Iedereen? Door soms, of. . . .?”

„k Heb Jo van Delden ook wel eens gezien.”

„Nú nooit meer,” kwam Let beslist, „en Door en Roelie helemaal niet.”

„Nou ja, Door, zo'n stijve hark.”

„Hàrk?” stotter-schreeuwde Let. „Wàs je maar zo'n hark; vlieg op, sufferd, die je bent. . . .”

Ze gaf hem een zet met haar tas, holde driftig weg, de straat door, de hoek om. Hijgend kwam ze bij de deur, belde aan. Jannie deed die open.

„Alle mensen, wat zie jij rood, heb je zo gevlogen?”

„Nee, geréjen,” zei Let, níjdig nog, en schoot beduusde Jannie voorbij, de trap op, naar de zolder.

Hijgend stond ze er uit te blazen. Suf, om zo opgewonden thuis te komen. Ja, maar zo'n jòngen ook. Je zou hem trappen, trappen, zou je hem, omdat hij verwachtte, dat je zoiets doen zou. Wat had ze gezegd, wat had ze allemaal gezegd?

Ze leunde tegen het tafeltje. Had ze 't niet beter, anders kunnen doen?

Hark, had die aap gezegd, hark, van Dóór nota bene. Moest je hem zelf zien. Verdraaid nog toe, ze had hem een klap moeten geven.

Jo van Delden, ja. . . . 't was waar, ze hadden het alle drie gehoord, dat Jo wel eens had meegedaan met het flauwe gegichel op de Singel. Of wist je veel, wat ze daar uitvoerden. Nou ja, Jo. . . .

Ze streek de haren uit haar warm gezicht, duwde het zolderaampje open. Gloeiend was ze.

Jo. . . ., ja, maar nu toch niet meer. . . .

Het was gemeen en laag, het was ellendig en lelijk. Ze had 't beter moeten zeggen tegen Daaf. Waarom was ze dadelijk gaan schelden? Als het Door geweest was. Die had het wel anders gedaan.

Ze had moeten zeggen, dat het lelijk en gemeen was, minderwaardig ook. Ja, maar, hóe moest je het zeggen? Je voelde het, je begreep het, je grilde er van. Je draaide je hoofd om, als je ze zeuren zag op de Singel en langs de gracht. Je haalde je schouders er voor op en je wist heel zeker, dat je zo nooit doen wou.

Van Kampen. Alsof het èrg was, met Koos naar huis te lopen en te zeilen in zijn boot.

Weer zag ze Daaf Steffer staan met zijn ogen vlak bij de hare, zijn vleistem: „Toe nou, zeg, je begrijpt het toch wel. . . .”

Begrijpen. . . .

Even kwam er een lach in Lets ogen, nee, beslist, ze begreep het niet, ze zou niet eens weten, wat ze zeggen moest tegen die jongen, ze zou niet kirrend kunnen lachen, zoals die twee uit de hoogste klas soms deden.

En opeens zag ze Roelie voor zich op een avond, dat ze langs de Singel waren gelopen.

„O, bah, Let, zijn daar lui van onze school bij?”

Roelie, die een ontdekking deed!

Als Daaf es naar Roelie was gegaan. Let zàg haar ogen, verwonderd, verbaasd. En Door. . . . Door had hem misschien niet eens antwoord gegeven. Net wat voor Door, om alleen maar te kijken.

„Blijf jij boven?” riep Jannie onder aan de trap.

Alle mensen, ze was nog niet eens binnen geweest. In een ogenblik was Let de trap af.

„Waarom had jij zo hard gevlogen?” vroeg Jannie weer, nieuwsgierig.

„We spelen wel es krijgertje,” spotte Let en trok Jannie aan haar haar. „Kom, jò, ik heb reuze honger.”

Maar die avond vlotte het werk niet. Om kwart over acht stond Let op en verdween, tot grote blijdschap van Harm, van de zolder.

Beneden kwam ze de kamer in: „Mag ik nog een poosje naar Door gaan, Moeder, het is zo lekker buiten?”

„Niet te laat thuis, Let.”

„Nee, Moedertje. Is vader er niet?”

„Naar een klant toe. Kun je in 't voorbijgaan even bij Herders aanlopen en vragen, of vader om negen uur komen kan?”

„Best.”

Let zwaaide naar Jannie, die bij tafel zat te lezen en verdween. Naar Door en dan samen de anderen halen en een reuze eind om, fijn!

Er was vanavond maar weinig werk te doen.

Om halfnegen belde ze aan. Door deed zelf open. „Jij Let?”

Haar stem klonk weinig opgewekt. Let kwam de gang in: „Ja, ik wou een eind om, de anderen ook halen, maar als je geen zin hebt. . . .”

„O ja, hoor, laten we dan meteen maar gaan.”

Door pakte haar mantel van de kapstok. Bevreemd keek Let naar haar. Waarom vroeg Door niet, of ze binnenkwam; ze gingen immers altijd eerst naar binnen bij de Hoogeraads? En

tegelijk, dat Let het dacht, hoorde ze achter de kamerdeur een slag op tafel. Een stem zei: „Ja, maar als het zo doorgaat, dan vertik ik het.”

Een vreemde stem. Let schrok er van. Het was Doors vader níet.

Een stoel werd achteruit geschoven: „Goed, jij schijnt met geen omstandigheden te rekenen. Als je maar snapt, dat ik jou. . . .” Nu was het Doors vader toch.

„Kom nou, Let.”

Door deed de deur open en trok Let aan haar arm.

De deur sloeg achter hen dicht. Let was te verbaasd en geschrokken, om zo gauw woorden te vinden. Het was zo ongevoel en onverwacht, bij de Hoogeraads, waar alles vanzelf scheen te gaan, die boze, opgewonden stemmen te horen. Was er iets gebeurd? Ze wist, dat Doors vader een grote graanhandel had, ze wist, dat de hele stad hem kende. Je zag nooit wat anders, dan dat Door kreeg, wat ze maar begeerde. Wat was dit? Door stak haar arm door die van Let: „Dat je nú juist kwam. Nou ja, vergeet het maar. Er is wel es meer geherrie, hoor.”

Let wist niet, wat ze zeggen moest en keek recht voor zich uit. „Soms ben ik zo bang, dat het allemaal akelig wordt. Moeder wil er mij niets over zeggen, maar ik merk het tòch wel. Ik lag al op bed, maar ik hoorde het tòch. Ze dachten, dat ik sliep. En vader kan met die compagnon niet opschieten. Die was er nu, zie je.”

Was het Door, die dat allemaal zei? Door, die nooit wat uit zichzelf vertelde?

Was, was. . . . er bij Door net zo goed dat moeilijke als bij hen?

„Ik dacht, dat bij jullie alles vanzelf ging.”

„Och, dat lijkt maar zo. Moeder denkt ook, dat ik dat geloof, maar ik heb toch mijn verstand, ik merk het wel, ik hoor soms wat. Het is zo naar. Vader is al oud ook.”

Ze wisten zelf niet, hoe ver en waarheen ze allemaal gelopen hadden, maar er sloeg opeens een torenklok tien zware slagen door de stille lucht.

„O, Let,” schrok Door, „halftien en ik heb niet eens gezegd,

dat ik wegging. Ik vlieg de brug over. Tot morgen, hè, en je houdt je mond dicht tegen de anderen.”

„Natuurlijk,” knikte Let.

Even keek ze Door na, die de brug overholde, niet eenmaal omkeek en al gauw verdwenen was.

Door toch ook, bij Door ging 't ook niet zo gemakkelijk. Altijd dacht je, dat het daar vanzelf wel ging en nu opeens. . . .

Ja maar, waarom dacht je ook, dat het bij een ander beter ging. . . .

Een auto toeterde vervaarlijk. Let schoot nog net op tijd naar het trottoir, ging dan vlugger doorlopen. Láát was het al.

Kwart voor tien kwam ze thuis, zat nog even in de kamer en ging dan naar boven.

Sliep Jannie al? Prachtig, dan kon ze nog minstens een half uur op de zolder zitten.

Het schrift.

Waar was het oude, blauwe schrift gebleven?

Ze vond het tussen een hoop leerboeken. Ze zag zo gauw niet anders dan het stompje potlood van Harm. Even zat ze voor zich uit te kijken.

Ze waren helemaal vergeten, Jo en Roelie te gaan halen. En, ja. . . ., ze had ook over Daaf nog willen praten met Door, daar was niets van gekomen.

Ze begon te schrijven, zonder eenmaal op te zien.

Ze zag Door voor zich, haar lange, strakke gezicht, de spitse kin. . . . Ze zag haar gaan langs de gracht, haar hoofd hoog, haar rug zo recht. . . .

Ze schreef maar door, de éne bladzijde na de andere, tot ze opschrok van de trapdeur, die werd opengedaan. In een oogwenk was het schrift tussen de boeken in haar tas verdwenen.

Harm kwam de trap op: „Ben jij nog op?”

„Nee, dàcht je dat? Wel te rusten, opa!”

„Herrie-Let.”

Hij gaf haar een zet, dat ze het kamertje invloog.

In een paar minuten had Let zich uitgetkleed. Haar kleren slordig over een stoel, een sok er onder, op de grond. In het donker lag ze voor zich uit te kijken.

Wat een vreemde dag was dit geweest. Daaf Steffer...., ze rilde even, kroop dieper weg onder de dekens....

Door...., ja.... Door, waar het toch óók moeilijk ging, al was het anders dan bij hen.

Gek, dat zei je nooit tegen elkaar, dat deed je niet, je kòn het niet ook.

Haar hand voelde even in de tas, onder het bed, naar het schrift. Ja, het schrift.... Ze moest toch eens.... Eens moest je toch durven....

De eerste keer, dat tante Lize kwam, zou ze het meegeven en vragen, of die het lezen wou. Was het niet gek? Nee, wel nee toch....

Wat zou ze geven? Het schrift.... èn die andere verhaaltjes, dat éne vooral. Dat éne van die vrouw, die na twee jaren haar man verloor. Ja, dat wel vast. Ze zóu het geven, de eerste keer, dat tante Lize kwam....

TANTE LIZE

Het was op een avond in maart. Ze zaten boven rustig te werken, toen er gebeld werd. Geen van tweeën letten ze er op, tot Let beneden Jannies blijde stem hoorde:

„Hè, fijn, tante Lies!”

Met een schok schoot ze recht. „Tante Lies,” zei ze.

„Hè?” kwam Harm.... „tante Lies? Nou, wat zou dat? Nee, wat, waarom heb jij opeens zo'n kleur?”

„Jô, je hebt zelf een kleur, zanik niet.”

Let boog alweer voorover, maar ze zag geen woord meer van het boek, dat voor haar lag.

Tante Lize. Zou ze nu....?

O, ze dũrfde niet. Och, flauw eigenlijk. Straks, als ze wegging? Ze bracht tante Lize wel meer een eind, dat zou niets vreemd lijken. En als ze buiten nõg niet durfde, hield ze 't immers in haar zak. Nee, dat was nou kinderachtig, ze móest 't nu toch doen.

Ze kon niet meer werken, las zin na zin, telkens opnieuw be-

ginnend. Naar beneden durfde ze óók niet. Als ze zagen, dat er iets was. O, wat een onzin, er wàs immers niets. Ze zou het alvast bij elkaar pakken; als tante Lize dan wegging. . . .

Ze haalde het schrift uit het slaapkamertje, legde de losse papieren met de verhaaltjes er in. Ziezo, dat was klaar. Voorzichtig schoof ze het onder haar boek. Zag Harm het niet? Nee, die was te veel met zijn boeken bezig.

Wat bleef tante lang, veel langer dan anders, of leek dat maar zo? Nee, ze deed het toch maar niet ook.

En toen ging beneden de deur open. „Ja, ja, natuurlijk,” hoorde ze tante Lize zeggen, „ik kom nog wel eens gauw terug, maar toch niet voor over twee weken. Dat kan niet, hè?”

Let stond opeens bij de zoldertrap: „Mag ik tante Lize een eindje wegbrengen, Moeder?”

„Hè ja,” hoorde ze Jannie, „ik ook?”

O, heden, schrok Let.

Jannie ging wel meer mee, en 't was gezellig, samen terug te gaan, maar nu niet, nu móest het niet.

„Nee, kind,” hoorde ze moeder, „je bent zo verkouden als ik weet niet wat, we stoppen jou gauw onder de wol.”

Let herademde. Ze kwam de trap af, en trok beneden haar mantel aan. In haar blouse zat het pakje papier, het voelde zo vreemd, zo raar. Dan ging ze achter tante Lize het huis uit.

Die trok gezellig Lets arm door de hare: „Fijn gewerkt, meiske? Ja, knikte Let. Ze hoorde eigenlijk niet goed, wat tante Lize vroeg. Kinderachtig, dat haar hart nu zo bonsde, dat ze dit nu nog niet eens goed durfde.

Ze hoestte even.

„Fijn weer, hè Let en gezellig, dat je me een eindje wegbrengt, het is vast wel een half uur lopen.”

„Nou!”

Zou ze het nu zeggen? Ja, maar hoe moest je beginnen?

Nog een minuut of tien en dan zouden ze bij de straat zijn, waar Let gewend was terug te gaan.

„Tànte?”

Ze kreeg er een kleur van. Gelukkig, dat het zo donker was in de straat.

„Ja, Let?”

„Ik. . . , luister u es, kijk. . . .” Ze haalde het pakje te voorschijn, stopte het tante Lize in haar handen: „Het zijn verhaaltjes, tante, zou u ze niet eens willen lezen, ik weet niet, of. . . . , ik dacht. . . . , u vindt het toch niet gek. . . . ?”

Let, bedrijvige Let, was op dit moment al haar beslistheid ver-

loren; als een verlegen schoolkind liep ze naast tante Lize.

„Maar Let, jį, wie had dat gedacht! Natuurlijk wil ik het lezen. Gráág, hoor. Meisje nou toch, Herrie-Let. . . .”

Ze stonden bij het kruispunt. Een auto zoefde langs. Twee fietsters belden overdreven hard.

Heel even legde tante Lize haar hand op Lets schouder: „Weet je wat, Let, volgende Vrijdag heb ik een vrije avond, kom dan naar me toe, dan praten we er eens over, is dat goed? Zeg maar aan moeder, dat ik je uitgenodigd heb.”

Let knikte: „O, graag, tante.”

„Dan stap ik hier maar op de tram, ik ben toch wel een beetje moe, om het laatste eind ook nog te lopen. Zo, kijk, daar komt hij aan. Tot vrijdag dan, hè? Afgesproken?”

Let knikte van ja, zwaaide tot de tram uit het gezicht verdwenen was en ging dan alleen terug.

Hè, fijn, nu had ze het gezegd, nu was het gebeurd, nu was er niets meer aan te doen. Wat had ze het warm gekregen. Ze vouwde haar handen samen op de rug.

O, stel je voor, dat...., dat je later nog eens iets heel moois ging schrijven. Nee, niet aan denken.... Als Harm het wist, zou hij vragen: „Heb je hoogmoedswaanzin, Let?”

Nou ja, niemand wist het immers, je dacht er zelf alleen maar aan, heel stilletjes en je zei het nooit, tegen Dóór niet eens.

Al denkend en plannen makend, stapte Let door het donker van de avond naar huis. Maar eenmaal in de kleine achterkamer, viel ze midden in de nuchtere werkelijkheid, want moeder zette een grote bak met aardappelen neer op de tafel: „Je kan nog net even helpen, Let.”

En Let, anders wel eens kribbig om het schillen, waar ze 't land aan had, pakte deze keer blijmoedig het mes en trok aan 't werk. Even later kwam Harm naar beneden en pakte ook een mes. „De schillende familie,” lachte Let en mikte een lange schil naar Harm zijn hoofd. „Dóminé.”

Hij kwam haar na, maar vader, die de krant opvouwde, kalmeerde hen.

Je moest es weten, jullie moesten het allemaal eens weten, wat ik aan tante Lies gegeven heb, dacht Let door alles heen. Wat zouden ze lachen, Harm in ieder geval zou lachen, maar hij wist het lekker niet.

Zonder enige reden stak ze haar tong tegen hem uit: „Långe!” Ze schaterde van plezier.

„Let, wat mankeer je weer vandaag?” vroeg moeder.

„Niets, mijn Moedertje, ik hou zo dolveel van „ons Harm”.”

„We krijgen wind,” voorspelde die, „let es op mijn woorden.”

„Dat zullen we,” knikte Let. „Mag ik nu naar boven, Moeder?”

„Gauw maar. Ben je bang, dat de appels ook nog komen?”

Let streek met een lange haal over Harms hoofd: „Wèl te rusten allemaal!”

In de week, die daarop volgde, leek de stemming in het Verhage-gezin weer gedrukt te worden. Harm werd er stil van en tuurde soms minuten lang voor zich uit. Maar Let merkte er weinig of niets van deze keer, zozeer waren haar gedachten gespitst op de komende vrijdag.

Ze had er niemand iets van gezegd en het leek zo allerheerlijkst, zo heel bijzonder om naar tante Lize's kamer te gaan en te horen wat die zeggen zou.

Nog drie dagen.

De maaltijden verliepen stiller dan gewoonlijk. Vader was urenlang thuis en zat zwijgend bij de tafel. Moeder had haar zorgengezicht en was korter dan anders. Soms merkte Let het wel en keek bezorgd naar Harm, vergat het dan weer, bij het denken aan vrijdagavond.

Nog twee dagen, nog één dag.

Vrijdagmorgen en eindelijk vrijdagavond!

Het stòrmde.

Let trok de oude loden jas hoog in haar hals, drukte de muts diep over haar oren, wanneer de regen naar beneden kletste. Haar handen ver in de zakken, stapte ze de donkere straten door.

Ze had een vreemd en wonderlijk gevoel, zó, of er nu iets héél bijzonders ging gebeuren. Dat gèng er niet, natuurlijk niet, maar deze avond op zichzelf was toch al heerlijk en bijzonder! Hoe zou het zijn?

Ze was nog maar éénmaal op tante Lize's kamer geweest, maar na die keer had tante alweer een andere, omdat ze hoofdverpleegster was geworden.

Hè, wat woei het fijn; jammer om een muts op je hoofd te hebben! Vooruit, daar ging hij!

Ze stopte hem in haar mantelzak, stapte verder, haar hoofd hoog, de wind om haar oren. Een éind was het, maar het lopen er heen was ook al heerlijk, vooral nú, nu het drukke gedeelte achter haar lag, en de stillere wijk begon.

Daarginds was het al. Even stond Let stil. Was het toch niet raar, daar zo maar aan te bellen en naar tante Lize te vragen?

Gróót was het huis, met ontelbaar veel verlichte ramen.

Kom, ze was toch geen klein kind.

Maar langzamer toch ging Let het laatste eind, stapte aarzelend het hek door en stond op het hoge, blauwe bordes. Een ogenblik leunde ze tegen de deurpost en keek de tuin in.

Tóe dan!

Haar vinger drukte op het schelletje; het trilde vreemd hel en scherp in de gang er achter.

Wat dúúrde dat!

Toen werd de deur opengedaan door een groot meisje met een wit schort voor.

„Kan ik zuster Verhage spreken?”

„Zuster Verhage? Es even denken. Ja, die is, geloof ik, naar haar kamer gegaan. Een ogenblikje, ik zal even vragen.”

Het meisje slifte weg, onhoorbaar op de zachte rubberzolen. Let keek de grote, helderverlichte gang in. Wonderlijk gevoel kreeg je in zo'n ziekenhuis. En het rook er zo naar lysol. Je moest opeens denken aan mensen, die ziek lagen, aan verdriet, aan pijn. . . .

Daar wàs het meisje alweer.

„Of je maar verder komt. De zuster verwacht je al. Zal ik maar even voorgaan?”

„O, als 't u blijft.”

Achter haar ging Let een trap op, kwam weer op een zelfde brede gang en stond nog even later voor de deur van de kamer.

„Hier is het,” wees het meisje. Ze knikte en ging de trap weer af.

Tegelijk werd de deur al opengedaan en stond tante Lize voor haar: „Zo, ben je veilig boven gekomen? Kom gauw binnen; ik was juist bezig thee te zetten.”

Let lachte, het was opeens niet vreemd meer hier; tante Lize, de enige bekende in dit grote huis!

„Kijk, ga daar gezellig zitten, je hebt natuurlijk het hele eind gelopen. We drinken eerst een kopje thee. Is dat goed?”

„Heerlijk,” vond Let.

Ze schoof gezellig in het kleine fauteuiltje en keek naar tante Lize, die bedrijvig bezig was.

„Gunst,” kwam ze toen weer overeind, „kan ik dat eigenlijk niet doen?”

Maar lachend duwde tante Lize haar op zij: „Nee, ik ben nou es niet jóuw gast, maar jij de mijne; ga zitten, misschien mag jij ’n tweede keer inschenken.”

Let, die het ook wel deftig vond, bediend te worden, zat alweer. Ze keek de kamer rond. Gróót was die en wat een nieuwe dingen waren er weer bij gekomen.

„Uw vorige kamer was toch veel kleiner, tante?”

„Ja, en ook lang zo’n mooi uitzicht niet. Kijk maar es door het raam.”

Let stond er al, ze zag een pleintje met een rij hoge populieren er rond.

„Nou, schitterend, dat moesten we uit ’t zolderraam ook zien!”

„Ja, heerlijk. Zó, ik ben klaar, hoor, even laten trekken maar.”

Let kwam weer zitten.

„En nu eerst je verhaaltjes, Let, want je brandt natuurlijk van verlangen, hè?”

Ik heb alles gelezen. En het was eigenlijk net, zoals ik had gedacht. Er waren wel mooie dingen bij, maar ook heel veel onware. Ik zeg expres onwáre, Let. En dat kàn niet anders, omdat je zo verschrikkelijk jong bent. Nog geen zestien, hè?”

„Over anderhalve maand.”

Zuster Verhage lachte: „Ja, over anderhalve maand. Jij vindt het natuurlijk helemaal niet jong. Dat vond ik ook niet, toen ik zestien was. Maar dat is het toch wel, Let. Laten we nu eens beginnen met dat stukje over Else, die haar man zo vroeg verloor. Dat stukje is onwaar. Je moet het maar niet erg vinden, dat ik het zo ronduit zeg. Vroeger ben ik precies zo geweest als jij. Ik begon ook dingen te schrijven, die ik nog helemaal niet schrijven kòn. Begrijp je een beetje, wat ik bedoel?”

Ik weet haast zeker, dat je dit stukje heel erg mooi gevonden hebt. Je hebt er verschrikkelijk tragisch over geschreven, maar

het verdriet van die vrouw heb je niet begrepen, en dat kàn je niet ook.

Zie je, Let, ik weet wel, dat jullie jezelf, met je zestien jaren, al hele mensen voelt. Vooral tegenwoordig voelen jullie je dat. Je leest van alles, je hoort van alles, je ziet van alles, je weet van zoveel dingen, waar wij vroeger niet van hoorden. Eigenlijk voelen jullie je al helemaal volwassen. Maar dat is natuurlijk niet wáár. Er zijn dingen, die jullie nog helemaal niet begrijpen kunnen, waar je nog naar tóe moet groeien. Jij kàn niet weten, wat het is, van iemand te houden, zoals een man gaat houden van een vrouw en omgekeerd en je kàn niet weten, wat het is, die man of vrouw te verliezen. Over zulke grote, moeilijke dingen moet je niet meer schrijven, Let. Dat moet je bewaren voor later.”

Let zat heel stil.

Later. . . . En op eenmaal zag ze Daaf Steffer's ogen, zoals hij haar had aangezien, zoals hij vóór haar had gestaan.

Dàt, dat maakte iets lelijk, dat maakte iets stuk in je. Let zag het opeens zo helder, zo goed. O, ze had het zelf ook wel geweten, maar zo dúidelijk niet. Nu tante Lize het zéi, nu wist ze, dat ze 't zó die avond had bedoeld, dat ze 't zó had willen zeggen tegen hem. . . .

Onwaar. . . .

Tante Lize was opgestaan: „Nu ga ik eerst eens thee inschenken, dat zouden we er helemaal bij vergeten, Let.”

De kopjes op een blaadje, kwam ze naar haar toe.

„Ik ben nog nooit zo deftig bediend als vanavond, tante!”

Zuster Verhage kwam zitten: „Valt het je niet tegen allemaal? Had je niet wat anders verwacht, Let? Dat ik het veel meer prijzen zou?”

„Misschien wel, tante, maar ik ben zo blij om dàt, wat u vanavond hebt gezegd.”

Tante Lize glimlachte, omdat het zo eerlijk en dankbaar klonk. „Ja, zie je, Let, er is ook nog iets ànders bij; ik heb dat expres voor het laatst gehouden. Je schrijft het nog wel niet zo vlot, maar er is iets echts in. In bedoel het stukje van dat meisje,

met al haar goede voornemens, waar later tòch niets van terechtgekomen is.”

Héél stil zat Let.

Het was op kerstavond geweest, dat ze dit geschreven had....

Ze boog voorover, maakte haar schoen los en weer vast: „O, soms denk je, dat je altijd goed kan zijn en even later. . . .”

Ze zei het zacht, haar ogen neer. Toen ze opkeek, zag ze zoiets milds en zachts in tante Lize's ogen, dat ze haar gezicht afwendde naar het raam.

„Ja, Let, en dat zal wel altijd blijven zo. Ook als je ouder bent, denk je 't meestal zelf wel af te kunnen. En daarom wordt het vooràl moeilijk, geloof je niet?”

Het bleef even stil in de kamer. Buiten stormde de wind rumoerig door de bomen.

Er ringde opeens een belletje door de kamer. Zuster Verhage stond in een ogenblik bij het toestel in de hoek.

„Hallo? Ja. . . . o ja? Natuurlijk, ik kom dadelijk.”

Let was opgestaan.

„Moet u weg, tante?”

„Ja, een ernstige operatie, plotseling. Goed, dat ik thuisgebleven ben. We waren nog niet uitgepraat, maar dat doen we nog wel over, Let. Zo, ja, hier is je jas. Kom nog es gauw een avond naar me toe, zal je?”

Het ging alles heel snel. Tante Lize bracht haar nog zelf naar de deur en deed die voor haar open.

„Gaat u nu maar gauw,” zei Let bezorgd, „en. . . . en ik dank u wel.”

Buiten het hek stond ze een ogenblik stil en keek langs al de ramen. Toen ging ze op weg naar huis.

Later, o, later, dan zou ze willen worden als tante Lize, zó goed en flink. Zoals tante nu weer dadelijk klaar geweest was om te helpen, het was toch ook haar vrije avond. Als je zó toch zijn kon. . . .

Ze kon nog best een heel eind lopen. Ze ging de brug over, langs de grachten. De storm leek minder hevig. Onder de bomen lagen wat afgewaaide takken. Soms gutste de regen neer.

Boven Lets hoofd was de lucht grijs en donker.
Ze keek omhoog en er kwam opeens een groot, gelukkig gevoel
in haar. Waar het vandaan kwam, wist ze niet, en waarom het
was, wist ze niet.
Om de bomen, hoog boven haar hoofd?
Om de lucht, die zo ver en donker leek?
Om tante Lize, die haar dít gezegd had....., òf.... om het
àndere....?
Dàt, wat je had voor later, dàt, waar niemand van wist en wat
je tòch bezat.... Het verlangen om eens....., om ééns.... iets
moois, iets héél, héél moois te kunnen maken....
Of het gáán zou?
Let strekte haar rug.
Heel recht ging ze door de donkere avond.
Iets zòng in haar!
O, vast wel, vást well!

DONKERE WOLKEN

„Nieuws,” seinde Jo naar Lets bank, die dat dadelijk doorgaf
naar Roelie.
Jo was op het uiterste nippertje binnengekomen en nog net in
haar bank geschoven voor Doorenkamp begon.
Nieuws?
Wat kon het zijn?
Ze keek naar Door. Wist die het al?
Ja, ze lachte tenminste en maakte een gebaar van „fijn”.
„Schrijf het op,” beduidde Let.
„Als je geen aandacht voor de les hebt, kun je wel verdwijnen,
Let Verhage!”
Ze zat al recht. Geen aandacht? Reuze aandacht eenvoudig!
Nou ja, niet precies voor de les natuurlijk....
Maar ze deed toch geen poging meer, iets te weten te komen.

Ze wou er vast niet uit vandaag, dat was verleden week ook al gebeurd.

Het uur ging langzaam voorbij, maar het kwam toch om en nu had Doorenkamp zijn boek niet dichtgeslagen, of Let stond naast de bank bij Jo en Door.

„Wàt, Door?”

„Ik niet, Jó.”

Roelie kwam er ook bij.

„Mijn oom heeft een motorboot gekocht,” vertelde Jo, „en morgen vaart hij voor het eerst. Jullie mogen alle drie mee.”

Let mikte een inktlap van Door de lucht in: „Tòf, zeg!”

„Vooruit, vooruit, Let Verhage, zit je weer niet op je plaats?”

Het was Van Zwieten, die ongemerkt was binnengestapt.

„O ja, maar mijnheer, haar oom heeft een motorboot gekocht, is dat even wat!”

Jo kreeg een kleur als vuur. O, net wat van die dwaze Let, om je zo voor gek te zetten, en dan nogal liefst bij Van Zwieten!

Van Zwieten keek lachend naar Let, dan naar Jo van Delden:

„Nou, dan moet ik ook maar es een keertje mee, niet?”

Jo knikte, met een kleur als vuur, geleid om wat Van Zwieten zei. Let trok een gezicht en kwam naast Roelie, die al lang weer zat.

Morgen varen, dacht Let, morgen, heerlijk, en het was vandaag zulk prachtig weer. Als het morgen óók zo was!

's Middags na schooltijd kwamen ze er niet over uitgepraat, al-
maar liepen ze heen en weer tot het kruispunt, waar ze twee
aan twee een kant uitmoesten, tot Let zich herinnerde nog bood-
schappen te moeten doen en met Roelie de andere kant heen-
ging.

Na de boodschappen praatte ze nog even, gingen dan elk een kant.

Meteen maar vragen of ik mag, bedacht Let, dan weet ik het al-
vast. Maar in de kamer vond ze vader en moeder in druk ge-
sprek, dat plotseling ophield, toen ze binnenkwam.

Moeder stond op en ging wat klaarmaken in de keuken. Vader zat bij het raam en keek nadenkend naar buiten.

Morgen maar, dacht Let. Wat was er nu? Geldzorgen misschien.

Gedrukt begon ze moeder te helpen met tafel dekken en praatte later maar met Jannie over de boot, zonder dat vader en moeder het hoorden.

's Avonds boven begon ze er ook over met Harm, maar die ging er bijna niet op in. Het was veel stiller dan anders op de zolder. Maar Let wóu niet praten over het andere, dat al dagen dreigde; ze wou er niet aan denken ook; het zou wel meevallen immers; die andere keer toch óók.

Ze leerde hard die avond, maakte nog werk voor de volgende dag en had om halftien een voldaan en tevreden gevoel. Maar beneden vond ze de stemming onveranderd. Moeder stopte de kousen en vader las zijn krant. Jannie was al naar bed gegaan. Ze zou 't nu tòch maar vragen.

„Een oom van Jo heeft een motorboot gekocht,” vertelde ze, „mòrgen mochten we meevaren, mag ik ook?”

Moeder keek op van haar stopwerk: „Morgen? Je gaat wel dikwijls uit de laatste tijd.”

Vader legde de krant op tafel: „Och, laat ze maar gaan.”

„Ze komen toch niet al te laat naar huis?” vroeg moeder, „ik ben een beetje bang van water.”

„O nee, Moeder, en we gaan helemaal niet buitenaf, alleen de grachten maar, de hele stad door, Moeder; het is heus niet gevaarlijk. . . .”

„Nou, nou,” lachte moeder, „het is goed. Ga nu naar bed, Let, het is al laat.”

Iets van Lets blijheid om morgen te varen door de grachten, om dit nieuwe, was verdwenen.

Vader had wel heel erg zorgelijk gekeken, erger dan de vorige maal. Maar in bed vergat Let het weer. Ze dacht aan de volgende dag en maakte zich voorstellingen van de boot, hoe alles wel zijn zou.

De volgende morgen, dadelijk bij het wakker worden, stond Jannie voor haar bed: „Zeg, hoor es.”

„Ja?”

„Mag ik ook mee vanmiddag?”

„Vanmiddag? O, met de boot? Wel ja, dat zal wel.”

Let keek in Jannie's verlangende, vragende ogen: „Wel ja, ik

zal het wel vragen, en als het niet mag, hoor je 't wel; kom anders maar om halfvijf op de hoek van de Prinsenstraat."

Let sprong meteen haar bed uit. Was het mooi weer?

O, fijn, een stralende zon en een stralende lucht!

Vlug begon ze zich aan te kleden.

Die middag kwamen ze met z'n vieren op een rij de Prinsenstraat in en pikten Jannie op, die met een verheerlijkt gezicht tussen hen in kwam lopen.

En om vijf uur stonden ze bij de Sluis.

Geen boot te zien.

Maar na een kwartier kwam hij toch aangevaren.

Ze zwaaiden alle vijf gelijk naar de oom van Jo, die ze helemaal niet kenden. En Let danste van plezier in het rond. Jannie stond er met grote ogen bij te kijken.

„Hallo, jongens, een ritje doen? Er zitten er al vijf in, twee nichten van me en drie dochters; hoe ze allemaal heten weet ik ook niet.”

Ze lachten om die leuke man met zijn grijze sportpet op. Hij gaf hun één voor één een hand en hielp ze er in.

„Ziezo, daar gaat hij!”

„Hè,” zei Jannie opgewonden, „nu moesten vader en moeder ons eens zien!”

Let, bezig met al de vreemde meisjes kennis te maken, draaide recht en keek de gracht af: Vader en moeder. . . . Er gleed iets donkers over haar gezicht. Vanmorgen was vader in bed gebleven. Waarom zeiden ze niets? En Harm ook niet? Harm wist er alles van, dat had ze gister wel gemerkt. Nou ja, Harm was ook óuder.

„Hé zeg, jij bent toch niet bang?” stootte Door haar aan.

„Bang?”

Let stak allebei haar armen de lucht in: „Ik verzeker u, mijne dames en heren, dat bangheid een artikel is, dat op ondergetekende nog nooit vat heeft gekregen, en ik verzeker u. . . .”

„Of je een beetje op zij gaat, Let,” waarschuwde Jo. „Je zit voor het raam, dan kan oom niet uitkijken.”

Zes armen trokken Let achteruit. Lachend keken ze op naar de

mensen, die langs de kant liepen en omlaag zagen naar de kleine, volle boot.

Ik ben toch wel oud genoeg, dacht Let, ik móet het toch weten. . . . als er zoveel zorgen zijn.

Weer trok Door aan haar mouw: „Zeg, zullen wij op de kajuit klimmen?”

„Mag dat?”

„Ja, Jo zegt van wel.”

„Kom mee dan.”

Samen klommen ze op het witte dakje van de kajuit en toen moest Let wel alle zorg vergeten en alleen maar kijken en alleen maar genieten, intens genieten van het prachtige gezicht op de stad, elke keer, als ze onder een brug kwamen uitvaren.

O, heerlijk was het hier!

Hoe anders leek het, dan van de kant af gezien.

Ze trok haar kraag hoger op en keek naar Door: „Lekker, hè?”

„O, fijn!”

Door tuurde recht voor zich uit over het water.

Let keek naar haar.

Een wonderlijk gezicht had Door toch. De jukbeenderen zo ver uitstekend. Sommige mensen vonden haar lelijk, maar zelf hield ze van Doors gezicht.

Ze keek achterom en zag Roelie zitten, vlak naast Jo.

Roelie, Jo, Door. . . .

Als ze soms van school moest. . . .

Ze zat rechter. Hoe kwam ze dáár nu bij, hoe kwam ze nu toch zó. . . . Alsof iemand het zei, vlak naast haar, zó had het geklonken in haar oren. Onzin, o, onzin natuurlijk. Maar waar kwam die kleine onrust vandaan, diep binnen in haar?

„O, Let, vind je 't niet heerlijk? Je zou wel áltijd zó door willen varen. . . .”

„Já, urenlang!”

Door en Roelie en Jo. . . .

O, dwaasheid, het kon immers niet, hoe zou het kunnen, dat er zoiets ging gebeuren. Hoe zou het kunnen, dat ze niet meer ging als elke morgen, hoe kwam ze er toch bij?

„Kijk, Let, we keren, zie je wel? Daar gaan we weer.”

Let trok haar benen op, vouwde haar handen om de knieën. Jannie kwam op het bankje staan, dicht bij de kajuit: „Zit je daar fijn, Let?”

„Ja, schitterend, wil jij er ook es op?”

„O, nee, ik durf niet. Hè, Let, fijn dat ik ook meemocht!”

„Nou, leuk hè, en het was dadelijk goed.”

Het duurde nu niet lang meer. Precies kwart over zes stonden ze allemaal weer aan de kant. Lachend schudden ze handen en zwaaiden elkander na, tot ze niets meer zagen. Met Jannie gearmd ging Let naar huis.

Na tafel trok ze dadelijk naar boven. Even later kwam Harm ook.

Een tijdlang zaten ze tegenover elkaar. Harm ploeterde op een Algebra-som, maar Let tobde over wat al dagen dreigde. Ze wou, ze wou het nú niet meer verduwen; ze wilde nu wel luisteren, en horen, wat er was.

„Harm?”

„Ja?”

„Wat is er beneden, weet jij iets?”

„Ja, vader mag niet meer werken. Hij is deze week weer naar de dokter geweest. Een rustig leventje, zei die.”

Let zette haar handen onder het hoofd.

„Wist je het gisteren al?”

„Ja.”

„Waarom zei je dan niks?”

„Omdat jij over die boot zat te zeuren.”

„Jo”

Let boog over haar boeken. Wat móest er nu? Nee, het hielp niet meer, ze móest nu denken, wat ging er gebeuren? O, niet van school af, dat niet. . . .

Wat dan? Wat moest er dan? Waar zou het geld vandaan komen? Maar Harm leerde toch ook? Ja, maar Harm zat vlak voor zijn examen, nog een paar maanden. Of hij dan nog verder zou kunnen gaan? Misschien niet, misschien wel. Als hij lessen gaf, en je hoorde ook wel van lui, die dan werk zochten. Als Harm er dat allemaal voor over had. . . .

Maar zichzelf; wat ging er gebeuren?

Die avond kon Let niet in slaap komen. Ze draaide zich om en om. Ze deed haar ogen stijf dicht.

Het hielp niet. Een klok sloeg een heldere slag door de nacht: één uur. Zou ze, zou ze naar vader en moeder toegaan en zeggen, dat ze best. . . .

O, nee toch, néé, het was zó vréselijk, zo vreselijk niet meer naar school, en niet meer het àndere, wat daarna kwam. Maar. . . ., maar als God nou van je wou, dat je 't deed, dat je 't zonder ontevreden te worden, dééd.

O, nee, waarom dacht ze nou zó, dat hoefde ze toch niet te denken. Nee, níet doen. Maar onverstoord bleef het vragen dóórgaan in Let: Als Gòd het wilde. . . .

Weer draaide ze zich om. Onrustig sliep ze in en droomde. Ze liepen met z'n vieren op de hei achter „De Boshut”.

Door stak haar arm door die van Let en zei: „Waarom wil je nou eigenlijk weg, Let, je kan toch beter blijven?” En opeens stond mijnheer van Straaten vlak voor haar. Zijn stem kwam regelrecht op haar af: „Jij moet Roelie's vriendinnetje blijven...” Met een schok werd ze wakker. Had ze tòch geslapen, gedroomd, wat ook weer? Ja, „De Boshut”. . . .

„De Boshut”, wat een dagen waren dat geweest met z'n vieren. Als ze van school ging, zouden er zulke uren nooit meer zijn. O, nee, níet van school. Wat moest ze dàn later. . . . En opeens zag ze het kerkje uit Heuveloord voor zich, waar ze naast elkaar gezeten hadden. Hoe had die dominee het toch gezegd? „Als het al maar moeilijker wordt voor ons, leer ons dan te blijven geloven, dat Uw goedertierenheid toch van ons niet wijken zal.” Was het precies zo geweest? Ja, ze had het nog opgeschreven. In het donker van het kamertje kléurde Let: Opgeschréven. Daar hàd je 't weer.

Wat betekende het, of je mooie dingen opschreef, maar er niet naar dééd.

Van school af. . . .

Maar als ze van school kwam, dan moest ze geld verdienen. Alles warde door elkaar in Lets hoofd. Weer sliep ze onrustig in, werd kort erop wakker, een pas, toen de torenklok vijf slagen

sloeg, sliep ze eindelijk in en moest om acht uur tweemaal hard geroepen worden.

Een ogenblik lag ze rond te kijken in het kamertje. Jannie sliep nog. Wat wàs er? Wàt ook weer?

O ja, vader. . . . en het andere, de school. . . .

Met een zucht draaide ze zich om, kwam er dan even later tòch maar uit. Het was al laat, de wekker wees tien óver. . . . Ze kleeedde zich aan en liep de zoldertrap af naar beneden. Harm haastte zich al om weg te komen. Vader was er nog niet en moeder sneed hun brood, om mee te nemen.

„Je bent laat, Let, voortaan eerder beneden zijn, dat gaat te ongeregeld zo.”

Let knikte en at vlug, half staande.

In een wip was ze de deur uit, op weg naar school.

Ze kwam nog net op tijd, zwaaide even naar de anderen en schoof naast Roelie.

Verwonderd keek Door haar richting uit. Zo was Let toch anders niet. Wàs er iets? Wat kon er zijn? Och, niet vragen maar, misschien thuis wat, je had allemaal wel eens een vervelende bui.

In de pauze vocht Let om boven de landerigheid uit te komen. Met Door samen liep ze om het hardst over de weg en stoeide met Roelie, die haar muts afgooide. Maar 's middags viel dezelfde loomheid over haar. Ze hoorde niet, wat Van Helden zei en luisterde niet eens naar Van Zwieten. Heel even keek ze het lokaal rond. Het kòn toch niet, dat dit voorbij zou zijn. Ze zag ze alle drie zitten: Door, Jo, Roelie.

O, het kon toch niet?

Ze keek om naar de bank waar Henriët met Jeltje zat. En het leek, of ook Henriët iets worden ging, dat je niet missen kon. Je herriede wel vaak, je vond elkaar vervelend, maar het hoorde er toch bij, het hoorde toch bij alles op school, het hoorde bij je léven.

Wàs Henriët wel zo vervelend? En Jeltje?

Hoe was het mogelijk, dat ze er zich zo druk om had gemaakt. Nú, nu leek het opeens zo onbeduidend. Nu hoopte ze alleen

maar, dat ze het mocht houden, dat ze het tòch houden mocht.
O, ik wil niet. . . . , ik kàn het niet missen.
Ze beet haar lippen op elkaar. Géén tranen. Geen tránen na-
tuurlijk.
Het werden wonderlijke dagen. Maar in Let vòcht er iets. Het
blauwe schrift lag vergeten in de kast.
Het leren op de zolder ging niet meer van harte.
Aan tafel praatte ze druk en opgewonden om de stilte te ver-
mijden, de stilte, die soms dreigde en waarin vader misschien
zeggen zou. . . .
O, nog niet, nòg maar niet. . . .

WIJKENDE WEGEN

Het was op een woensdagavond.
Let, naar beneden gegaan om thee, vond vader en moeder
samen.
Dadelijk, toen ze binnenkwam, vouwde vader zijn krant dicht:
„Let, kom es even zitten, vóór je weer naar boven gaat.”
Let zat al; ze tuurde strak naar de letters op de krant. Nú, o, nú
kwam het. En zoals vaders stem geklonken had, zo verdrietig...
„Let, je weet het al van Harm, ik schei er uit met mijn werk.
Harm zei, dat hij je alles al verteld had.”
„Ja,” knikte Let. Ze keek naar moeder, die verder stopte en niet
eenmaal opzag.
Tóen leunde Let ver over de tafel, haar ogen zagen strak op de
zwarte sok in moeders handen: „Ik kom natuurlijk van school
af, Vader, en ik kan. . . . , ik kan toch proberen. . . . óók wat te
verdienen.”
Hàd haar stem getrild? Nee toch, nee toch. . . . ?
Vader trok zijn stoel dichterbij de tafel, schoof de asbak met
de donkerbruine pijp een eind op zij.
„Wat ben ik blij, dat je het zèlf zegt, Let, wat ben ik dáár blij

om. We vinden het zo jammer, zo héél erg jammer voor jou. We hadden altijd zo gehoopt je dit te kunnen geven en. . . .”

O nee, o nee. Lets nagels drongen in haar handen. Ze vóelde de pijn niet eens. O nee, niet zó praten, daar kon ze niet tegen, daar kon ze immers niet tegen. En ze wou toch niet gaan huilen als een kind. Ze slikte twee-, driemaal, haar ogen wijd en strak. „Let, wie weet láter, wie weet het.”

Ze knikte, stond op en ging naar de theetafel. Langzaam schonk ze een kopje vol. Nu je goedhouden, het andere kon dadelijk wel, nu je nog éven goedhouden.

„Ik zal de thee naar boven brengen.”

En toen opeens moeders ogen recht in die van Let: „Ik ben tròts op jou.”

Het volgende ogenblik stond ze in de gang. Langzaam ging ze de trap op, zette de thee neer voor Harm en stond een ogenblik besluiteloos achter het tafeltje.

„Ik ga nog even weg.”

Snel keek hij op: „Hebben ze. . . .”

„Nee, hou je mond, Harm, ga er niet over zeuren. Mòrgen wel.”

Ze had zich al omgedraaid en ging de trap af. In de gang pakte ze haar mantel, trok die buiten aan.

Ze had niet eens gezegd, dat ze wegging. Nou, voor vanavond gaf dat niet. Ze moest nu toch wel buiten zijn, ze moest nu toch alleen zijn.

Ze stopte de handen diep in haar zakken. Naar Door ging ze, natuurlijk ging ze naar Door. Eerst een eind lopen, een héél eind. Ja maar, haar werk voor morgen. Och nee, dat gaf immers niet meer, dat gáf niet meer.

Driftig veegde Let langs haar ogen. Huilde ze, huilde zíj? Hoe moest alles gaan? Wanneer ging ze er af? Daar hadden ze niet eens over gepraat. Met kracht dwong Let haar gedachten bij dit punt: wannéér, omdat ze telkens het andere zag, de school, het lokaal, de meisjeskamer. Het hielp niet. Ze zàg het, ze zag het zo duidelijk: de klas, allemaal zag ze ze. Het Klaverblad, Henriët en Jeltje, de jongens, zij niet meer.

Met een ruk hief Let haar hoofd. Ze moest flink zijn, niet kinderachtig, dat wóu ze immers niet.

„Als het almaar moeilijker wordt om ons heen”
„Ik wil wel,” zei ze zacht „ik wil immers wel meevechten met vader en moeder, zó jong, zo kinderachtig ben ik toch niet meer?”

Om negen uur belde ze bij Door. Mevrouw Hoogeraad deed open: „Is Door boven, mevrouw?”

„Ja, Let, je zoekt haar zelf wel op, hè?”

„O ja, mevrouw.”

Ze ging de trap op, deed de deur van Doors kamer open.

„O, Let, gezellig! Kom gauw zitten.”

Let zat al. Ze plantte allebei haar ellebogen op de tafel.

„Ik ga van school af, Door.”

„Wát?”

„Ik ga van school af.”

Door, geschrokken, keek naar haar: „Let, méén je het?”

„Dat zíe je toch?”

Ze zei het half lachend, half in ernst.

„Van school af?” herhaalde Door. „. . . . Maar Let, hoe kan dat zo ineens?”

„Het is niet ineens.” En Let begon te praten en te vertellen over alles, wat er gebeurd was, over vader, over Harm, die vlak voor zijn examen zat. Ze vertelde maar en Door luisterde.

Dat het zo helpen kon, het allemaal te zeggen, het allemaal tegen Dóór te zeggen.

Toen Let was uitgepraat, zaten ze een ogenblik zwijgend tegenover elkaar.

„Geweldig, dat je zo gezwegen hebt!”

„Het wàs niet zo geweldig, Door, ik wou niet, begrijp je het? Ik wóu natuurlijk niet.”

Door gaf geen antwoord.

Wat ellendig. Let, die zóveel plannen had. Let, die altijd zo flink was geweest. Hoelang was het geleden, dat ze nog had lopen praten over later? Door schoof haar stoel weg en stond voor het raam.

„Nu ga ik zoeken naar een baan,” lachte Let.

Ze kwam naast Door, keek met haar mee het raam uit.

„Je moet me helpen zóeken, Door, jullie hebben veel meer kranten dan wij.”

„Natuurlijk, vast en zeker.”

Naast elkaar stonden ze, hun gedachten gingen een zelfde gang. De school, en Let niet meer. Waar ze blijven zou? Een kantoor? Iets anders? Maar wat?

„Natuurlijk zoek ik elke avond, Let, tot ik wat góeds gevonden heb.”

De gouden regen in de tuin hing onbeweeglijk, een jasmijn knopte in de hoek tegen de schutting. Ze keken ernaar.

Voorjaar Zomer

„De Boshut”. Lang geleden leek dat opeens.

„De Boshut”, de hei, het Klaverblad

„Je zegt nog maar niks tegen de anderen. Tijd genoeg, als vader op school is geweest.”

„O ja”

Donker werd het buiten al. Je onderscheidde de bomen haast niet meer. Tóen legde Door haar hand op Lets schouder: „Dat jij nou weggaat, Let, juist jij.”

Het was twee weken later.

Met een ruk haalde Door de bel over aan het Verhagehuis en trappelde dan, ongeduldig, heen en weer voor de deur. Ze stapte dadelijk naar binnen, toen Jannie die opendeed: „Dàg! Let thuis?”

„Ja, binnen.”

„Hallo,” kwam Door de kamer in, „fijn weer, zeg, ga je mee een heel eind om?”

„Ja, graag,” kwam Let al overeind. „Mag ik even?”

„Toe maar,” knikte moeder.

Buiten haalde Door een stuk van een krant te voorschijn: „Let, ik heb elke avond gekeken natuurlijk en dikwijls wel wat gezien ook. Maar nou heb ik zoiets fijns, iets, waar je vast en zeker een kans zal hebben.”

„Eerlijk? Laat es zien”

Midden op het trottoir stonden ze. Door spreidde het stuk krant uit op haar hand: „Gevraagd aan een uitgeverkantoor”

„Och, Door, dat krijg ik immers toch nooit. En laat es zien, niet beneden de zeventien. . . .”

„Let, zie je dan niks, uil, die je bent. . . .”

Doors vinger wees met nadruk.

„O, Door, waar tante Lize. . . .”

„Já, daarom. . . ., dat helpt natuurlijk stukken. Je krijgt het vast, Let. En wie weet, misschien geef je er later zelf nog uit, je maakte altijd zulke goeie opstellen.”

„Fantast,” lachte Let, maar het lokte haar. Geen gewoon kantoor, maar dit, o, en ja, wie weet. . . .

„Donderdag tussen vier en vijf. Ik gá, Door en ik zeg thuis niks. . . .”

„Nee, en je vertelt natuurlijk meteen, dat je een nichtje bent van zuster Verhage.”

„Dat kan ik toch zo maar niet gaan zeggen?”

„Nee, dat is zo. . . . O, maar zeg, natuurlijk valt die naam daar op.”

„Zou je denken?”

„O, vast en zeker.”

Let stak haar arm door die van Door: „Kom mee, zeg, we staan hier zo dwaas.”

Meer dan een uur wandelden ze die avond. Door maakte honderd plannen; ze bracht er Let ten slotte helemaal in.

„Donderdag ga ik gewoon naar school, anders merken ze het thuis; ik piep een uur eerder weg, of ik vraag het aan de dirk. Tegen de anderen klets ik wel wat. Om vier uur moet ik bij die vent zijn, hè?”

„O, Let, zal je vreselijk netjes doen?”

„Vast. Ik doe de grootvorstin na; zal dat even helpen!”

„O, zeg, je komt er vast; ik heb er zo'n voor gevoel van.”

„Als ik het níet krijg, Door, kaffer ik je uit, en zoek je op slag een nieuwe advertentie.”

Doors gezicht straalde: Dit was Let weer, de oude, dwaze Let, die weer zin had, die wat nieuws zag. Fijn, fijn was het, dat ze dit gevonden had. Als ze het eens kreeg; het zou vast nèt wat voor haar zijn.

Om halftien namen ze afscheid van elkaar met een lach en een zwaai als altijd:

„Je zegt niks; denk er aan, dat doen we later wel.”

„Afgesproken!”

„Maf ze, Dorus!”

„Maf ze.”

Heel rechtop stapte Let op het kantoor aan en trok aan de bel. Wat vreselijk gek, dat ze zich helemaal niet zenuwachtig of opgewonden voelde. Dat kwam misschien, omdat ze alléén was. Een jongen deed de deur open.

„Ik kwam op de advertentie uit de krant,” zei Let.

„Wilt u dan een ogenblik hier in gaan?”

Let stapte een kleine wachtkamer binnen; er zat nog een meisje, niet veel ouder dan zij.

Ze zat maar net, of de jongen kwam het éne meisje roepen: „Die deur daar,” wees hij nog, verdween dan aan de overkant.

Let zat weer alleen.

Het meisje kwam niet terug. Wel een kwartier daarna dezelfde jongen: „Of u maar komen wilt.”

Ze stond al, ging rechtop achter hem aan.

Nu moest zo'n joggie eens alles van je weten, dacht ze nog. Het kereltje draaide zich om: „Gaat u hier maar binnen.”

Let wachtte tot hij verdwenen was. Even bedacht ze zich. Wat zou ze zeggen? Nou, vooruit maar, dat kwam vanzelf wel. Ze klopte aan.

„Binnen.”

Het klonk kalm, correct.

Ze deed de deur open.

Achter een grote, vierkante schrijftafel zaten twee heren. Een oude en een jonge.

De jonge schreef, zonder op te zien; de oude, het hoofd in de hand gesteund, keek naar haar.

Let deed twee resolute stappen naar voren: „Ik kwam op de advertentie, mijnheer.”

De jonge keek op.

„Allereerst uw leeftijd maar.” Het was de oude mijnheer, die het vroeg, een beetje verveeld.

„Volgende week zestien, mijnheer.”

De jonge man schoot in de lach: „Dan nú nog vijftien, hè?”

„Ja, jàmmer. Zestien klinkt veel beter.”

Ze keken nu allebéi.

„Weet u eigenlijk wel, dat er staat: niet beneden de zeventien?”

„Ja, mijnheer, maar ik wou het zo graag proberen.”

„Uw naam?”

„Letta Verhage.”

„Verhage?”

Let knikte.

„Familie van Elize J. Verhage?”

„Ja, mijnheer, een nichtje.”

De twee heren zagen elkaar aan. Dàn, aandachtiger, keken ze weer naar Let. Die stond recht en strak.

De oude heer tikte met zijn potlood op een vloeiblad: „Tja. . . . je bent wel heel erg jong. . . . Bijna zestien. Waar ben je op school geweest?”

„Op de H.B.S., mijnheer, ik zit in de vierde.”

„In de vierde? En dan nu er af?”

Let kleurde even. Ja, ze móest het zeggen.

Ze vertelde van thuis, van haar vader. En hoe de H.B.S. te duur geworden was.

„Zo, zo, nou, dat is jammer, hè?”

Ik heb kans, dacht Let, o, ik heb kans. Moet je ze zien kijken. O, tante Lize, wie had nou toch gedacht, dat ik uw naam nog zo gebruiken zou!

De oude heer stond op: „Weet je wat, kom morgen om deze tijd maar eens terug, afgesproken?”

„Ja, mijnheer,” knikte Let beleefd en liep tot de deur.

„Dag, mijnheer,” en met een knik naar de andere, herhaalde ze:

„Dag, mijnheer.”

Ze groetten vriendelijk terug. Let deed de deur achter zich dicht en stond in de gang.

Alle mensen, wat had ze het warm.

In extase liep ze de verkeerde kant op, kwam in een andere gang. Heden, nee, terùg.

O, gelukkig, daar was de deur. Ze wipte het blauwe stoepje af, de straat op. Nu naar huis, niets zeggen natuurlijk. Wat zou dát moeilijk zijn! Hoe laat was het?

Vijf uur.

Nu kwamen de anderen uit school. O nee, nee, niet aan denken. Wat zou Door het fijn vinden, als ze 't hoorde. Door. . . . Ze beet de lippen op elkaar.

Och nee. . . ., nee.

Meevechten toch, meehelpen toch. . . .

En als ze dit nu eens kreeg.

Want je wist toch nooit, als ze later nog eens. . . .

Iets heel moois. . . .

O, Let, o, Let Verhage. . . .

Ze lachte, en hief hoog haar hoofd naar de rustige lucht. Niemand wist immers, dát ze 't dacht, alleen tante Lize wist er iets van.

Die avond, wat was die avond heerlijk geweest! En nog eens mocht ze komen. Dit hield ze toch, dit hield ze immers altijd nog! Weer gingen haar gedachten naar school, naar de plannen, die ze honderd malen had gemaakt en die nu hopeloos vrijdeld waren.

Maar met een blik op de torenklok zag ze, dat ze voort moest maken, omdat ze anders merken zouden, dat ze niet van school, maar ergens anders vandaan gekomen was.

De volgende middag, stipt om vier uur, stond Let er weer en werd dadelijk binnengelaten in het privékantoor.

Alleen de oude mijnheer was er maar. „Ga even zitten,” wees hij. „Ik zal je meteen maar zeggen, dat je komen kunt, de eerste van de volgende maand. Vanmorgen hebben we zuster Verhage even gebeld.”

„Hebt u. . . .” zei Let en begreep, dat ze beter zwijgen kon.

„Ja, die wist een heleboel van je te vertellen,” lachte hij vriendelijk, „we wagen het er op. Je zult wat correctie krijgen, wat brieven. Dat zul je allemaal wel zien. Je zorgt maar steno te leren,

dat is altijd gemakkelijk en typen leer je jezelf wel in je vrije tijd.”

„Natuurlijk, mijnheer.”

Het duizelde haar wel even: steno, typen, correctie. . . . Maar dat liet je natuurlijk niet merken. Thuis was Harm wel, die hielp.

„Dus de eerste van de volgende maand, halfnegen beginnen.”

Let stond op: „Best, mijnheer, ik zal er voor zorgen.”

In de gang stond ze een ogenblik stil, ze had opeens een raar gevoel, alsof er iets werd afgesloten.

Ze liep de gang door, maar eenmaal uit het gezicht, draafde Let langs de straten. Halfvijf, lopen! Naar huis; wat ze kijken zouden! Hijgend kwam ze de Smalle straat inrennen, trok aan de bel met een veel te harde ruk.

Moeder deed open.

„Ik heb een baan!”

„Wát?”

„Ik heb een baan. Is vader er niet?”

„Ja, achter. Een baan?”

Maar Let holde het gangetje door naar de kamer: „Ik heb een baan, Vader!”

„Wát?”

„Ik heb een baan.”

Moeder stond bij de schoorsteen en staarde naar Let.

„Ik heb een baan,” lachte Let voor de zoveelste maal.

„Wáár toch, kind?” informeerde moeder eindelijk.

„Kijken jullie dan blijer,” eiste Let.

Maar moeder, gewend aan Lets dwaasheden, wilde eerst nauwkeurig weten.

Vader pakte een stoel, ging bij tafel zitten: „Vertel alsjeblieft wat je uitgehaald hebt, Let. Wie weet, wat ik allemaal weer goed te maken heb.”

„O nee,” lachte Let, „helemáál niet.”

Opgewonden vertelde ze van Door met de krant en van het kantoor, en van tante Lize, die was opgebeld, en van de oude en de jonge mijnheer; alles door elkaar vertelde Let, met telkens een knik naar de verbaasde gezichten van vader en moeder.

De deur werd opengedaan, Jannie stapte naar binnen, maar bleef verwonderd staan op de drempel: „Wat is hier?”

„Een baan!” rumeerde Let alweer.

Tegelijk kwam Harm van boven: „Wat doen jullie, ik hoor een herrie. . . .”

Let sprong opgewonden overeind, trok hem aan een arm, danste om hem heen: „Een baan, ik heb een baan en nu vliegen ze me nòg niet om mijn hals van blijdschap, doe jij het dan, Harm. Oók al niet? Begrijpen jullie dan maar geen van allen, wat ik voor een grootheid ben in dit gezin? Ik zal eens even. . . .” Maar vader stond op, greep Let bij haar armen en zette haar neer in de grote stoel: „Zo, en nu sta je niet meer op, voor we alles weten. En kalm vertellen alsjeblieft.”

Let knikte, begon alweer.

„Kalm,” zei moeder daar telkens tussendoor.

Toen Let was uitverteld, klapte Harm haar op de schouder: „En

heb je dat allemaal zelf maar uitgekend? Een kei ben je, Let, da's vast."

„O,” gnoof Let, „nu viel je me toch bijna om mijn hals. Zeg, Vader, hoor es. . . .”

„Nee, Let, hoor jij nou eerst maar es.”

Hij keek naar moeder, er was een lach in hun ogen, dan zagen ze allebei naar Let, die als een heldin de kring zat rond te kijken.

„Het is werkelijk een reuze buitenkans dat je daar kan komen, en het is ook heel geschikt, dat weet ik van Lies. Natuurlijk had je er zònder haar nooit gekomen. Maar waarom heb je er met ons niet over gesproken? Wie gaat dat nu alléén doen?”

„Let natuurlijk,” schudde moeder haar hoofd, maar Let zag toch, hoe moeder er om lachte.

Ze keek naar vader, dan naar moeder: „Ik wou jullie allemaal verrassen.”

„Nou, we zullen er maar niet kwaad om zijn,” vond vader lachend. „Dat moet je nooit meer doen, dwaas kind. We zullen er dan alleen maar aan denken, dat alles zo schitterend is geslaagd.”

Tóen stond moeder op: „Daar tracteren we nu eens op, hè Vader? Dat kan wel voor een keer.

En Harm, ga jij opbellen, of tante Lize komen kan vanavond; die wist natuurlijk ook niet wat ze hoorde, toen die man haar ging opbellen.”

„Hoef ik niks te doen?” vroeg Let.

„Nee, jij niet vandaag.”

Let strekte haar benen vèr voor zich uit: „Gá mijn knechten en kies goede waar, keer daarna weder tot uw meesteres!”

„Herrie-Let,” schold Harm en ging meteen de gang maar in, om Let, die weer was opgestaan.

Het werd een genoeglijke avond. Om halfnegen kwam tante Lize. Ze luisterde lachend naar Let, die overdreven voordeed, hoe ze wel gekeken hadden, toen zij de naam „Verhage” noemde.

„En wat hebt u van mij verteld, tante?”

„Dat zal ik je wel es zeggen, Letje.”

Er werd gebeld. Let was al op en de gang in. Ze haalde ver de deur open: „O, jij, Door? Fijn, dat dacht ik wel; alles is in orde, kom maar gauw.”

Nog eens draaide Let het hele verhaal af. Door luisterde lachend.

„Ook een glaasje, Door?” vroeg moeder.

„Nou, als 't u blijft!”

„O, Moeder, er is geen gebakje meer.”

Moeder schudde haar hoofd. Dwaze Let toch. „Door mag het mijne hebben, dat zit nog in het doosje.”

Door protesteerde, maar het moest er toch van komen.

„Zeg, Door,” kwam tante Lize, toen het even stiller werd, „Let zei, dat jij zo spelen kon. Laat eens horen, wil je?”

„O ja”

Door zat al voor het oude orgel in de kamerhoek en fantaseerde. Let hoorde bekende melodieën er doorheen.

Wat was het stil nu. Ze keek de kamer rond. Dat moest toch eigenlijk niet, dat moest toch niet, dan dan ging je weer

„Laten we met z'n allen zingen,” stelde vader voor. „Dankt, dankt nu allen God. Kan dat, Door?”

Door knikte en speelde een voorspel.

O nee, dacht Let, zó toch niet, dan dacht je weer aan het andere, dat weg was en je wóu er niet aan denken; je wou in elk geval niet laten merken, dat je er telkens tòch aan denken moest

Door zette zachtjes in, dan zongen ze

Het naspel

Haar handen lagen stil op de toetsen. Lange, smalle handen had Door. Let keek er naar, strak en vast om haar vochtige ogen, waar ze bang voor was.

„Het is toch wel om dankbaar te wezen,” zei vader toen, „het zou zo jammer geweest zijn, als jij iets had moeten aanpakken, waar je zelf 't land aan had, Let. Dit trekt je, dáárom zijn we er zo blij mee.”

Er kwam opeens een groot, dankbaar gevoel in Lets hart. Het

wàs waar, dit wàs fijn, dat was wel iets, dat ze graag beginnen ging.

Dit, dit was toch goed.

Door stond op: „Ik ga naar huis, Let; wat is het láát geworden.”

Samen gingen ze de gang in.

Door trok de deur open en ging naar buiten.

„Vroegen ze op school niet, waar ik was vanmiddag?”

„Ja, Roelie begreep wel een beetje, dat er wat aan de hand was; ze vond je de laatste tijd zo stil, en Jo had het, geloof ik, ook wel door. Je bent gisteren ook al niet geweest. Maar ik heb gezegd, dat je 't zelf vertellen zou, morgen of zo.”

„Ja.”

Ze keken allebei de straat in. De smalle, lelijke straat, die hun toch bekend en lief geworden was, om al de keren, dat ze er samen hadden gelopen, dat ze er samen hadden gepraat op de drempel van Lets huis.

„Ik ga nu maar, Let. Tot morgen, hè?”

„Já, tot morgen.”

Achter haar ging de kamerdeur open. Let draaide zich om.

„Gaat u ook al weg?”

„Ja. Weet je, dat het intussen tien uur geworden is? Breng je me een eind?”

„O, gráág.”

Gearmd liepen ze het bekende eind.

Let was stil. Ze dacht aan die andere avond, toen ze hier ook zo gelopen had.

„Ik wist niet, wat ik hoorde door de telefoon, Let. Je begrijpt, dat ik zoveel mogelijk goeds van je verteld heb. Oók van je stukjes. Niet, dat die zo goed waren, dat begrijpen ze zelf wel, je bent natuurlijk nog te jong, maar dat het toch zou kùnnen, later. . . .”

Lets ogen werden warm van dankbaarheid: „Fijn, dat u me zo geholpen hebt.”

„Ik ben blij, dat je zoiets gekregen hebt. Kom nog es gauw een avond naar me toe, Let. Volgende week, dan is er wel een uurtje, dat ik 't zo druk niet heb. We waren nog niet uitgepraat.”

„Ja, gezellig, tante.”

Ze liepen even zonder praten.

Door zou nu wel thuis zijn, dacht Let.

„Let, waar denk je aan?”

„Dat het nu lijkt of ik veel ouder word. Nu ga ik geld verdienen. Het zal wel vreemd zijn, nooit meer met de anderen naar school.”

„Ja, vreemd en jammer, ik weet het wel.”

Let keerde haar gezicht naar links en tuurde strak naar de lange rij lantarenlichten.

„De één krijgt nu eenmaal een moeilijker plaats dan de ander, Let. Als je maar nooit vergeet, Wie je er heeft neergezet.”

Toen Let alleen naar huis terugliep, was het vooral dát, wat in haar naklinken bleef: „Als je maar nooit vergeet, Wie je er heeft neergezet. Als je 't maar nóóit vergeet” . . .

„Let!”

Let stond stil. Van de andere kant kwam Roelie aan, op een drafje.

„Let, ik ben expres heel laat van huis gegaan om jou te zien. Nu was je me haast nog vóór.”

„Dat had je niet moeten doen, Roelina, nou kom je misschien te laat.”

„Kan me niks schelen vandaag.”

Let lachte even, omdat het zo vreemd klonk uit Roelie's mond.

„Heldin.”

Roelie schoof haar arm door die van Let: „Zeg, wat is er voor akeligs?”

„Niks akeligs.”

„Wel waar, Let, je bent zo stil de laatste dagen, heel anders dan gewoon en waarom ben je gisteren niet op school geweest? Door wist het, ze zei, dat jij het vandaag wel zeggen zou.”

„Ik ga van school af, Roel.”

Ze zei het met een lach en kneep in Roelie's arm.

Maar met een ruk stond Roelie stil: „O nee toch, Let?”

„Já toch, Let. En gisteren ben ik op een baan uit geweest.”

Ze vertelde rad van het kantoor, van alles, wat ze er had mee-gemaakt, om Roelie geen gelegenheid te geven, haar weer aan

te zien met die kinderlijke, spijtige blik in haar grote, warme ogen. Roelie, die maar ronduit vroeg en niet begreep, dat je 't ellendig vond. Het praten er over alléén al.

„O, Let, is het echt waar?”

„Heb ik ooit gelogen?” gebaarde Let, maar dat mislukte jammerlijk.

„O, Let, wat vreselijk; ik vind het vreselijk en ik kan het helemaal niet begrijpen ook. Jij er niet meer, en hoe moet dat dan? Wat gek, dan zit ik alleen. Zeg, vind je 't ákelig?”

„Ja, natuurlijk, hè, ik had wel erg graag doorgeleerd.”

„O ja, dat is waar.”

Ze liepen even stil.

Roelie keek op zij naar Lets gezicht.

„Een kantoor, zeg en zo maar klaar ineens!”

„Ja, door mijn tante, hè!”

„Wat een flinkerd ben je toch, Let. Vind je 't eigenlijk niet een beetje heerlijk ook? Van al 't geleer af? Ik zou best willen ruilen. Soms verlang ik er naar, dat 't voorbij is. Dat ik fijn bij vader thuiskom.”

Even kwam er verzet in Let, om Roelie, die mocht en niet eens wilde. Och nee, néé.

Wat had tante Lize gezegd, gisteravond: „De één krijgt nou eenmaal een moeilijker plaats dan de ander, Let. Als je maar nooit vergeet, Wie je er heeft neergezet.”

„Ik kan het me maar niet indenken,” kwam Roelie weer, „jij er niet meer bij. Wat zal het vreselijk zijn. Ik vind het nog veel erger, dan dat Door of Jo wegging.”

Het deed je toch wel goed, dat zeggen van Roelie. Het deed je toch wel goed, te horen, dat ze van je hield. Je wist toch, dat het wáár was.

Ze naderden de school.

„Wanneer ga je er af?”

„Vandaag meteen maar. Vader is gisteren bij de dirk geweest.”

„Voor 't laatst al?” schrok Roelie. Ze stapten de schoolgang in en waren bij de laatsten.

„Ja, natuurlijk, het is toch gek om nog langer te blijven. Kijk niet zo hopeloos.”

Maar Roelie gaf geen antwoord. Ze keek verdrietig de gang in. Let er niet meer; kon het waar zijn? Let er niet meer, die altijd even vrolijk was, die haar hielp, als ze 't niet kende, die haar altijd opbeurde, als ze in de war zat. En zo opeens. Dat zoiets ging gebeuren! Let kon ze toch niet missen. . . .

Boven vonden ze Jo en Door. Vlak achter Let en Roelie stapte Doorenkamp het lokaal in. Door seinde naar Let, dat ze 't Jo al gezegd had.

Let knikte dankbaar, lachte naar Jo, die haar onthutst en nog niet bekomen van de schrik bleef aanstaren.

Gelukkig, dacht ze, het zeggen was warempel het ergste nog. Dat ze het zo èrg vonden, dat ze zoveel van je hielden! Het maakte je blij en dankbaar, ondanks alles.

„Leg je schriften klaar.”

Let keek naar Doorenkamp. Je vond er niets aan. Hij dééd je niets, en toch zou je 't missen, als je 'm niet meer zag. Je zóu hem missen.

Na Doorenkamp kwam Van Zwieten. Hij keek haar kant uit.

Maar hij zei gelukkig niets.

Het werd een vreemde ochtend. Het werd een vreemde dag. Om vijf uur, na de laatste les, ging Let de lokalen af, om te bedanken. Eerst de dirk maar.

Ze kwam zijn kamer in en keek naar hem. Even bleef hij doorschrijven, stond dan op. Let zei haar gelegenheidszinnetje.

„Ja, ja, nou, 't is jammer, dat zei ik je vader gisteren al.”

Let knikte maar. Het kon je nooit zo erg veel schelen, wat Van Bodegraven zei. Wat had ze hier dikwijls gestaan, als ze eruit gegooid was. Och, de dirk zou haar gerust niet missen. Een makkelijke leerling was ze nooit geweest.

„Nietwaar?”

„Ja, mijnheer,” knikte Let.

Ze had niet eens gehoord wat hij zei.

Hij stak zijn hand uit. Let drukte die. Een lach kroop in haar omhoog, om het dwaze hiervan: Van Bodegraven, die je een hand gaf, die háár, Let Verhage, een hand gaf!

Ze ging nu alle lokalen langs, praatte bij de één langer, bij de ander korter.

Waar was Van Zwieten? In de leraarskamer?

Nee, nergens.

Naar huis dan zeker. Nou, die zou ze dan nog wel apart bedanken.

Ze deed de deur van haar eigen lokaal open, om haar tas en boeken bij elkaar te zoeken. Bij het raam stond Van Zwieten. Hij draaide zich om, toen ze binnenkwam: „Zo, ik dacht wel, dat je hier je bullen nog kwam halen. Nou, dat hadden we niet verwacht, hè?”

Let boog zich over haar bank, zocht haar boeken bij elkaar, schudde „nee” met op elkaar geklemde lippen.

Ze had 't wel geweten: Van Zwieten was het moeilijkst.

Hij zag, dat ze moeite deed, zich goed te houden.

„Weet je, zeg, het is zo héél erg niet. Mensen met een flink stel hersens komen er toch wel. Ploeter jij maar es een poosje op dat kantoor. Wie weet, wat je later doet. Misschien kan je later zelf studeren en Staatsexamen doen; kòp òp, jij komt er well”

Let hief haar hoofd en lachte dankbaar: „Daar had ik nog niet aan gedacht, wie wéét. . . .”

„Wel ja, en als ik je ooit kan helpen later, dan kòm je maar. Om boeken of zo of om raad. . . .”

„Gráág, mijnheer.”

Hij stak zijn hand uit. Let drukte die.

„Jouw vader en moeder hebben altijd hard gewerkt voor jullie, dat heb je me wel eens verteld, nu is het jòuw beurt. Laat zien wat je kunt en de moed er in! Tot ziens.”

Ze knikte stom.

O, dat ze het nu tòch te kwaad kreeg. Het was ellendig. Gelukkig, hij ging het lokaal uit. Met grote, forse stappen als altijd. Bij de deur draaide hij zich om: „Wij zien elkaar nog wel, daar ben ik vast van overtuigd.”

Weer knikte Let en vond geen woorden. In het lege lokaal stond ze vreemd alleen. Wat nú nog. O ja, haar boeken. Met de volle tas onder haar arm stond ze even voor zich uit te kijken. Dan met een zwaai vloog de deur open en stapte Door naar binnen. „Hallo, ben je klaar, kom mee, zeg!”

Ze haalde de tas onder Lets arm vandaan, trok haar mee tot de deur.

„Hoe kom jij binnen?” informeerde Let verbaasd.

„Door de zij-ingang. Kan me niks schelen voor vandaag. Ga mee, ze hebben 't niet gezien.”

Ze liepen de trap af. Door, die kwam en haar meetrok. Door, die haar nóóit alleen liet.

Buiten stonden de andere twee.

Roelie stak dadelijk haar arm door die van Let: „Wat duurde dat lang, zeg!”

Jo kwam naast Door: „Vond je 't niet naar, Let?”

„O, wel nee, de dirk was 't leukstel!”

Ze liepen met z'n vieren tot de hoek.

„Nou gegroet,” zei Door en stond stil, „tot vanavond, hè?”

„Ja, tot vanavond.”

Met Jo ging Door de andere kant.

„Hè, niks hartelijk,” vond Jo, „we hadden Let die laatste keer toch best eens thuis kunnen brengen.”

„Bèn je,” verwierp Door met klem, „snap je dan niet, dat Let dat absoluut niet wil?”

Clùb.

Let was de laatste, die Doors kamer binnenkwam.

„Maagden, deze avond wordt één van de weinige, dat ik in het middelpunt zal staan van Uw belangstelling.”

De anderen, die een beetje stil en onwennig bij elkaar gezeten hadden, luisterden verlicht naar haar dwaze woorden.

„En ik kan U zeggen, dat het mij een waar genoegen is, Uw aller ogen met zoveel ernst en eerbied op mij gevestigd te mogen zien. Het is werkelijk een wonderlijk gevoel, zo absoluut het middelpunt. . . .”

Door rees overeind en was opeens in haar rol van barones: „Mag ik U dan voor een mogelijke misvatting mededelen, jonkvrouwe, dat Gij, Letta Verhage, immer in het middelpunt van deze club hebt gestaan, dat Gij, Letta Verhage, altijd en immer de meeste praatjes hebt gemaakt en òns, andere bladeren, eenvoudig hebt genoodzaakt immer uw richting uit te zien, dat Gij. . . .”

„Je keieiegt!” riep Let er al voor de tweede maal boven uit. Door greep haar vast, duwde haar neer op de divan, maar Let, leniger, schoot onder haar arm door, dwong haar voor zich te knielen, gebaarde dwaas boven Doors hoofd. . . .

Als Roelie maar niet zo keek, zo verdrietig, zo verlangend.

„Schenk onmiddellijk thee in, Roelie,” eiste Let.

„Je hebt er toch wat heerlijk bij voor deze keer, o, Theodorus?”

„Een ons, een ons cho. . . .” kreunde Door, wringend om los te komen.

„Een òns,” bulderde Let daar bovenuit, „een pònd toch minstens. Zèg, dat het een pond is, Theodorus.”

„Dat, dat mocht niet van moeder, ik, au, laat je lòs, Let!”

Ze zaten weer. Hijgend en lachend keken ze elkaar in de warme gezichten. Maar Let kwam alweer overeind.

„Wacht, ik zal de thee rond dienen, als de grootvorstin.”

„Johanna, heerlijke indruk, hier, pak aan. Roelina, schoonste aller vrouwen, Door, muzenoor. . . .”

Ze dronken hun thee. Door deelde de chocolaatjes meteen maar af, om Let, die zo verdacht de kant van het theetafeltje uitkeek.

En Let repeteerde honderd en één grap van het laatste jaar.

Door schoof het raam wijd open: „Gloeiend is het hier.”

Het werd stiller.

Let zocht opeens wanhopig naar woorden en vond die niet. Toen stond Door op: „Zal ik wat spelen, ik heb deze week een heel nieuw stuk.”

Let knikte dankbaar, ze schoof haar stoel bij het open raam. Gelukkig, dat Roelie náást haar zat en haar niet aan kon kijken.

Door, lang en slank, stond tegenover het raam en stemde haar viool. Zacht en stil ging een melodie door de kamer. Roelie keek naar Let, die haar gezicht naar buiten had gekeerd.

Vond Let het helemaal niet erg, dat dit de laatste keer was? Je kon je toch zó goed niet houden, als je er werkelijk wat om gaf? O, dat Let wegging, het was afschuwelijk. En dan net Let, van wie ze het meest hield.

Ook Jo keek tersluiks naar Let.

Wie zou er nu plannen verzinnen? Het was opeens, of nu de

club al opgeheven werd. Jammer, dat Let er niet meer zijn zou. Door speelde maar, speelde maar, haar gezicht neer naar haar viool.

Let zag omlaag in de tuin van de Hoogeraads, in de andere, aangrenzende tuinen ook.

De laatste keer, de laatste keer.

Of je jaren ouder werd, was het.

Een nieuw leven, een ànder leven.

O, ze durfde wel, ze durfde nú wel.

Maar, wat achterbleef, waar je zo van had gehouden, waar je vast van had geweten, dat het bij je hoorde voor altijd. . . . Dat het ophield, van nu aan toch voor altijd ophield.

Zomer, warmte, paden op de hei. Vacanties, fietsen, wandeltochten. . . . Wèg, voor altijd weg.

Door speelde maar. O, het was goed, dat Door zo spelen bleef.

Buiten viel de schemer al, toen Door kwam zitten.

Tegelijk kwam Let overeind: „Ik moet naar huis, jongens, het is al bijna tien uur!”

Ze stonden opeens alle vier: „Zo laat all!”

„Ik loop nog mee,” zei Door, „het is zo’n fijne avond.”

Met z’n vieren gingen ze, als vanouds, en brachten eerst Jo naar huis. Terwijl ze belde, draaide ze zich naar Let: „We zien je toch weer gauw?”

„Natuurlijk, maagd! En doe de man met het zwarte haar en de heerlijke ogen nog eens de groeten van me!”

Ze gingen gedrieën het laatste eind tot Roelie’s huis.

Bij het hek stonden ze even.

„Zeg, Let, ik neem geen afscheid van je, hoor, je blijft natuurlijk lid van ’t Klaverblad en je komt alle keren, dat we bij elkaar zijn!”

„O, vast en zeker! Tot de volgende maal, bij jóu, hè?”

Ze zwaaiden lachend naar Roelie, die de tuin inging en liepen samen verder.

Let vouwde haar handen samen op de rug. Haar oude, geliefkoosde houding.

O, het was niet waar, het was natuurlijk niet waar, dat ze komen

bleef. Wat zou het voor zin hebben, als je niets meer wist van school.

Maar het was toch lief van Roelie, dat ze 't vroeg.

Let glimlachte even. Lief. . . . zoals Roelie altijd was geweest, en zoals ze wel altijd blijven zou.

En toen werd Let zich opeens bewust van de stilte, die tussen haar en Door gevallen was. Daarginder was de bekende hoek, er achter lag de Smalle straat.

„Ik ga maar niet meer met je mee, Door. Het is zo laat.”

„Best.”

Ze stonden tegenover elkaar.

En op eenmaal zagen ze elkander in de ogen.

„Lèt, wij raken elkaar niet kwijt, al krijg jij ander werk dan ik.”

„Néé,” zei Let, „dat weet ik vast. Tot ziens, Dorus.”

„Tot ziens.”

Alleen liep Let het laatste eind, het huis voorbìj, de hoek om, langs de grachten.

De bomen stonden er hoog en fier in hun overdadige tooi van nieuwe, groene bladeren.

Ze stonden er zó hoog, zó recht, zó sterk. Als die àndere avond.

Die andere avond, toen ze hier gelopen had, onder een woelige, grijze lucht. En met de stormende wind om haar oren. Stòrm!

Er kwam een lach in haar ogen.

Ze rechtte haar rug.

„De één krijgt nu eenmaal een moeilijker plaats dan de ànder, Let.”

Já, já!”

„Als je maar nooit vergeet, Wìe je daar heeft neergezet.”

INHOUD

	Blz.
Het nieuwe meisje	7
Het klaverblad	21
Het feest	31
De nieuwe leraar	44
De overgang	55
Vacantieplannen	67
„De Boshut”	79
Moeilijkheden	98
Tante Lize	116
Donkere wolken	125
Wijkende wegen	133